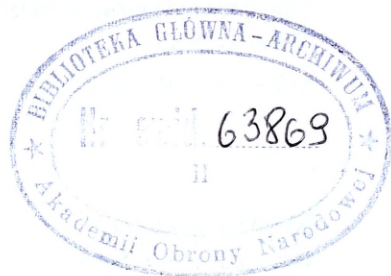

**Ocena przeciwnika
i prognozowanie
zagrożenia
w wojskach
lądowych**

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
INSTYTUT ZARZĄDZANIA I DOWODZENIA

AON 5861/08

Marek Wrzosek

**Ocena przeciwnika
i prognozowanie
zagrożenia
w wojskach
lądowych**

Warszawa 2008

Recenzent:
płk dr hab. Witold LIDWA

Opracowanie graficzne okładki i stron tytułowych
Dariusz ŁYSIO
(wg koncepcji autora)

Redaktor techniczny
Beata KLAROWSKA

Korekta
Jolanta PUCHALSKA

© Copyright by Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2007

Skład, druk i oprawa: Akademia Obrony Narodowej – Wydział Wydawniczy
00-910 Warszawa, al. gen. A. Chruściela 103, tel. 681-40-55, tel./faks 681-37-52
Zam. nr 1125/2007

SPIS TREŚCI

WSTĘP	7
1. STRUKTURA PROCESU OCENY PRZECIWNIKA	9
1.1. Etap diagnostyczny	12
1.2. Etap identyfikacji możliwości przeciwnika	14
1.3. Etap prognostyczny	17
1.4. Determinanty określania celu działania przeciwnika	20
1.5. Wpływ środowiska na działanie przeciwnika	23
2. METODY I FORMY OCENY PRZECIWNIKA	25
2.1. Analiza diagnostyczna	27
2.2. Scenariusze i techniki ich generowania	30
2.3. Techniki twórczego myślenia	32
2.4. Technika wzorców idealnych	37
2.5. Formy oceny przeciwnika	40
3. OCENA PRZECIWNIKA W PROCESIE DOWODZENIA	46
3.1. Identyfikacja sytuacji operacyjno-taktycznej	47
3.2. Wstępna ocena przeciwnika	48
3.3. Kreowanie wariantu działania przeciwnika	50
3.4. Wykorzystanie oceny przeciwnika w czasie rozważenia wariantów	52
3.5. Generowanie prognozy zagrożenia	54
3.6. Ocena przeciwnika w terenie	57
ZAKOŃCZENIE	59
LITERATURA	61
SPIS RYSUNKÓW	63
ZAŁĄCZNIKI	64

WSTĘP

Prowadząc rozważania dotyczące przyszłego konfliktu zbrojnego strategowie poszukują odpowiedzi na pytania: czy nadchodząca wojna będzie się toczyć podobnie jak poprzednie według ogólnych klasycznych reguł, czy rozwój technologiczny zmieni charakter przyszłej operacji militarnej. Na podstawie obserwowanego trendu zmian można prognozować, że podstawowym wyznacznikiem cech przyszłego konfliktu pozostanie poziom rozwoju technicznego środków walki i zasobność ekonomiczna przeciwnych stron. Nie bez znaczenia jednak będzie poziom społecznej akceptacji strat osobowych i materialnych oraz stanowisko opinii międzynarodowej. Prognozy przyszłych wojen, jak dostrzega prof. Balcerowicz, są jednak obciążone wieloma błędami. Największym błędem jest skłonność do projektowania przyszłości jako ciągu linearnie dokonujących się zmian, ignorowanie obecnych w każdym procesie załamania rozwoju, regresów, nawrotów¹.

Reasumując, wnioski i doświadczenia z przeprowadzonej analizy zmian doktrynalnych w sposobie użycia sił zbrojnych można stwierdzić, że w opinii ekspertów groźba starcia zbrojnego pozostaje realna. Utrzymuje się, co prawda niskie prawdopodobieństwo wojny na wielką skalę, lecz gwałtownie wzrasta liczba konfliktów o ograniczonych rozmiarach (lokalnych), w których występują różne cele i formy walki. W związku z tym można wnioskować, że działania militarne podejmowane będą coraz częściej w celu przeciwdziałania lokalnym zagrożeniom. Na skutek stałej redukcji sił zbrojnych, przyszłe operacje będą z reguły działaniami połączonymi w wymiarach koalicyjnych i wielonarodowych.

Odmienne spojrzenie na problematykę zagrożenia militarne obserwuje się u naszych wschodnich sąsiadów. Armie rosyjska i białoruska są generalnie zorientowane na stałą gotowość do wybuchu wojny – konfliktu zbrojnego. Siły zbrojne są wciąż jeszcze przygotowywane do wojny w jej tradycyjnym rozumieniu, zorganizowane w duże jednostki lądowe i formacje pozostałych rodzajów sił zbrojnych. Nie oznacza to jednak, że stanowią one bezpośrednie zagrożenie dla sąsiadów.

Ponadto nie należy lekceważyć faktu, że poszczególne narody i państwa zwłaszcza nowo powstałe, będą się różnicować pod wieloma względami, stąd też różne będą ich charakterystyki polityczno-militarne. Odmienne aspiracje polityczne mogą być impulsem do podjęcia działań militarnych w wymiarze regionalnym.

Powyższe fakty sprawiły, że zespół pracowników naukowo-dydaktycznych Zakładu Rozpoznania Wojskowego i Walki Elektronicznej przeprowadził cykl badań nad zasadnością dotychczas stosowanych metod oceny przeciwnika i prognozowania zagrożenia w wojskach lądowych. Efektem działalności Zakładu były liczne

¹ Zob. B. Balcerowicz, *Wojny współczesne. Wojny przyszłe*, „Myśl Wojskowa” 2003, nr 5, s. 131.

publikacje i prace naukowo-badawcze, między innymi „Rozpoznawcze przygotowanie pola walki²”, a także konferencja międzynarodowa nt. „Prognozowanie zagrożenia w nowych uwarunkowaniach międzynarodowych”. Zgromadzona wiedza stanowiła podstawę do opracowania niniejszego materiału dydaktycznego.

Prezentowany materiał zawiera uogólnione wyniki badań dotyczące metod oceny przeciwnika w wojskach lądowych. Uzupełnieniem zaprezentowanych treści są załączniki, w których zilustrowano część zagadnień, wzbogacając tematykę rozważań przedstawionych w tekście.

W trzech rozdziałach merytorycznych zawarta została podstawowa wiedza dotycząca problematyki oceny przeciwnika. Rozdział pierwszy przedstawia strukturę procesu oceny przeciwnika. Wskazane etapy stanowią o istocie procesu i zawierają ogólne ramy problematyki. Rozdział drugi jest zestawieniem stosowanych dotychczas metod i form oceny przeciwnika. Jego treści są teoretyczną podstawą do rozwiązań praktycznych stosowanych w wojskach lądowych. Rozdział trzeci ukazuje przebieg procesu oceny przeciwnika w kontekście procesu dowodzenia. W ten sposób połączona została część teoretyczna z praktyczną. Przyjęty układ opracowania umożliwia czytelnikowi poznanie ogólnego zarysu całego problemu oceny przeciwnika.

Prezentowane opracowanie zostało przygotowane z myślą o oficerach podnoszących kwalifikacje zawodowe na kursach i studiach w AON. Jego treści ze względu na specyfikę opracowania kierowane są przede wszystkim do studentów studiów podyplomowych oraz uczestników kursu dowódców batalionów (dywizjonów). Nie oznacza to jednak, że z opracowania nie mogą korzystać studenci uzupełniających studiów magisterskich, dla których zagadnienia oceny przeciwnika i prognozowania zagrożenia stanowią nowy przedmiot poznania. Materiał ze względu na przedstawione przykłady oceny przeciwnika może być wykorzystany zarówno w teoretycznym przygotowaniu do zajęć seminaryjnych, jak i w praktyce podczas ćwiczeń dowódczo-sztabowych.

² Zob. M. Wrzosek (red.), *Rozpoznawcze przygotowanie pola walki*, Warszawa 2004.

1. STRUKTURA PROCESU OCENY PRZECIWNIKA

Dla jasności prowadzonych rozważań celowe jest wyjaśnienie terminu „ocena przeciwnika”. Przyjęcie jednoznacznej definicji pojęcia „ocena przeciwnika” umożliwi pełne poznanie rozpatrywanego zjawiska. Wśród istniejących źródeł wiedzy najbardziej wyczerpująco o ocenie przeciwnika traktuje „Leksykon wiedzy wojskowej”. Przedstawia on dwa znaczenia. Po pierwsze, że jest to: „*jeden z elementów oceny sytuacji, wartościujący główne siły i możliwości przeciwnika stanowiący podstawę do sprecyzowania wniosków dla skutecznego działania dowództw, sztabu i wojsk własnych w okresie przygotowania i prowadzenia walki, bitwy i operacji*”³. Po drugie natomiast jest to: „*całokształt pracy organów rozpoznawczych podczas zbierania, opracowywania i przekazywania zdobytych informacji o przeciwniku*”.

Powyższe definicje terminu „ocena przeciwnika”, aczkolwiek najlepsze obecnych istniejących, w obecnych warunkach nie są bynajmniej idealne. Największe zastrzeżenia zarówno praktyków, jak i teoretyków kierowane są w stosunku do drugiego terminu, który utożsamia ocenę przeciwnika z cyklem rozpoznawczym, co nie jest zgodne z całokształtem działań zespołu rozpoznania. Dokładna analiza zadań zespołów funkcyjnych w pionie rozpoznania wskazuje, że chociaż w rutynowej działalności rozpoznawczej występuje niewątpliwie ocena, gdyż organa rozpoznania muszą przedstawić w formie werbalnej lub pisemnej analizę możliwości przeciwnika i określać prawdopodobny sposób dalszego działania, uwzględniając także warunki środowiska operacji, to jednak nie można twierdzić, że ich działalność ogranicza się tylko do tej problematyki. Bowiem w zespołach rozpoznania planowane jest także działanie systemów rozpoznania, jak też analizowana jest sytuacja w wojskach własnych.

Niewątpliwie bliższe rzeczywistości jest pierwsze znaczenie oceny przeciwnika zdefiniowane w cytowanym wydawnictwie. Wynika to z zakresu merytorycznego, który obejmuje przedstawienie oceny przeciwnika pojmowanej jako składnik oceny sytuacji, w takim bowiem przypadku oceną przeciwnika zajmują się nie tylko oficerowie rozpoznania, ale i dowódcy (szefowie, kierownicy komórek funkcyjnych sztabu) odpowiedzialni za przygotowanie i prowadzenie działań operacyjnych lub taktycznych stosownie do poziomu dowodzenia, który reprezentują.

Zatem ocena przeciwnika jest procesem, w którym wartościuje się głównie siły i możliwości potencjalnego lub rzeczywistego przeciwnika oraz określa się podstawę do sprecyzowania wniosków dla skutecznego przeciwdziałania wojsk własnych w okresie przygotowania (np. dezinformacja) i prowadzenia operacji (warianty działania wojsk własnych). Pozostając na płaszczyźnie oceny przeciwnika,

³ Zob. *Leksykon wiedzy wojskowej*, Wyd. MON, Warszawa 1979, s. 858.

należy wskazać, że jej pierwszym elementem składowym jest analiza aktualnych możliwości sił przeciwnika w wymiarze powietrzno-lądowym. Zatem w etapie analizy ocena przeciwnika prowadzona przez zespół rozpoznania koncentruje się na wartościowaniu sił i środków, jakimi on dysponuje. Wartościowanie zmierza do ustalenia aktualnego położenia poszczególnych elementów ugrupowania bojowego (operacyjnego) i określenia prawdopodobnego charakteru ich działania. Wartościowanie sił obejmuje działania wojsk zarówno w skali całej operacji, jak i poszczególnych kierunków.

W praktyce przygotowania działań operacyjnych i taktycznych wymagają, aby w dalszym etapie pracy zespół rozpoznania określił warianty – scenariusze rozwoju sytuacji odnośnie do charakteru przyszłych działań przeciwnika. Takie przewidywania będą bowiem podstawą do planowania sposobu działania wojsk własnych. Należałoby zatem w ramach procesu oceny przeciwnika rozwijać scenariusze jego przyszłego działania, dążąc do wypracowania najbardziej prawdopodobnej prognozy zagrożenia, uwzględniającej zarówno sposób działania przeciwnika, jak i czynniki terenowe oraz warunki pogodowe.

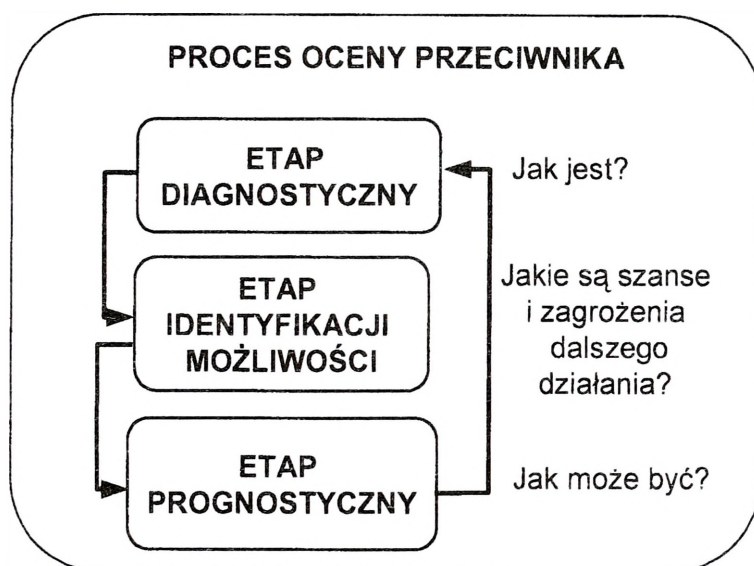
Reasumując, można zatem stwierdzić, że proces oceny przeciwnika to jedynie jeden z zakresów obowiązków funkcjonalnych komórki rozpoznawczej. Zakres ten w aspekcie organizacyjnym obejmuje działania koncepcyjne i kalkulacyjne, w których obliczane są możliwości przeciwnika oraz określana jest prognoza przyszłego sposobu jego działania uwzględniająca wpływ warunków środowiska.

Stwierdzenia, że ocena przeciwnika jest złożonym procesem myślowym, można spotkać w wielu publikacjach i opracowaniach. Świadczy ono przede wszystkim o poziomie możliwych trudności w przeprowadzaniu prawidłowej oceny przeciwnika. Jak pokazują wyniki przeprowadzonych ćwiczeń, siły zbrojne potencjalnego przeciwnika są obiektem zainteresowania nie tylko komórek rozpoznawczych. Ocena przeciwnika stanowi element oceny sytuacji także w działalności specjalistycznych komórek funkcjonalnych sztabu. Ocenie możliwości bojowych przeciwnika dużo uwagi poświęcają zarówno oficerowie wojsk inżynieryjnych, którzy analizują np. system zapór oraz możliwości minowania przeciwnika, jak i dowódcy jednostek wsparcia, prowadząc analizę rozmieszczenia stanowisk ogniowych artylerii. Podobny poziom zainteresowania stwierdzono także w innych elementach funkcjonalnych stanowiska dowodzenia. Powyższe fakty skłaniają zatem do wniosku, że **ocena przeciwnika nie jest jedynie obszarem odpowiedzialności zespołu rozpoznania** określonego poziomu dowodzenia, lecz stanowi przedmiot analiz wielu komórek sztabu.

Jeżeli założymy, że proces **oceny przeciwnika jest poszukiwaniem rozwiązania umożliwiającego wyjście z sytuacji problemowej**, to efektem działania jest rozwiązanie problemu decyzyjnego. Chodzi więc nie tylko o zdefiniowanie problemu operacyjno-taktycznego, ale i sformułowanie wariantu (wariantów) jego rozwiązania. Niezwykle istotne jest tu zmniejszenie do minimum poziomu niepewności co do ostatecznego rozwiązania – prognozy zagrożenia wojsk własnych. Można zatem wnioskować, że cały proces oceny przeciwnika składa się – analo-

gicznie jak proces rozwiązywania sytuacji problemowej – z trzech etapów ściśle z sobą powiązanych (przenikających się): diagnozy, oceny (identyfikacja możliwości) i prognozy⁴.

Etap **diagnostyczny** obejmuje szczegółowe i w miarę pełne zgromadzenie zasobów informacyjnych dotyczących faktów leżących u podstaw problemu decyzyjnego (aktualnej sytuacji operacyjno-taktycznej). Tak więc konieczne jest takie poznanie sytuacji, które zapewni jej zrozumienie i przekonanie, że zebrane fakty maksymalnie wiernie odzwierciedlają rzeczywistość. Poznanie sytuacji to nie tylko opis faktów, ale i właściwe ich wyjaśnienie.

Rys. 1. Struktura procesu oceny przeciwnika

W etapie **identyfikacji możliwości sił przeciwnika** następuje wartościowanie każdego elementu ugrupowania bojowego w ramach analizowanego poziomu dowodzenia (systemu) oraz określenie celów i zdolności stanowiących kryterium ich realizacji (np. aktualny potencjał bojowy, warunki terenowe itp.). Chodzi więc o uporządkowanie informacji dotyczących potencjalnych sposobów działania przeciwnika oraz zgromadzenie przesłanek do opracowania scenariuszy.

Istota etapu **prognostycznego** (przewidującego) sprowadza się do tego, że, odrzucając przeszłość, staramy się przeniknąć w przyszłość. Przy tym zabiegu powszechnie wykorzystuje się analogie, w których łączone są działania poznawcze z intuicją twórczą. Zaliczono do nich:

analogie bezpośrednie, polegające na porównaniu sytuacji decyzyjnych podobnych do siebie pod jakimś względem (np. rozwiązywanie sytuacji z wykorzystaniem wzorca doktrynalnych działań przeciwnika);

⁴ Zob. P. Sienkiewicz, *Analiza systemowa*, Warszawa 1994, s. 138.

– analogie pośrednie, w których oceniający stawia siebie w sytuacji „dowódcy” sił przeciwnika, jakby zamiar działania był już opracowany, i analizuje przyjęte rozwiązanie;

– analogie abstrakcyjne, w których wykorzystuje się skojarzenia powstałe przy symbolicznym ujmowaniu zjawisk (natarcie przez las, który jest na dotychczasowym kierunku uderzenia – czy na pewno?);

– analogie fantazyjne, w których pomija się wszelkie utarte i ugruntowane prawa i konwencje (opracowanie takich wariantów działania przeciwnika, których nie przewidują jego zasady walki i doktryna)⁵.

Ponieważ wybór jednego z wariantów działania potencjalnego przeciwnika traktowany jest jako prognoza zagrożenia, musi także zawierać w sobie przewidywanie następstw. Praktyka ćwiczeń wskazuje, że w wielu przypadkach cel jako podstawa kryterium słuszności wariantu nie jest czynnikiem wystarczającym i trzeba, poszukując rozwiązania, dokonać oceny innych elementów, np. skutków ubocznych będących efektem przyjęcia do realizacji opracowanego wariantu.

1.1. Etap diagnostyczny

Niezależnie od przedstawionych zależności występujących w określeniu celu działania przeciwnika i wynikającego z tego faktu sposobu (sposobów) działania, najbardziej istotne i znaczące w czasie etapu diagnostycznego są analiza i synteza wniosków dotyczących aktualnego położenia sił przeciwnika. Podstawy działania w tym etapie to analiza i ocena posiadanych informacji rozpoznawczych, kończące się sformułowaniem wniosków dotyczących przede wszystkim poznania struktury ugrupowania bojowego i operacyjnego oraz działania jednostek pierwszego rzutu i odvodu (odwodów) przeciwnika.

Efektom końcowym może być zatem odwzorowanie na mapie modelu istniejącego składu i położenia przeciwnika oraz określenie stopnia realizacji celu jego aktualnych działań operacyjnych i bojowych.

Najbardziej typowym przykładem zbioru informacji niezbędnych w cyklu dowodzenia mogą być wnioski dotyczące ugrupowania przeciwnika zamieszczone w głównej części rozkazu bojowego (operacyjnego), jak również w treści komunikatu rozpoznawczego. Dodatkowo uszczegółowione informacje powinny się znajdować w załączniku do rozkazu bojowego (operacyjnego), dotyczącym rozpoznania. Ze wskazanymi powyżej zbiorami informacyjnymi dotyczącymi przeciwnika oceniający będzie miał do czynienia tylko w początkowym okresie – w etapie planowania działań. Natomiast w czasie prowadzenia walki/operacji zespół rozpoznania będzie dysponował informacjami zasadniczo pochodzącymi z meldunków od własnych elementów rozpoznawczych.

⁵ Tamże.

W trakcie diagnozowania ugrupowania sił przeciwnika może zaistnieć potrzeba uszczegółowienia odpowiednich fragmentów stworzonego wcześniej modelu. Wówczas, jak wskazują uzyskane wyniki badań, kierowane jest do szczebla nadrzędnego lub sąsiadów zapotrzebowanie na wiadomości, które określa, jakie zbiory informacyjne są konieczne do uzupełnienia obrazu działania przeciwnika. Z obserwacji prowadzonych ćwiczeń wynika, że pomocny w zakresie umiejscowienia brakujących elementów ugrupowania przeciwnika w sytuacji odzwierciedlającej aktualne jego położenie jest także wzorzec działań doktrynalnych. Na jego podstawie oficerowie określają prawdopodobne położenie dotychczas nieustalonych obiektów rozpoznawczych⁶.

Reasumując dotychczasowe fakty, można stwierdzić, że etap diagnostyczny kończy się z chwilą, gdy zespół rozpoznania zidentyfikuje wszystkie elementy ugrupowania bojowego i operacyjnego potencjalnego przeciwnika oraz określi przypuszczalne miejsce rozmieszczenia w przestrzeni operacyjnej brakujących obiektów. Wyniki przeprowadzonej diagnozy powinny stanowić w dalszej pracy podstawę do budowy koncepcji wykorzystania sił przeciwnika w kolejnym etapie jego działania. Zbiory informacyjne zawarte w dokumentach dowodzenia są przeznaczone do tworzenia ram ogólnych, zewnętrznego modelu składu i położenia przeciwnika, zaś meldunki rozpoznawcze (od sąsiadów i wojsk w styczności) jako wiadomości szczegółowe służą do wypełniania ram tego modelu cechami i wielkościami konkretyzującymi opis, skład i położenie jego sił i środków walki (metoda „od ogółu do szczegółu”).

Odwzorowanie modelu istniejącej sytuacji operacyjno-taktycznej przeciwnika odbywa się poprzez analogię i porównanie⁷. Oceniający ma w tym etapie, poza przedstawionymi we wzorcu doktrynalnym zasadami działania, możliwość dokonania porównania przypuszczalnego położenia z posiadanymi wiadomościami o obiektach przeciwnika i obszarem prowadzonych działań. Stąd takie znaczenie dla analizy ugrupowania przeciwnika ma wszelka wiedza zgromadzona wcześniej jako zasoby informacyjne w sztabowych komórkach rozpoznawczych. Stanowią ją wiadomości o organizacji sił zbrojnych, tworzących je związkach operacyjnych, taktycznych oraz sposobach prowadzenia działań bojowych, operacji, wojny wraz z dopełniającymi informacjami specjalistycznymi. Cały etap diagnozy będzie miał postać rozszyfrowywania i identyfikacji istniejącego ugrupowania bojowego/operacyjnego przeciwnika. Podstawę tej działalności stanowić będą informacje o położeniu tworzących analizowane ugrupowanie elementów, które pozwolą wyciągnąć wnioski i dokonać porównań ze znanymi strukturami organizacyjnymi i sposobami tworzenia przez przeciwnika ugrupowania bojowego/operacyjnego w poszczególnych rodzajach działań. Dla ustalenia składu i położenia przeciwnika należy wyciągać, sumować i porównywać napływające do G-2/S-2, najczęściej w różnym, aczkolwiek niezbyt rozległym, przedziale czasu, informacje o położeniu

⁶ Elementów ugrupowania bojowego/operacyjnego.

⁷ Porównanie aktualnej sytuacji ze wzorcem doktrynalnym działania przeciwnika.

zidentyfikowanych elementów ugrupowania, czy też jego poszczególnych składowych (sił i środków walki), z danymi zawartymi we wcześniej zgromadzonych zasobach informacyjnych.

Orzekanie o rozmieszczeniu mniejszych elementów ugrupowania lub pojedynczych obiektów konieczne będzie niejednokrotnie bez jakiegokolwiek porównania danych i wnioskowania, a tylko na podstawie bezpośredniego odczytania treści meldunku rozpoznawczego⁸. W efekcie końcowym skrupulatne zbieranie, porównywanie i wnioskowanie powinny doprowadzić do rozszyfrowania istniejącego ugrupowania bojowego (operacyjnego). Przy czym o części z tych elementów analityk rozpoznania będzie mógł powiedzieć z określonym prawdopodobieństwem, natomiast położenia części z nich w zasadzie będzie się jedynie domyślał, gdy nie otrzyma żadnych wiadomości o ich rozmieszczeniu. Poczynania oceniającego powinny oczywiście do minimum ograniczać ilość domniemywanych jedynie elementów, tworzących model składu i położenia przeciwnika. Jednym ze sposobów na to będzie właściwe zapewnienie sobie napływu informacji, co – jak wynika z praktyki – ponownie wiąże się jednak z potrzebą przesyłania zapotrzebowania na wiadomości. Trzeba przy tym zdawać sobie sprawę z tego, że ustalenie składu i położenia przeciwnika dla potrzeb tworzonego modelu sytuacji dokonywane będzie zawsze ze względną aktualnością. Praktycznie dane rozpoznawcze o położeniu dotyczyć będą tego, co było. Zatem jak wskazują rozwiązania praktyczne, tylko sprawność myślenia i działania oceniającego, a także terminowość otrzymywanych przez niego informacji mogą tę względność zmniejszyć. Tym samym zasób informacyjny stanowiący podstawę przyszłej identyfikacji możliwości przeciwnika będzie bardziej lub mniej wiarygodny, a w efekcie sama prognoza trafniejsza lub niezbyt pewna.

1.2. Etap identyfikacji możliwości przeciwnika

Do podstawowych źródeł informacji o możliwościach sił lądowych i powietrznych przeciwnika zalicza się wojska w styczności oraz nadrzędny poziom dowodzenia, dostarczające wiadomości o przeciwniku w ramach udzielania odpowiedzi na zapotrzebowanie. Ponadto, najczęściej z wynikami oceny prowadzonej na wyższym poziomie dowodzenia, a więc prognozą przyszłych działań przeciwnika w strefie zainteresowania, oceniający zostaje zapoznany w ramach uzupełnienia do załącznika. W takiej sytuacji wnioskowanie oceniającego co do dalszych możliwości przeciwnika będzie bardzo uproszczone. W tworzeniu zarówno modelu istniejącej sytuacji operacyjno-taktycznej, jak i przyszłej prognozy można będzie bazować na informacjach uzyskanych od wojsk walczących w styczności i opracowanych już przez sztab nadrzędny. To pośrednio odciąży niewątpliwie oceniającego

⁸ Dotyczyć to może np. położenia baterii artylerii, rakiet przeciwlotniczych, zespołów środków zakłócających itp. małych obszarowo obiektów.

od czasochłonnego kompletowania zbiorów informacyjnych, którego dokonają wymienieni pośrednicy.

W przypadku oceniania przeciwnika w trakcie prowadzonych działań bojowych i operacyjnych identyfikacja jego możliwości będzie bardziej pracochłonna, a umiejętność jej poprawnego przeprowadzania decydować będzie o trafności wyciąganych wniosków co do składu i położenia przeciwnika. Większość uzyskiwanych informacji o przeciwniku będzie wtedy treścią meldunków od własnych pododdziałów rozpoznawczych i elementów ugrupowania bojowego/operacyjnego. Wówczas to umiejętności właściwego kojarzenia faktów i sprawnego wyciągania wniosków przez oceniającego pozwolą na zbudowanie wiarygodnej oceny poziomu zaangażowania przeciwnika.

Wyniki przeprowadzanych obserwacji pozwalają na stwierdzenie, że stan wojsk przeciwnika jest określany poprzez wnioskowanie redukcyjne i porównywanie posiadanych wiadomości otrzymywanych z różnych źródeł, często o niejednakowym czasie. Przeprowadzone analizy wskazują, że na stan wojsk przeciwnika składają się następujące elementy: stopień ukompletowania, gotowość bojowa, stan zapasów materiałowych, ale także stan moralny armii, jej zdeterminowanie, wyszkolenie oraz czas prowadzenia operacji militarnej. Wyniki obserwacji bezpośrednich wskazują, że do identyfikacji możliwości sił przeciwnika wykorzystuje się dwa zasadnicze sposoby – jakościowy i ilościowy.

Jak wynika ze zgromadzonych doświadczeń, częstsze zastosowanie ma sposób ilościowy dla określania wielkości i wskaźników wymiernych (np. ilość jednostek sprzętu bojowego), natomiast sposób jakościowy – dla niewymiernych (np. stan moralny wojsk przeciwnika oceniany jest według kryteriów: wysoki, średni, niski). Sposób jakościowy będzie miał zastosowanie przy mało precyzyjnych informacjach o przeciwniku oraz krótkim czasie na przeprowadzenie oceny. W odniesieniu zaś do stopnia ukompletowania oceniający przeciwnika oficerowie odczytują z przygotowanych uprzednio tabel uśrednione straty ponoszone przez przeciwnika w poszczególnych etapach (dniach) operacji. Natomiast w obszarze wartości wymiernych kalkulacje przeprowadza się na podstawie liczby jeńców, dezertersów, wyglądu i zachowania się żołnierzy przeciwnika itp.

Szczegółowe kalkulacje ilościowe bazują na precyzyjnych danych i umożliwiają potwierdzenie wyników uzyskanych sposobem jakościowym (lub tylko ich zweryfikowanie) albo, jeżeli będą podstawowym sposobem, dostarczą prawdopodobnych wielkości stopnia ukompletowania oraz ogólnej ilości sił i środków walki przeciwnika. W przypadku cech wymiernych szczegółowe kalkulacje mogą się opierać na głębszych analizach zeznań jeńców, porównaniach ich treści informacyjnej z sytuacją operacyjno-taktyczną.

Identyfikacja możliwości sił przeciwnika będzie znaczącym uzupełnieniem ogólnej oceny sytuacji, gdyż tworzyć będzie najbardziej istotne przesłanki do określenia w pierwszej kolejności względnie szczegółowego przypuszczalnego celu oraz zamiaru jego przyszłych działań (wariantów działania), a w dalszej kolejności przyczyni się w sposób istotny do formułowania szczegółów prognozy składającej się na ostateczny wynik procesu oceny przeciwnika.

Istotnym elementem identyfikacji możliwości sił przeciwnika koniecznym do stworzenia wariantu działania są zachodzące na polu walki procesy i zjawiska. Ten najbardziej dynamiczny składnik działań operacyjnych trudno jest jednocześnie ustalić w statycznym obrazie modelu – odwzorowaniu rzeczywistości na mapie. Odzwierciedla on najbardziej potencjalne możliwości przeciwnika i trudno rozpoznawalne zależności, wynikające z różnorodnych realizowanych przez jego siły, a wcześniej przyjętych zamiarów. Zachodzące procesy rozpoznaje się najczęściej w sposób pośredni. Podstawą do takiego działania są ustalone wcześniej skład i położenie oraz stan sił przeciwnika, jak również zespół zaistniałych czynników środowiska w obszarze działań operacyjnych.

Zarówno z opracowań teoretycznych, jak i wniosków wynikających z działalności praktycznej wynika, że w precyzowaniu zachodzących procesów w wojskach przeciwnika posługujemy się, podobnie jak przy określaniu poprzednich elementów sytuacji operacyjnej, wnioskowaniem redukcyjnym i porównywaniem wyciągniętych w ten sposób wniosków z ustalonymi wcześniej i uznanymi za charakterystyczne sytuacjami wzorcowymi – najlepiej reprezentującymi dynamiczne procesy walki. Zatem wnioskowania, że przeciwnik prowadzi natarcie, obronę, pościg lub wycofuje się, oficer rozpoznania dokonuje na podstawie faktów wskazujących na rozmieszczenie poszczególnych elementów ugrupowania bojowego, chociaż kompleksowy obraz całego pola walki może być bardziej złożony. Nie należy bowiem wykluczać sytuacji, w której część sił przeciwnika będzie prowadziła operację zaczepną, a część może być zatrzymana lub czasowo nawet przejść do obrony/osłony skrzydła nacierającego zgrupowania. W celu zaś bardziej precyzyjnego przedstawienia zachodzących procesów dąży się do uchwycenia charakterystycznych stanów pośrednich analizowanych zjawisk. To, że przeciwnik traci powodzenie lub że jego natarcie zostało zatrzymane na określonej rubieży (co oznacza, że przeciwnik nie prowadzi już natarcia, ale też nie przeszedł jeszcze do obrony), wnioskujemy na podstawie przede wszystkim składu i położenia pierwszorzutowych jednostek bojowych.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że istnieje pewien zespół czynników, mający względnie dużą stabilność czasoprzestrzenną, w ramach którego zmiany dokonywane są przede wszystkim w sferze jakościowej obiektu rozpoznania. W procesie identyfikacji możliwości sił przeciwnika należą do nich np.: czas odtwarzania zdolności bojowej, proces osiągnięcia gotowości do wykonania uderzenia bronią masowego rażenia⁹, inżynierska rozbudowa rejonów.

Z przeprowadzonych badań wynika, że identyfikacji wskazanych czynników dokonuje się na podstawie wnioskowania ze znanych cech charakterystycznych związanych z realizacją poszczególnych etapów omawianych zjawisk. Informacje o stanie obiektów rozpoznawczych (elementów ugrupowania bojowego przeciwnika) pochodzą głównie z treści komunikatów i meldunków rozpoznawczych. Za-

⁹ W czasie wojny w Zatoce Perskiej w 1991 r. siły sojusznicze obawiały się uderzenia bronią chemiczną, szczególnie w okresie, gdy pokonały pierwsze pozycje obrony przeciwnika. Opracowana prognoza zagrożenia uwzględniała prowadzenie działań w warunkach skażeń.

sadniczym celem etapu identyfikacji możliwości przeciwnika powinno być określenie zdolności do działania operacyjno-taktycznego wojsk przeciwnika. Poznany stan faktyczny umożliwi określenie poziomu realizacji dotychczasowego zadania i dalszych możliwości jego wykonania. Podobnie jak w poprzednim etapie (diagnostycznym) podczas szczegółowego opisywania składu, położenia oraz rozmieszczenia sił i środków walki przeciwnika, teraz tworzą się już podstawy do ogólnego zarysowania wstępnego scenariusza prawdopodobnego działania, a więc także charakteru przyszłych działań przeciwnika (np. obrona, natarcie).

Ostatecznie zatem identyfikacja możliwości sił przeciwnika powinna umożliwić określenie zbioru faktów zarówno co do faktycznego stanu – położenia wojsk przeciwnika, jak i założeń, dalszego jego celu, zamiaru i sposobów prowadzenia przyszłych działań. Etap identyfikacji możliwości sił przeciwnika jest zatem najbardziej istotnym elementem całego procesu oceny przeciwnika.

1.3. Etap prognostyczny

Etap prognostyczny opiera się na wnioskowaniu, a więc sumowaniu wyciąganych dotychczas wniosków dotyczących istniejącej sytuacji operacyjno-taktycznej przeciwnika. W istocie problemu oceny przeciwnika treść wniosków dotyczy nie tylko tego, co jest, ale pozwala się zorientować w sytuacji i umożliwia jednocześnie dość precyzyjną charakterystykę sił przeciwnika ze szczegółowością potrzebną danemu poziomowi dowodzenia.

Z przeprowadzonych obserwacji wynika, że na podstawie określonego obrazu sytuacji istnieje potencjalnie kilka możliwości dalszego prawdopodobnego działania przeciwnika. Stąd też wyrobienie sobie przez oceniającego wstępnych założeń o tym, jak przeciwnik będzie działał, stanowi podstawę określenia ilości sposobów – wariantów działania. Uzyskane rezultaty badań pozwalają na postawienie tezy, że opracowanie wariantów działania przeciwnika odbywa się dwoma sposobami:

1) wariantowania działania sił przeciwnika dokonuje się w odniesieniu do realizacji własnych celów operacji przy znanym (otrzymanym) zadaniu, dla którego podejmowana jest decyzja;

2) wariantowanie działania przeciwnika następuje jako kontynuacja realizacji jego celów operacyjnych z uwzględnieniem realizacji własnego zadania.

Pierwszy sposób jest realizowany w przypadku działań obronnych, gdy wojska własne otrzymują zadanie utrzymania określonego obszaru lub linii (rubieży). Wówczas kwestia ilości i sposobu działania sił przeciwnika postrzegana jest jako możliwy scenariusz zajęcia spornego terenu.

Drugi sposób realizowany jest w działaniach zaczepnych wojsk własnych. Oficerowie prognozujący działanie przeciwnika przyjmują założenie, że dysponując określonymi siłami, będzie on dążył do utrzymania zajmowanego obszaru.

Wstępny zarys wariantów działania będzie oczywiście jeszcze dość ogólny. Może jedynie wyrażać się w określeniu ogólnego sposobu realizacji przyszłych

działań przeciwnika, a więc jakie siły, kiedy i gdzie zostaną użyte. Najbardziej cenne z punktu widzenia planowania przyszłych działań wojsk własnych w zakresie wstępnej prognozy zagrożenia (wariancie), która powstaje w wyniku sumowania wniosków uzyskanych w etapie identyfikowania możliwości, jest określenie prawdopodobnego celu i sposobu przyszłych działań przeciwnika. Realność wyników i przyjętych założeń jest rezultatem przeprowadzonych dotychczas kalkulacji jego możliwości. Trudno bowiem przyjmować założenie, że przeciwnik, realizując cel operacyjny obejmujący trzy etapy działania, z własnej woli zarzuci jego realizację po wykonaniu drugiego etapu. Należy raczej zakładać, że aby do tego doszło, muszą powstać określone warunki, powodujące zagrożenie niewykonania zadań (np. duże straty czy brak wsparcia lotniczego).

Ostatnim etapem procesu oceny przeciwnika jest prognozowanie, czyli przetworzenie zbioru informacji rozpoznawczych określonych modeli sytuacji operacyjno-taktycznej przeciwnika w jeden najbardziej prawdopodobny scenariusz jego działania. Etap prognostyczny obejmuje przede wszystkim przewidywania, jak przeciwnik będzie prowadził przyszłe działania operacyjno-taktyczne.

Wyjściowym punktem dociekań prognostycznych oceniającego w ramach omawianego etapu będzie przede wszystkim pierwsza faza, czyli przewidywanie celu, jaki prawdopodobnie przed swoimi siłami określił potencjalny przeciwnik. Cel bowiem jest najistotniejszym czynnikiem stanowiącym podstawę wyjściową dalszych szczegółowych analiz, mających ujawnić w szczegółach, w jaki sposób będzie on realizowany. Odpowiednio do celu przyszłych działań operacyjno-taktycznych przeciwnika dąży się do ustalenia jego elementów składowych (celów pośrednich). Zbiór tych elementów w praktyce przekształca się w etapy przyszłych działań operacyjnych przeciwnika.

Istota postępowania oficerów analityków w drugiej fazie prognozowania dalszych działań przeciwnika polega na określeniu zamiaru, według którego realizowane będą przyszłe operacje. Jednocześnie jednak, jak wskazują wyniki badań¹⁰, należy poszukiwać argumentów potwierdzających przyjęty cel działania, gdyż – jak wiadomo – był on głównym determinantem opracowania scenariusza przyszłych działań bojowych lub operacji. Z ogólnego zamiaru działania przeciwnika wynika sposób użycia sił i środków walki, a zatem potencjalne ugrupowanie operacyjne, a także podział wysiłku oraz miejsce skupienia głównego wysiłku – punkt ciężkości.

Etap prognozowania powinien przynieść wyniki tworzące elementy składowe poszukiwanej w czasie całego procesu oceny przeciwnika prognozy obejmującej jego przyszłe działania operacyjno-taktyczne. Wskazane powyżej etapy tworzą już pewien uporządkowany proces. Wymagają jeszcze zarówno uogólnienia, jak i poszerzenia o szczegóły w zależności od możliwości wynikających z użycia rodzajów wojsk (rodzajów sił zbrojnych) przeciwnika. W wojskach lądowych dotyczy to szczególnie specjalistów z zakresu rodzajów wojsk, bowiem w tym obszarze tema-

¹⁰ Oficerowie rozpoznania podkreślają, że często na etapie opracowywania wariantów cel nadrzędny (operacyjny) przeciwnika ogranicza w praktyce ilość sposobów działania na poziomie taktycznym.

tycznym konieczne mogą być jeszcze rozwiązania szczegółowe, które pozwolą przedstawić zebrane założenia do przyszłego scenariusza działania przeciwnika w sposób syntetyczny, a jednocześnie spójnie i przekonująco (poparte kalkulacjami lub wynikami symulacji) dla dowódcy i oficerów sztabu.

Ostatnim elementem prognozowania jest weryfikacja przyjętych założeń poprzez porównanie wyników kalkulacji czasoprzestrzennych i wyliczeń ilości sił i środków przeciwnika oraz określenie przypuszczeń co do silnych i słabych stron potencjalnego przeciwnika. Z przeprowadzonych obserwacji wynika, że najczęściej weryfikacja następuje w procesie symulacji przewidywanych działań. Istota symulacji polega na tym, że pozwala ona analizować zachowanie systemów, a więc w tym przypadku potencjalnego ugrupowania przeciwnika, przy braku informacji szczegółowej o symulowanym procesie. Przez symulację należy rozumieć czynność przedstawiania systemu za pomocą modelu symbolicznego (elementy jego ugrupowania bojowego prezentowane są w postaci znaków taktycznych), którym można łatwo operować i na podstawie którego otrzymujemy wyniki¹¹. Proces symulacji pozwala na przeprowadzenie wielu eksperymentów, takich jak: przerywanie w dowolnym etapie symulowanej walki i porównywanie wyników z założeniami, odtwarzanie stanu symulowanego systemu (powrót do poprzedniego etapu walki), także powtarzanie eksperymentu po wprowadzeniu zmian w parametrach (tempo natarcia, ilość środków wsparcia) lub warunkach działania systemu (inny kierunek operacyjny, manewr taktyczny).

Rozwój technik symulacji cyfrowej spowodował powstanie komputerowych gier wojennych (*war game*). W literaturze przedmiotu mówi się po prostu o grach symulacyjnych. Znajdują one zastosowanie w dziedzinie ekonomii i zarządzania jako narzędzie wspomagające procesy decyzyjne, szkolenia dowódców, a także środek wspomagający działania oficerów rozpoznania¹².

Uzyskane rezultaty obserwacji bezpośrednich wskazują, że prognozę zagrożenia przedstawia się najczęściej w formie graficznej na mapie lub schemacie (oleacie) i uzupełnia treścią meldunku. Z przeprowadzonych obserwacji wynika także, iż coraz częściej schemat graficzny zastępuje odwzorowanie sytuacji na mapie. Szkic przedstawiający w sposób schematyczny działanie sił przeciwnika znajduje swoje uzupełnienie w treści meldunku oraz w odpowiedziach na pytania zadawane oficerom rozpoznania przez dowódcę podczas prezentowania wyników końcowych oceny przeciwnika. Zebrane wśród kadry dydaktycznej opinie dotyczące sposobu prezentowania wyników oceny przeciwnika w postaci schematu wskazują, że rozwiązanie to nie cieszy się uznaniem. Zasadniczym powodem dezaprobaty jest brak dowiązania prawdopodobnego wariantu działania przeciwnika do mapy fizycznej obszaru prowadzonej operacji (walki). Stąd wynika wniosek, że w procesie dydaktycznym celowe jest utrzymanie tendencji tworzenia schematycznych wariantów działania przeciwnika, natomiast w stosunku do wariantu uznanego za najbardziej prawdopodobny należy wymagać graficznego zobrazowania scenariusza działania przeciwnika na mapie operacyjnej.

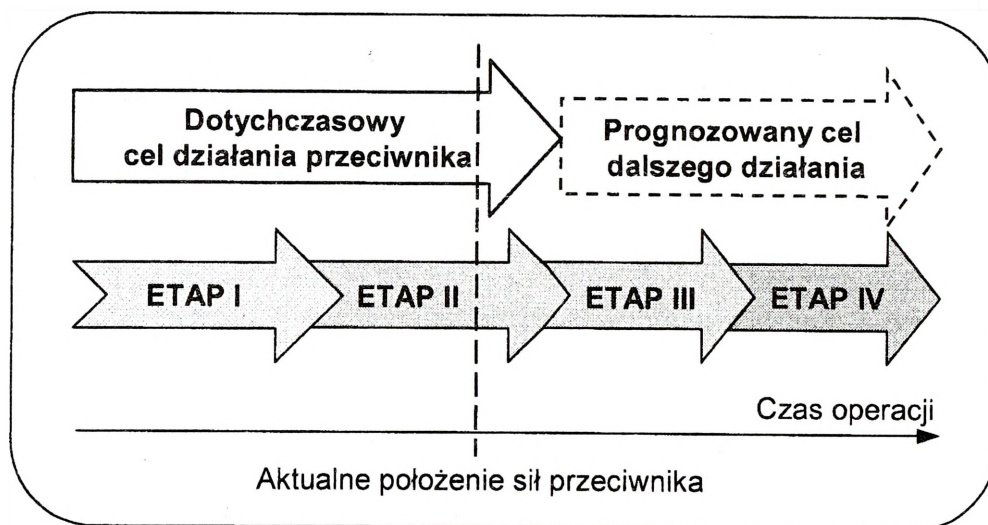
¹¹ Zob. P. Sienkiewicz, *Analiza systemowa*, wyd. cyt., s. 119–120.

¹² M. Weslander, *Multi-INT collaboration*, „ISR Jurnal” 2004, nr 5, s. 18.

1.4. Determinanty określania celu działania przeciwnika

Wnioski z analizy literatury z zakresu teorii organizacji i zarządzania wskazują, że każde działanie ludzkie, aby mogło powstać i istnieć jako całość organizacyjna, musi być działaniem celowym, tj. posiadającym określony cel, i skierowanym na jego osiągnięcie¹³. Przez cel działania rozumie się zwykle rzecz, obiekt lub zdarzenie, które jest pożądane przez działającego lub działających (zespół, organizacja), i na którego osiągnięcie (realizację) działanie jest skierowane.

Każde działanie (wola) wykonawcy zakłada uprzednie uświadomienie sobie celów i środków koniecznych do jego realizacji, a więc jego myślowe przygotowanie i zaplanowanie. W tym aspekcie proces prognozowania dalszego działania przeciwnika wymaga dokonania na samym początku określenia celu i etapów jego realizacji (zob. rys. 2). Ustalenie to bowiem w dalszej pracy zespołu rozpoznania będzie rzutowało zasadniczo na prawdopodobną ilość sił i środków koniecznych do realizacji zakładanego przez przeciwnika sposobu działania. Przewidywany cel działania będzie determinował także tryb przygotowania wariantów, poziom ich szczegółowości oraz formę prezentowania wyników. Można nawet stwierdzić, że opracowanie wariantów działania przeciwnika musi być koniecznie poprzedzone uświadomieniem sobie przez oceniającego celu, który prawie zawsze będzie wynikał bezpośrednio z rodzaju działań operacyjnych lub taktycznych danego poziomu dowodzenia sił przeciwnika.

Rys. 2. Relacje celu i etapu działania przeciwnika

Dopiero w dalszej kolejności można przystąpić do kreowania wariantów działania przeciwnika bez obawy pominięcia istotnych problemów w toku poszukiwania rozwiązań, wyznaczanego potrzebami prognozowanej operacji. Poprawnie

¹³ J. Kuna, *Zarys teorii organizacji i zarządzania*, PWE, Warszawa 1970, s. 102.

uświadomiony cel działania przeciwnika zapobiega postępowaniu niepożądanemu zarówno co do zakresu, jak i szczegółowości rozpatrywanych problemów. Cel działania przeciwnika jest ponadto elementem koniecznym do ujęcia go w treści wyników końcowych procesu oceny przeciwnika. I jeszcze jeden aspekt rozpatrywanego zjawiska – cel działania przeciwnika funkcjonuje w świadomości prowadzącego ocenę jako determinant ilości sił i środków koniecznych do jego realizacji, a więc wpływa na sposób działania i kolejność wykonywania zadań pośrednich (etapów na drodze do celu głównego).

Z przeprowadzonych obserwacji ćwiczeń i treningów sztabowych wynika, że uświadomienie sobie konieczności określenia celu działania przeciwnika ujawnia się najczęściej wtedy, gdy potrzebny jest argument w uzasadnieniu przyjętych rozwiązań, np. jeśli wysłuchujący oceny dowódca nie zgadza się z przedstawioną wizją walki przeciwnika, to wtedy najczęściej właśnie odwołuje się do celu działania.

Na podstawie wyników obserwacji można także stwierdzić, że mniejsze zagrożenie rozminięcia się uświadamianymi sobie celami działania przeciwnika występuje, gdy ocenę przeciwnika poprzedza określenie przez dowódcę zasadniczych potrzeb informacyjnych i sprecyzowanie wytycznych do opracowania wariantów działania przeciwnika. W wytycznych bowiem dowódca ma możliwość przedstawienia własnego rozumienia celu działania przeciwnika, jaki sobie uświadomił w trakcie dokonanej wcześniej analizy zadania i wniosków z odprawy informacyjnej.

Jeżeli założyć, że cel działania przeciwnika będzie prawie zawsze bezpośrednio związany z zadaniem danego poziomu dowodzenia przeciwnika, to można wnioskować, że będzie nim zawsze sformułowanie prognozy rozwoju sytuacji, a więc sposobu działania przeciwnika dostępnymi siłami w czasie i przestrzeni operacyjnej zapewniającymi sukces operacji. W konkretnych warunkach określonej sytuacji operacyjnej efektem określenia celu będzie zaś sformułowanie zamiaru użycia sił i środków walki konkretnego przeciwnika, np. konkretnej brygady, dywizji, korpusu, prowadzących działania w określonym środowisku.

Najbardziej ogólne, ale i nadrzędne cele działania przeciwnika będą zawsze typowe dla dowódców operacyjnych (w operacjach połączonych dla dowódców rodzajów sił zbrojnych). Postawiony zaś lub sformułowany cel działania będzie rzutował zawsze w sposób bezpośredni na cele działań prowadzonych na niższym, taktycznym poziomie. Na podstawie powyższych wniosków można stwierdzić, że na każdym szczeblu dowodzenia tworzy się jakby hierarchia celów działania przeciwnika. Ustalenie jednego ogólnego celu działania przeciwnika gwarantuje spójność wyników ocen wykonywanych na potrzeby całokształtu wysiłków związanych z przygotowaniem operacji. Tworzące tę hierarchię cele determinują bowiem bezpośrednio zarówno wariant ogólnego działania przeciwnika, jak i wszelkie jego specjalistyczne uzupełnienia. Ponadto gwarantują uzyskanie wyników nie tylko najbardziej trafnych, ale i najbardziej przydatnych do wypracowania decyzji o użyciu wojsk własnych, a także służą planowaniu przyszłej operacji, we wszystkich płaszczyznach organizacyjnych i aspektach funkcjonalnych.

Poszukując odpowiedzi na pytanie, co umożliwi określenie przyszłego celu działań operacyjno-taktycznych przeciwnika – ustalono, że zasadniczy czynnik to określenie celu realizowanego aktualnie przez przeciwnika. Cel ten wynika z położenia jego sił, składu i aktualnego zaangażowania poszczególnych formacji bojowych. Jednak pomimo że przyszły cel będzie powiązany z bieżącym, to będzie także warunkowany szeregiem dodatkowych zmiennych. Poza tym będzie on wynikał z aktualnej sytuacji ogólnej nadrzędnego poziomu dowodzenia przeciwnika w stosunku do ocenianych sił, dlatego powszechnie stosuje się w działalności rozpoznawczej określenie celu operacyjno-taktycznego, aby wskazać na zależność między zamiarem operacyjnym a jego realizacją w wymiarze taktycznym.

O celu przyszłych działań operacyjno-taktycznych przeciwnika decydować będzie także zadanie własne strony oceniającej. Wynika to z ogólnych współzależności (natarcie – obrona) i szczególnej rywalizacji występującej na polu walki, gdzie każde działanie jednej ze stron pociąga za sobą odpowiednie przeciwdziałanie drugiej strony (kooperacja negatywna wzajemna). W definiowaniu celu działania przeciwnika można zatem przyjąć, że każda z walczących stron będzie stosowała uniwersalne zasady sztuki wojennej (np. zaskoczenie, przewaga, ekonomia sił). W tym kontekście można uwzględniać w pracy sztabowej, przy wnioskowaniu co do przyszłego celu działań operacyjnych i taktycznych przeciwnika, uniwersalne zasady doktrynalne działań militarnych (np. organizacja pasa sił przesłaniania w obronie bez styczności lub wprowadzenie do walki odwodu po wykonaniu zadania przez pierwszy rzut).

Na podstawie powyższych wniosków można postawić tezę, że sytuacja oddziaływania (relacji) własnych zadań na określenie celu przyszłych działań przeciwnika może mieć ścisły związek. Wskazana korelacja będzie szczególnie dostrzegana w działaniach rozstrzygających (natarcie, obrona). Potwierdzeniem słuszności tej tezy jest następujące założenie: gdy wojska własne przechodzą w trakcie operacji obronnej do przeciwwuderzenia, przeciwnik prowadzący dotychczas działania zaczepne będzie prawdopodobnie dążył do uchwycenia dogodnej rubieży i odparcia zwrotu zaczepnego zagrażającego jego wojskom. Doktrynalne rozwiązanie będzie jedynie wskazówką do określenia celu. Dodatkowo można zakładać, że zatrzymanie natarcia przeciwnika na określonej rubieży ułatwi mu wcześniejsze rozwinięcie jednostek artylerii i umożliwi inżynierską rozbudowę opanowanej rubieży. Reasumując dotychczasowe rozważania, można wnioskować, że w tej sytuacji celem działania przeciwnika będzie prawdopodobnie utrzymanie opanowanej rubieży i niedopuszczenie do przedarcia się w głąb opanowanego przez niego obszaru. Taki zaś cel będzie potwierdzało ogólne położenie sił lądowych przeciwnika, a więc nie tylko jednostek znajdujących się na kierunku przeciwwuderzenia, ale także tych, które, realizując zamiar nadrzędny (operacyjny), nadal będą prowadzić działania zaczepne.

Wyniki szczegółowych analiz wskazują, że na cel przyszłych działań operacyjno-taktycznych przeciwnika wpływ będą miały także inne zmienne czynniki. Do najważniejszych zaliczono: stan jego sił i środków walki, właściwości obszaru

operacji, na którym prowadzone są działania, w tym szczególnie teren i warunki meteorologiczne, poniesione straty i stopień realizacji dotychczasowego zadania. Wszystkie one jednak powinny być rozważone w trakcie identyfikacji możliwości sił przeciwnika. Nie należy zapominać, że analizowany poziom dowodzenia sił przeciwnika jest systemem funkcjonującym w określonym środowisku. Zatem prowadzona analiza musi uwzględniać czynniki środowiska, w jakim funkcjonuje system. Stąd istotne są zarówno negatywne, jak i pozytywne skutki oddziaływania otoczenia na system. Nie sposób bowiem abstrahować od czynników wpływających zarówno na możliwości manewru, jak i zdolności bojowe wojsk operacyjnych, trudno także nie brać pod uwagę konieczności reakcji systemu na zjawiska destabilizujące realizację zakładanych celów.

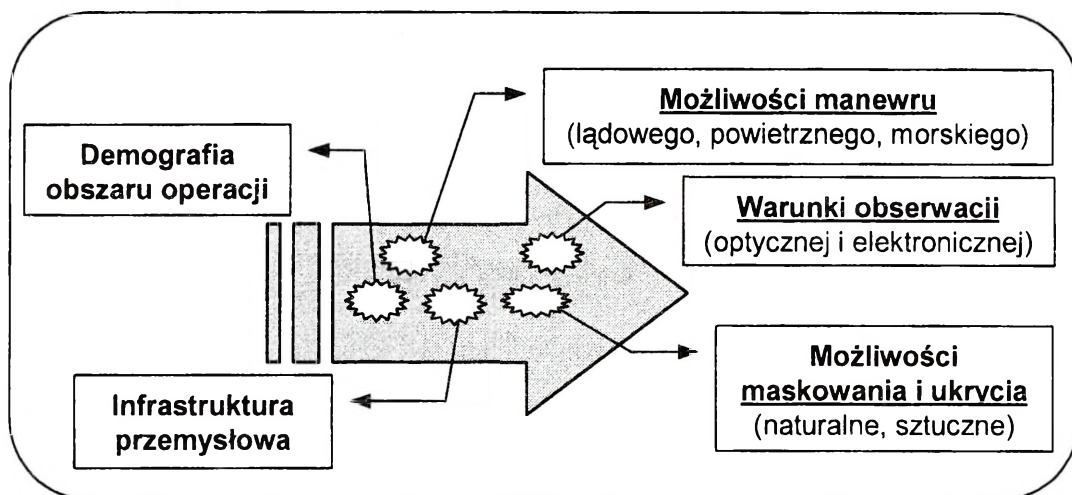
1.5. Wpływ środowiska na działanie przeciwnika

Identyfikacja możliwości sił przeciwnika wiąże się z analizą czynników zewnętrznych występujących w środowisku operacji, a więc w otoczeniu systemu rozumianego jako określone zgrupowanie wojsk. Najbardziej istotne są w tym aspekcie warunki terenowe i meteorologiczne, bowiem tworzą one zespół czynników determinujących użycie wojsk przeciwnika. Realnie zaś na działanie wojsk wpływać będzie ukształtowanie i pokrycie terenu (naturalne i sztuczne), a w tym znaczeniu także skutki ewentualnych klęsk żywiołowych (np. pożary przestrzenne, obszary zalane), jak i czynniki związane z warunkami meteorologicznymi (np. nadmierne opady śniegu, mróz, wysokie temperatury, susze). W procesie identyfikacji możliwości przeciwnika nie chodzi przy tym tylko o fakty odzwierciedlające towarzyszące działaniom przeciwnika czynniki terenowo-atmosferyczne, ale także o wskazanie związanych z nimi ułatwień lub utrudnień mających wpływ na jego aktualną sytuację i przyszłe poczynania.

Z wielu przykładów lokalnych konfliktów zbrojnych wynika, że słabo rozwinięty system komunikacji drogowej bezpośrednio wpływa na utrudnienia w manewrze (np. Afganistan). Do czynników utrudniających sprawne przemieszczanie wojsk przeciwnika zaliczyć też należy grubą pokrywę śniegu czy długotrwałe roztopy. Pożary, powodzie pozwolą także na wyciągnięcie jednoznacznych wniosków co do przyszłych ograniczeń w działaniu wojsk przeciwnika. Typowe zatem zjawiska meteorologiczne w połączeniu z warunkami terenowymi umożliwiają wskazanie ich wpływu zarówno na ogólną sytuację operacyjno-taktyczną, jak i określenie przyszłego charakteru poczynąń przeciwnika. Nie bez znaczenia w kwestii identyfikowania możliwości przeciwnika pozostają zmiany w środowisku powstałe w czasie prowadzenia działań militarnych. Literatura przedmiotu wymienia głównie czynniki będące skutkiem użycia BMR oraz skażenia toksycznymi środkami przemysłowymi.

Działalność sztabowych komórek rozpoznawczych powinna być zatem ukierunkowana na gromadzenie zbiorów informacyjnych obejmujących charakterystyki

czynników mogących wystąpić na określonym obszarze operacyjnym (zob. rys. 3). Zebrane w czasie prowadzenia działań operacyjno-taktycznych i aktualizowane zasoby informacyjne będą służyć do porównywania treści napływających meldunków z informacjami bazowymi i formułowania na tej podstawie stosownych prognoz i wniosków co do możliwości działania przeciwnika na określonym obszarze operacyjnym.

Rys. 3. Czynniki determinujące działanie wojsk przeciwnika

Zasięg występowania wskazanych powyżej czynników jest istotny w ogólnym scenariuszu działania, bowiem może stanowić o skali trudności w działaniu przeciwnika i w efekcie obniżeniu jego możliwości bojowych. Kwestią niepodlegającą dyskusji pozostaje sprawa uwzględnienia zaistniałych czynników terenowo-klimatycznych w aspekcie czasu planowanych działań.

Kompleksowe rozpatrywanie zmiennych czynników środowiska towarzyszących działaniom operacyjno-taktycznym przeciwnika ma duże znaczenie w specyficznych (tzw. szczególnych) warunkach prowadzenia działań. Bowiem ich oddziaływanie może znacznie utrudnić warunki wykorzystania jednostek bojowych lub poszczególnych rodzajów wojsk (np. ograniczenia użycia artylerii w górach), a tym samym determinować ogólny kształt sytuacji operacyjno-taktycznej.

Podsumowując zgromadzone w treści rozdziału fakty, należy wskazać na zależność realizowanych czynności. Po pierwsze, właściwa identyfikacja obiektów ugrupowania operacyjnego umożliwi określenie rozmieszczenia w przestrzeni operacyjnej sił przeciwnika. Po drugie, na podstawie lokalizacji poszczególnych komponentów analizowanego ugrupowania można wnioskować co do charakteru i sposobu dalszego działania przeciwnika. Po trzecie, określenie właściwej prognozy zagrożenia stanowi sumę wiedzy obejmującej informacje na temat prawdopodobnego celu i możliwości przeciwnika w aktualnych warunkach terenowych i atmosferycznych.

2. METODY I FORMY OCENY PRZECIWNIKA

Metoda to procedura postępowania, która umożliwia nam w danych warunkach posługiwanie się posiadanymi narzędziami w celu poznania prawdy, obiektywnej rzeczywistości oraz przekształcenia jej zgodnie z przyjętym celem działania. Metoda jest więc umiejętnością wyboru takiego postępowania w określonej sytuacji problemowej, która umożliwi osiągnięcie pożądanego celu¹⁴. Zatem metodologia jest teorią metody. Powstała w wyniku rozwoju nauki jako wyraz zaspokojenia potrzeby badania ogólnej problematyki metody, jej stosunku do innych dziedzin, jej różnych przejawów przydatności i ograniczoności¹⁵.

Wobec powyższego – skoro **metoda jest sposobem postępowania, to technika jest określoną czynnością, służącą do uzyskania pożądaných danych**. Jest zatem wyodrębnioną z danej metody procedurą polegającą na wykonaniu określonej czynności badawczej.

Każde badanie dowolnego obiektu opiera się bądź na rozkładaniu go na części składowe, bądź na łączeniu określonych części składowych w pewną, interesującą z określonego punktu widzenia, całość. Stąd analiza i synteza są najogólniejszymi metodami przetwarzania zbiorów informacyjnych dotyczących sił przeciwnika. Zatem są także najczęściej stosowane w ocenie przeciwnika.

Zakładając, że działanie potencjalnego przeciwnika ma charakter celowy i zorganizowany, można wnioskować, że stanowi określony system. Zatem w ocenie przeciwnika można stosować systemowe rozwiązywanie problemów.

Analiza systemowa jako swoista dziedzina praktycznych zastosowań badań systemowych wywodzi się z różnych źródeł. Jednym z najistotniejszych były niewątpliwie zastosowania wojskowe w okresie II wojny światowej. Potrzeby sił zbrojnych związane z problemami usprawniania organizacji i funkcjonowania systemów walki, uzbrojenia, zaopatrywania, obsługi itp. przyniosły tzw. grupy badań operacji. Grupy te, będąc w istocie interdyscyplinarnymi zespołami badawczymi, rozwijały metody naukowe, przede wszystkim matematyczne, pozwalające na formułowanie wniosków i zaleceń stanowiących podstawę podejmowania decyzji maksymalizujących efekty za pomocą posiadanych sił i środków bądź zapewniały osiągnięcie wyznaczonego celu przy minimalnym nakładzie sił i środków. W ten sposób powstały badania operacyjne, które przyniosły, poza niewątpliwymi sukcesami w praktyce gospodarczej i wojskowej, zainteresowanie zastosowaniem metod matematycznych w podejmowaniu decyzji. Powstało wiele istotnych metod optymalizacji (liniowej, nieliniowej, dynamicznej) oraz modeli w wielu dziedzinach.

¹⁴ Por. S. Kamiński, *Nauka i metoda*, Lublin 1992.

¹⁵ P. Sienkiewicz, *Analiza systemowa*, wyd. cyt.

Zastosowanie tych metod i modeli zawsze wiązało się z dążeniem do uzyskania racjonalnych odpowiedzi na pytania zmierzające do uzyskania odpowiedzi, w jaki sposób osiągnąć najlepsze efekty¹⁶.

Innym aspektem oceny przeciwnika jest problem decyzyjny. W literaturze przedmiotu problemem decyzyjnym określa się sytuację, która jest związana z wyborem celów, sposobów i środków działania określonego obiektu. Problem decyzyjny charakteryzują trzy podstawowe wymiary: poziom złożoności, poziom dynamiki i poziom niepewności. Ze względu na nasilenie wymienionych poziomów można mówić o problemach: prostych i złożonych, statycznych i dynamicznych, pewnych i niepewnych (ryzykownych)¹⁷.

Problemy poznawcze natomiast związane są z potrzebą identyfikacji: obiektu (sił przeciwnika) i otoczenia (środowiska działania), istotnych relacji między elementami obiektu (elementy ugrupowania bojowego lub operacyjnego) oraz między stanami obiektu (stopień zdolności bojowej) i stanami otoczenia (warunki terenowe, klimatyczne, demograficzne). Można zatem mówić o problemach identyfikacji struktury i zachowania się obiektu w otoczeniu. Ogół problemów można podzielić na trzy podstawowe klasy, tj. problemy:

a) o dobrze określonej strukturze (*well-structured*), czyli problemy, które można przedstawić w postaci skwantyfikowanej (ilościowej);

b) o nieokreślonej strukturze (*unstructured*), czyli problemy, które można przedstawić wyłącznie jakościowo – w postaci werbalnej (opisu słownego);

c) o słabo określonej strukturze (*ill-structured*), czyli problemy mieszane, tj. zawierające zarówno czynniki ilościowe, jak i jakościowe, z przewagą tych drugich.

Ogólny schemat identyfikacji sytuacji problemowej z punktu widzenia doboru metody rozwiązania problemu przedstawiono na rysunku 4.

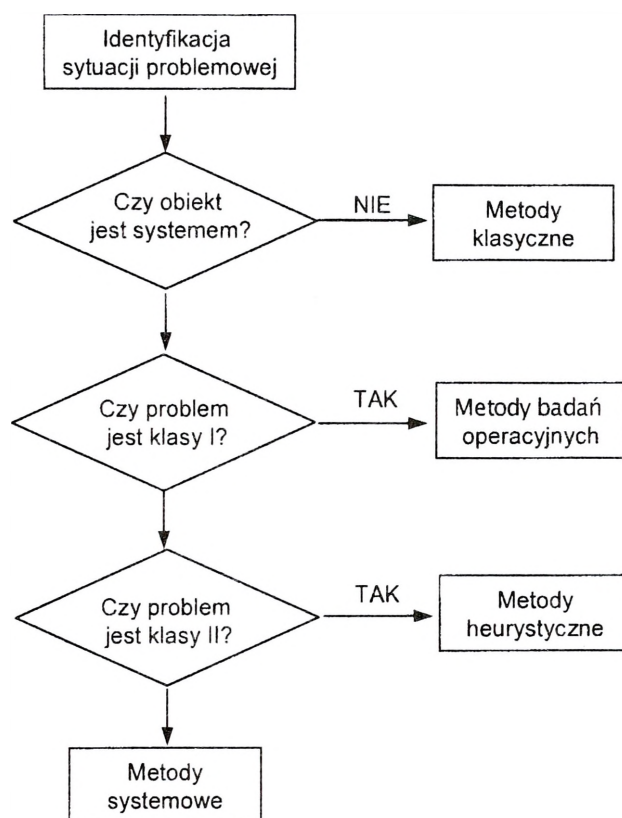
Do rozwiązania problemów należących do pierwszej klasy stosuje się np. metody badań operacyjnych, natomiast problemy drugiej klasy rozwiązuje się metodami heurystycznymi. Do problemów należących do trzeciej klasy oraz gdy obiektem w sytuacji problemowej jest określony system rzeczywisty, stosuje się metody systemowe, a w szczególności analizę systemową.

Dla każdej sytuacji problemowej może istnieć dwojakie ujęcie problemu: usprawniające bądź projektotwórcze, w zależności od tego, czy celem postępowania jest znalezienie rozwiązania lepszego (w sensie przyjętych kryteriów) od istniejącego, czy „idealnego”, tj. optymalnego w ściśle określonym sensie¹⁸. W odniesieniu do przeciwnika ujęcie problemu będzie miało charakter projektotwórczy, bowiem kierownik komórki rozpoznawczej będzie poszukiwał najlepszego z punktu widzenia przeciwnika sposobu osiągnięcia celu.

¹⁶ Tamże, s. 19.

¹⁷ Por. Z. Ścibiorek, *Podjęmowanie decyzji*, Warszawa 2003; J. Penc, *Decyzje w zarządzaniu*, Kraków 1999.

¹⁸ Zob. P. Sienkiewicz, *Analiza systemowa*, wyd. cyt., s. 30.

Źródło: P. Sienkiewicz, *Analiza systemowa, podstawy i zastosowania*, Warszawa 1994, s. 31.

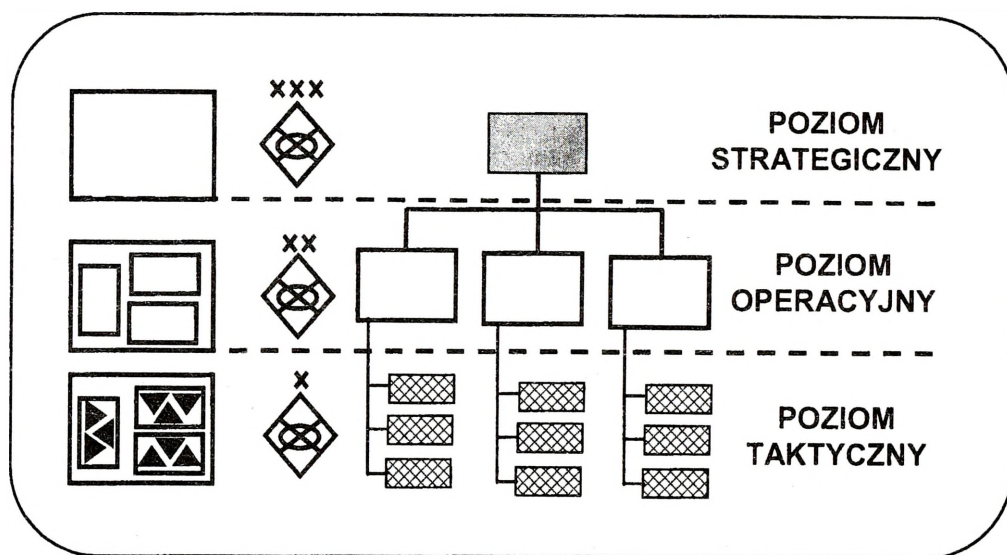
Rys. 4. Identyfikacja sytuacji problemowej

2.1. Analiza diagnostyczna

Analiza diagnostyczna należy do tzw. podstawowych technik systemowych i ma bardzo szerokie zastosowanie. Jest często wykorzystywana do projektowania przede wszystkim systemów organizacyjnych, ale także systemów technicznych, ekonomicznych i społecznych. Powodem tego jest jej prostota i możliwość szybkiego uzyskania wysokich efektów.

W postępowaniu można wyróżnić następujące trzy fazy: **ujęcie stanu faktycznego, analiza, określenie stanu pożądanego**. Proces usprawniania struktury organizacji lub innego systemu rozpoczyna się od rejestracji stanu faktycznego. Na podstawie analizy tego stanu, która ma na celu wykrycie wszelkich niesprawności, ustala się sposoby ich usunięcia (poprawa położenia wojsk przeciwnika) i doprowadzenia struktury do nowej, doskonalszej formy (wykonanie zadania taktycznego lub operacyjnego). Pierwszym krokiem jest określenie przedmiotu badania (poziomu organizacyjnego podlegającego analizie). Chodzi o to, aby ustalić, czy badamy cały system (ugrupowanie operacyjne), czy też niektóre podsystemy (wspar-

cia ogniowego, zabezpieczenia logistycznego). Pierwszym działaniem musi być stwierdzenie potrzeby tego projektowania (poznanie położenia analizowanego związku operacyjnego, taktycznego, oddziału). Potrzeba ta nie budzi wątpliwości w przypadku nowych systemów, natomiast dla istniejącego i funkcjonującego systemu (ugrupowanie operacyjne) ważne jest określenie właściwego momentu zmian. Niewłaściwy system organizacyjny jest elementem hamującym rozwój i postęp systemu, w tym przypadku sił przeciwnika zaangażowanych w operację. Jednak jego zmiana może być dokonana tylko wówczas, gdy zaistnieje taka konieczność (np. wprowadzenie odwodu, manewr wydzielonych sił do osłony otwartego skrzydła). Każda zmiana powoduje zakłócenie normalnego działania systemu (utrata zdolności do terminowego osiągnięcia celu). Ponadto zbyt wczesna zmiana nie pozwala na pełne wykorzystanie możliwości systemu, a zbyt późna pociąga za sobą straty spowodowane znajdowaniem się danego systemu przez pewien okres w stanie niesprawnym (np. ograniczenie zdolności bojowej). Wybór właściwego momentu zmiany systemu zapoczątkowuje pełny cykl projektowania (kreowania wariantu działania). Prawidłowość ustalenia stanu faktycznego zależy od ilości i rodzaju możliwych do uzyskania informacji. Do ustalenia tego stanu można wykorzystać różne podsystemy rozpoznania gromadzące informacje.

Rys. 5. Analiza diagnostyczna struktury przeciwnika

Następnym krokiem procedury jest analiza, która obejmuje całokształt czynności związanych z poszukiwaniem i odkrywaniem możliwości usprawnień systemu, a więc poprawy położenia wojsk przeciwnika. Są one określone w wyniku rozpoznania, czyli diagnozy błędów lub niedostatków istniejącej organizacji (np. brak stosownych dróg manewru, ograniczone wsparcie z powietrza, zatrzymanie natarcia na jednym z kierunków). Stąd też ten etap badań i projektowania systemów

nazywa się analizą diagnostyczną. W związku z istotnym znaczeniem tego właśnie etapu w całej omawianej technice przyjęto ją nazywać techniką analizy diagnostycznej. W przypadku niektórych badań systemu, szczególnie gdy materiał, który stanowi przedmiot analizy, a więc wynik rejestracji, jest obszerny, należy zarejestrowane elementy ocenić (zatem należy ocenić określony poziom dowodzenia sił przeciwnika poprzez wartościowanie wszystkich jego elementów ugrupowania). Ocena jest przeprowadzana pod względem efektów, które mogłyby być osiągnięte w wyniku usprawnień (np. przegrupowanie sił), co pozwoli na dokładne przeanalizowanie najważniejszych elementów ugrupowania i poprawę ich położenia poprzez manewr.

Przed przystąpieniem do zasadniczej analizy należy jeszcze raz sprecyzować cel działania przeciwnika. Ponadto dokładne określenie celu może ujawnić, że pewne podsystemy nie zostały w pełni uwzględnione podczas rejestracji stanu faktycznego – sytuacji bieżącej (np. jednostki aeromobilne) i trzeba będzie dokonać uzupełnień w scenariuszu działania potencjalnego przeciwnika.

W procesie analizy diagnostycznej dokonuje się też porównania istniejącego stanu organizacji ze stanem pożądanym (wykorzystując w tym celu odpowiedni wzorzec doktrynalny w zależności od charakteru działań prowadzonych przez przeciwnika). Obraz docelowego stanu systemu powstaje na podstawie zgromadzonej wiedzy i doświadczeń zespołu rozpoznania. W wyniku przeprowadzonego porównania (istniejącego stanu ze wzorcem doktrynalnym) ustalone zostają odchylenia stanu faktycznego od stanu pożądanego, a następnie wyspecyfikowane przyczyny tych różnic, co pozwala na rozpoznanie możliwości usprawnień (czyli wskazanie, w jaki sposób przeciwnik zamierza dokonać poprawy położenia swoich wojsk dla realizacji zakładanego celu).

Spośród możliwości usprawnień należy wybrać ten wariant, który w istniejących warunkach będzie najlepszy dla danego poziomu dowodzenia sił przeciwnika. Jeżeli właściwe działanie danego systemu (ugrupowania) wymaga poważnej reorganizacji niektórych podsystemów (np. przemieszczenie do obszaru bitwy odwołów operacyjnych), to punktem wyjścia musi być badanie prawidłowości przydziału zadań poszczególnym podsystemom oraz sposobu ich wykonywania. Prowadzi to do nowego podziału zadań, które mogą być określone w zależności od: celu, czasu, dostępnych sił, miejsca (obszaru). Podział zadania ogólnego na zadania cząstkowe to tylko część rozwiązania, drugą częścią jest grupowanie czynności w celu określenia działania sił przeciwnika (zgrupowań – bojowych grup taktycznych) na poszczególnych kierunkach operacyjnych (taktycznych). W trakcie tego procesu uwzględnia się zwykle następujące zasady:

- a) specjalizacji – przydzielone zadania powinny w miarę możliwości prowadzić się do realizacji jednego lub kilku etapów celu operacji;
- b) hierarchii – należy wyraźnie określić stosunek podwładny – przełożony (podporządkowanie poszczególnych jednostek w ramach nadrzędnej struktury organizacyjnej, np. brygady w dywizji, a dywizji w korpusie);

c) rozpiętości kierownictwa – należy ustalić właściwą liczbę podwładnych podporządkowanych jednemu przełożonemu (struktura taktycznych grup bojowych przeciwnika na poszczególnych kierunkach);

d) równowagi między kompetencjami, zadaniami i odpowiedzialnością (prawdopodobne linie rozgraniczenia i przypuszczalne obiekty natarcia lub rejony obrony);

e) określoności – zadania powinny być jednoznacznie określone dla poszczególnych wykonawców (jakie siły przeciwnika, kiedy i gdzie będą brały udział w realizacji zadania głównego).

Przez grupowanie zbiorów informacyjnych o poszczególnych kierunkach działania przeciwnika dochodzimy stopniowo do ustalenia struktury całego systemu. Ta faza procesu projektowania stawia przed oficerami rozpoznania szczególnie duże wymagania, bowiem osiągnięte wyniki decydują o powodzeniu całego projektowania. Jeżeli określenie celów jest trudne, to należy zrobić to szacunkowo. Zatem etap projektowania sprowadza się do oceny i ostatecznego opracowania wariantu – sposobu dalszego, możliwego działania przeciwnika.

Reasumując, etapy wprowadzania nowego systemu (nowego położenia wojsk przeciwnika) są następujące:

- opracowanie scenariusza (planu) dalszego działania,
- przygotowanie, określenie warunków realizacji zadania (czas, siły, przestrzeń),
- kontrola dalszego działania (reorganizacja dotychczasowego własnego systemu rozpoznania) i uzyskanych efektów (zaspokojenie potrzeb informacyjnych dowódcy).

Od opracowania nowego scenariusza działania, a więc wdrożenia nowego systemu do praktyki, często zależą ostateczne efekty wszystkich zmian organizacyjnych poczynionych w aspekcie rozpoznania. Pamiętać należy, że rozpoznanie prowadzi działania w odniesieniu do przeciwnika, a więc sposób działania sił przeciwnika determinuje użycie potencjału rozpoznawczego.

2.2. Scenariusze i techniki ich generowania

Technikę scenariuszy stosuje się przy projektowaniu systemów przyszłościowych w celu takiego przedstawienia logicznego następstwa wydarzeń, by można było zanalizować, w jaki sposób (począwszy od stanu obecnego lub jakiegokolwiek innej sytuacji) ma być stopniowo osiągnięty stan przyszły (np. jak przeciwnik rozpocznie działania militarne?). Technika scenariuszy umożliwia rozpatrzenie genezy możliwych sytuacji, które powinno się uwzględnić w badaniu przyszłości. Przyczynia się do wyjaśnienia istoty czynników psychologicznych, społecznych, gospodarczych, kulturowych, politycznych i militarnych oraz pozwala zidentyfikować elementy działające w tych samych kierunkach¹⁹.

¹⁹ Zob. J. Kisielnicki, *Metody systemowe*, PWE, Warszawa 1986, s. 156–165.

Scenariusze mogą stanowić ilustracje oddziaływania pewnych zasad, często nadmiernie uproszczonych (wzorców doktrynalnych), które zapewne zostałyby pominięte, gdyby przykład czerpano wprost z nader złożonego i kontrowersyjnego świata zewnętrznego (złożona sytuacja operacyjno-taktyczna). Można je wykorzystać do oceny konsekwencji różnego typu zdarzeń – zarówno przyszłych, jak i zaistniałych w chwili obecnej (wyniki ćwiczeń dowódczo-sztabowych, treningów, rozwiązania doktrynalne). Jest to bardzo istotne dla procesu oceny przeciwnika, dlatego że – jak wynika z praktyki – po prostu zespół rozpoznania nie ma danych empirycznych o przyszłości. Z formalnego punktu widzenia scenariusz można traktować jako model opisany na zbiorze prawdopodobnych zdań. W zbiorze tym wyróżnia się następujące rodzaje zdań:

1) zdania konstatacyjne, które zawierają opis sytuacji obecnych, a więc odzwierciedlają aktualne położenie wojsk własnych i przeciwnika;

2) zdania prospektywne, które obejmują zbiór zdań logicznych opisujących sekwencję zdarzeń od bieżących do przyszłych, czyli przewidywany sposób działania obu walczących stron;

3) zdania retrospektywne, które obejmują zbiór zdań logicznych opisujących sekwencje zdarzeń od pożądanej (lub zakładanej) przyszłej konfiguracji do obecnej, czyli scenariusz zdarzeń pisany „od tyłu”.

Zakłada się, że każdy zbiór zdań jest opisany na określonym systemie działania składającym się ze zdarzeń i relacji między nimi (każdy wariant działania przeciwnika ma własną sekwencję zdarzeń w czasie i przestrzeni operacyjnej z udziałem określonych komponentów sił zbrojnych). Zatem między zdarzeniami mogą występować trzy podstawowe rodzaje zależności:

- występowanie danego zdarzenia Z_1 sprzyja wystąpieniu zdarzenia Z_2 (np. opanowanie przyczółka sprzyja rozwinięciu powodzenia działań zaczepnych);

- wystąpienie danego zdarzenia Z_1 przekreśla możliwość pojawienia się zdarzenia Z_2 (niepowodzenie w walce o uchwycenie i opanowanie przyczółka uniemożliwia potęgowanie uderzenia);

- wystąpienie zdarzenia Z_1 nie wpływa na wystąpienie zdarzenia Z_2 (odtworzenie zdolności bojowej przez formacje odwodowe nie powoduje ograniczenia tempa działania przez jednostki pierwszego rzutu).

Z punktu widzenia prognozowania działań przeciwnika najważniejszą sprawą przy budowie scenariuszy, bez względu na to, czy przybiorą one formę zdań retrospektywnych, czy prospektywnych, jest określenie relacji między zdarzeniami. Wymaga to rozpoznania podstawowych elementów badanego systemu rzeczywistego oraz ich głównych motywów działania (położenie elementów ugrupowania bojowego/operacyjnego oraz przewidywane zadania), zidentyfikowania głównych zmiennych i zależności opisujących zachowanie badanego systemu (czynniki środowiska działania i zasady prowadzenia operacji), określenia zdarzeń istotnych dla przebiegu procesów, szczególnie tych, które wpływają na przebieg zjawisk pola walki i są przez nie kształtowane, a w końcu oceny wpływu poszczególnych zda-

rzeń na inne zdarzenia (np. realizacja zadań przez siły pierwszego rzutu umożliwia wprowadzenie do walki odwodu).

Ranga każdego z kolejnych etapów analizy zależy od przyjętej metody budowy scenariuszy. Możliwe są tu dwa podejścia. Pierwsze to budowanie scenariuszy w postaci zbioru zdań prospektywnych. Scenariusze te przedstawiają obecną tendencję kształtowania się parametrów przeniesioną w przyszłość. Wychodzi się tu z założenia, że i w przyszłości będą dominować te same tendencje, które kształtują obecną sytuację (potencjalny przeciwnik będzie realizował zadania według obowiązujących doktryn). Są to tzw. scenariusze standardowe lub scenariusze bez niespodzianek. Drugie podejście można określić jako retrospektywne. Punktem odniesienia jest tu pewien moment w przyszłości. Tak więc punktem wyjścia jest określenie pożądaných stanów przyszłości, najczęściej w postaci zbioru przyszłych celów (np. określenie potencjalnych celów operacji przeciwnika – zajęcie obszaru Pomorza Zachodniego – w jaki sposób, jakimi siłami, w jakim czasie?). Scenariusz zatem w tym przypadku obejmuje ciąg zdarzeń i relacji między nimi, łącząc pożądaną przyszłość z istniejącą terażniejszością.

Wobec powyższych faktów można stwierdzić, że cechą wspólną dla obu podejść jest rozpoznawanie terażniejszości. Różnice między scenariuszami wynikają z przyjmowanych systemów wartości i postrzegania rzeczywistości. Scenariusze prospektywne tkwią silnie w terażniejszości, podczas gdy retrospektywne dotyczą wszystkich faz procesu projektowania.

Efektywność techniki scenariuszy zależy w znacznym stopniu od rozpatrywanego problemu. Trudno wyrazić efektywność wprost, ponieważ na efekty wpływa wiele różnorodnych czynników (szczególnie wartość posiadanych zasobów informacyjnych o potencjalnym przeciwniku). Jest to technika bardzo pomocna w uzyskiwaniu odpowiedzi m.in. na pytania: jak zachowywać się będzie system (rozumiany jako określone zgrupowanie wojsk przeciwnika), jeżeli zmienią się warunki zewnętrzne, oraz co się stanie, jeżeli wystąpi określona przeszkoda w trakcie rozwoju sytuacji operacyjno-taktycznej? Za pomocą techniki scenariuszy można rozpoznawać możliwe warianty przeszłości, z których żaden nie musi zostać zrealizowany²⁰.

2.3. Techniki twórczego myślenia

Jest kilka metod i technik sprzyjających twórczemu myśleniu²¹. Podczas generowania wariantów, w tym także wariantów działania przeciwnika, można stosować metody heurystyczne. Wynika to głównie z faktu, iż heurystyka bywa określana jako dyscyplina zajmująca się metodami rozwiązywania problemów w warunkach niepełnej informacji, a taką właśnie sytuacją problemową jest ocena przeciw-

²⁰ Trzeba pamiętać, że tylko potencjalny przeciwnik tak naprawdę zna swoje własne plany, oficerowie rozpoznania określają jedynie prawdopodobieństwo jego działania.

²¹ Zob. Z. Ścibiorek, *Podjęmowanie decyzji*, wyd. cyt., s. 139.

nika. W podejściu heurystycznym wspomniany niedostatek informacji kompensowany jest intuicją oceniającego. Dlatego zapewne metody heurystyczne są coraz częściej wykorzystywane w praktycznej działalności zespołów rozpoznawczych prognozujących rozwój sytuacji w warunkach ryzyka. Wynika to głównie z tego, że metody heurystyczne charakteryzują się niekonwencjonalnym podejściem do problemu, szerokim zakresem zastosowania i co najważniejsze – ograniczonością czasową, w której następuje znalezienie rozwiązania.

W literaturze przedmiotu podkreśla się fakt, że metody heurystyczne, określone jako metody twórczego rozwiązywania problemów, są stosowane zarówno w cyklu podejmowania decyzji, jak i w prognozowaniu²². Nazwa „metody heurystyczne” pochodzi od greckiego słowa *heurisko* – znajduję, odkrywam. Zatem heurystyka to umiejętność wykrywania nowych faktów i relacji między nimi oraz dochodzenia w ten sposób do nowych prawd. Z kolei prognozowanie heurystyczne to przewidywanie nowych obrazów rzeczywistości, niekoniecznie dających się opisać za pomocą analizy przeszłości. Metody heurystyczne nazywane są również intuicyjnymi, bo opierają się głównie na intuicji i wyobraźni oraz dużej wiedzy i doświadczeniu ekspertów. Z powyższego stwierdzenia wynika, że prognozujący przyszłe działanie potencjalnego przeciwnika oficer rozpoznania musi być doświadczony operacyjnie i wyszkolony specjalistycznie.

Kryterium wiedzy i doświadczenia stanowi o doborze ekspertów/specjalistów. Ekspert to osoba (cywilna lub wojskowa), która ze względu na swoją specjalność naukową (czasami bardzo wąską) i osobowość (np. siła przekonywania) została zaproszona do udziału w odprawie (spotkaniu) mającym wygenerować prognozę rozwoju sytuacji. Założeniem głównym metod heurystycznych jest teza, że trafność sądów grupowych jest wyższa niż ekspertów indywidualnych. Z punktu widzenia oceny przeciwnika istnieją dwie grupy ekspertów. Pierwsza grupa posiada wiedzę ogólną, operacyjno-strategiczną. Druga grupa natomiast to specjaliści rodzajów wojsk (sił zbrojnych). Udział w intuicyjnym prognozowaniu powinni brać jedni i drudzy. Rozróżnia się przy tym dwa sposoby angażowania ekspertów: symetryczny (kilku ekspertów rozwiązuje ten sam problem – np. powietrzno-lądowa operacja zaczepna potencjalnego przeciwnika na kierunku nadmorskim) i asymetryczny (różni eksperci rozwiązują różne aspekty jednego problemu).

Jak wskazują doświadczenia, liczebność oraz struktura grupy ekspertów mogą być zróżnicowane. Ważne jest jednak, aby przy wyborze ekspertów były brane pod uwagę następujące kryteria:

- uniwersalność i wszechstronność, zainteresowanie przyszłością w połączeniu ze specjalizacją z różnych dziedzin sztuki operacyjnej – specjalistów rodzajów wojsk lub sił zbrojnych;
- liczebność grupy umożliwiająca reprezentowanie różnych poglądów (opcja pesymistyczna i optymistyczna);

²² Por. J. Antoszkiewicz, *Metody heurystyczne*, Warszawa 1986.

- niezależność myślenia, niezależna wizja przyszłości wynikająca z doświadczenia każdego z ekspertów.

W literaturze przedmiotu przeważa pogląd, iż grupy niejednorodne pod względem reprezentowanych specjalności i doświadczenia są bardziej trafne w swoich opiniach niż grupy jednorodne. Nie są też odosobnione poglądy, aby grupy eksperckie miały w swym składzie osoby spoza branży, i tu najczęściej wymienia się logików. Wśród ekspertów przeważa pogląd, że skład grupy powinien być następujący²³:

- specjaliści z danej dziedziny powinni stanowić 40–70% (np. oficerowie wojsk lądowych);

- specjaliści z dziedzin pokrewnych – 20–30% (oficerowie sił powietrznych i morskich);

- osoby niezwiązane z problemem – 10–30% (np. specjaliści prawa międzynarodowego, oficerowie policji, straży granicznej).

Do najbardziej popularnych metod heurystycznych, opartych na opinii ekspertów, należy burza mózgów i metoda delficka.

Burza mózgów jako jeden ze sposobów generowania pomysłów powstała w latach trzydziestych w USA. Literatura wskazuje, że jej twórcą był A.F. Osborn. Spotyka się także inne nazwy tej metody, np.: metoda odroczonego wartościowania, brainstorming, metoda twórczej dyskusji, sesja pomysłowości, twórcza dyskusja. Metodę tę stosowano w latach 50. minionego wieku jako sposób systemowego szkolenia twórczego. Z koncepcji burzy mózgów wywodzą się też wszystkie metody mające na celu odkrywanie nowych idei i doprowadzanie do jednomyślności pewnej liczby osób na podstawie myślenia intuicyjnego. Obecnie istnieje wiele odmian tej techniki, jednak większość jej wariantów opiera się na opracowanych pierwotnie zasadach, które brzmią następująco²⁴: wszelka krytyka zgłaszanych pomysłów jest wykluczona; konieczna jest swobodna atmosfera dyskusji, sprzyjająca zgłaszaniu wszelkich pomysłów pojawiających się w umysłach uczestników. Powinno się dążyć do zgromadzenia możliwie dużej liczby pomysłów działania potencjalnego przeciwnika, gdyż wraz z jej zwiększeniem wzrasta prawdopodobieństwo pojawienia się optymalnego wariantu. Uczestnicy sesji powinni pamiętać, że bardzo istotne, oprócz zgłaszanych własnych pomysłów, jest doskonalenie i rozwijanie pomysłów zgłaszanych przez innych uczestników oraz kombinowanie (łącznie) wielu wcześniej zgłoszonych pomysłów. Istotne jest także, aby:

- zgłaszać wszystkie warianty, nawet te, które wydają się nierealne (poza wzorcem doktrynalnym), ponieważ po dopracowaniu mogą okazać się one bardzo istotne w działaniu przeciwnika; prezentować warianty działania w sposób jasny i zwięzły;

- łączyć i doskonalić prawdopodobne warianty działania (pomysły) – duża ich liczba sprzyja tworzeniu z nich kombinacji, co zwiększa prawdopodobieństwo znalezienia rozwiązania zbliżonego do optymalnego;

²³ Z. Ścibiorek, *Podjęmowanie decyzji*, wyd. cyt., s. 141.

²⁴ Zob. J. Koziół, *Decyzje w dowodzeniu*, Warszawa 1998.

- prezentować nasuwające się wnioski i sugestie rozwoju sytuacji bez wyczekiwania na swoją kolejkę do wypowiedzi;
- wykorzystywać i rozwijać warianty innych uczestników, a więc działać zespołowo.

Dla zwielokrotnienia efektów poszukiwań twórczych w literaturze przedmiotu oddzielono fazę tworzenia pomysłów od fazy oceniania. Z praktyki zajęć grupowych wynika jednoznacznie, iż powstrzymywanie się od krytyki (oceny) w fazie generowania wariantów działania przeciwnika i przesunięcie jej na później ma duże znaczenie dla efektywności pracy zespołu rozpoznania, pobudza do powstawania nowych pomysłów, niejednokrotnie wariantów oryginalnych, niekonwencjonalnych – innych od doktrynalnych rozwiązań użycia sił i środków przeciwnika. Na ogół spośród grona ekspertów tworzy się dwa rodzaje zespołów projektowych (zadaniowych). Pierwszy to zespół twórczy, którego celem jest generowanie wariantów. Drugi to zespół weryfikujący (oceniający), którego zadaniem jest wnikliwa analiza i ocena opracowanych wariantów (np. kalkulacje operacyjno-taktyczne, zestawienie sił i środków), a następnie wypracowywanie prawdopodobnego wariantu działania potencjalnego przeciwnika.

Kontynuacją i modyfikacją techniki burzy mózgów jest nominalny proces grupowy. Istota procesu grupowego polega na tym, że rezygnuje się w nim z wymiany wypowiedzi, która może ograniczać aktywność uczestników zespołu. Członkowie zespołu rozpoznawczego opracowują pomysły indywidualnie, ale w tym samym czasie operacyjnym i w jednym pomieszczeniu sztabu (czasem w namiocie sztabowym). Następnie, po upływie określonego czasu, prezentują swoje rozwiązania, aby w wyniku sformułowania zasadniczych wniosków wygenerować zasadniczy prawdopodobny wariant potencjalnego zagrożenia.

Burza mózgów jest sposobem na rozwiązywanie problemów w krótkim czasie, a najlepsze efekty, jak wynika ze zgromadzonych doświadczeń, można osiągnąć, rozwiązując problemy operacyjno-taktyczne. Koszt pracy grupy ekspertów jest niewielki, a rezultaty zazwyczaj bardzo cenne. Zrozumiałe jest więc, że istnieje wiele odmian omawianej techniki twórczego myślenia. Wyniki analizy literatury wskazują, że najczęściej stosowane techniki to: jednoosobowa i mieszana burza mózgów, Philips 66 Buzz Session oraz metoda 635.

Metoda delficka, jak wynika z literatury, wywodzi się od nazwy starożytnego miasta Delfy, gdzie w świątyni Apollina kapłanki przepowiadały przyszłość. Za wzór tej metody można uznać praktykę stosowaną w Watykanie na zgromadzeniach kardynałów, której celem było doprowadzenie, mimo opinii przeciwstawnych, do koniecznej i stosunkowo szybkiej zgodności poglądów – konsensusu. Naukowcy są zgodni, że metoda delficka wywodzi się z burzy mózgów i polega na badaniu opinii oficerów rozpoznania (ekspertów) różnych formacji, a dotyczy prawdopodobieństwa lub czasu wystąpienia przyszłych zdarzeń. Uzyskana w ten sposób prognoza działania powstaje jako zgodny osąd kompetentnych oficerów na określony sposób użycia sił przeciwnika, tzn. prawdopodobieństwa lub czasu zaj-

ścia przyszłych zdarzeń w złożonej sytuacji (np. rozwój sytuacji polityczno-militarnej w Iraku). Powszechnie wymieniane zalety tej metody to:

- niezależność opinii ekspertów – o indywidualną wypowiedź proszony jest jednocześnie każdy oficer specjalista, na każdym etapie opracowywania wariantu działania przeciwnika, przy czym nie zna on wypowiedzi sformułowanych przez pozostałych uczestników;

- anonimowość i niezależność wypowiedzianych opinii i sądów zapewnia wykorzystanie przygotowanych narzędzi (graficzny schemat działania przeciwnika i opis sposobu wykonania zadania), dających możliwość opracowania wariantów niekoniecznie popularnych, wyrażania innego zdania niż przełożony, a nawet zmiany sposobu działania wcześniej przygotowanego;

- wieloetapowość opracowania sposobu działania (wykorzystująca efekt sprzężenia zwrotnego) jako rezultat starannie zaprojektowanych, następujących po sobie kolejnych wariantów (kierowanych do specjalistów rozpoznania, uzupełnionych dodatkowym informowaniem w przypadku pozyskania nowych informacji i podawaniem zbiorczych wyników prowadzonych prac);

- uzgadnianie i sumowanie opracowanych wariantów – analizę prowadzi się korespondencyjnie (z wykorzystaniem poczty elektronicznej i programów prezentacyjnych) i dlatego rezultatem działania zespołu jest zwięzłe określenie wad i zalet sposobów działania. W tej sytuacji zazwyczaj prognozą zagrożenia jest opinia większości oficerów rozpoznania – zgodnych uczestników badania.

Metoda delficka stosowana jest do rozwiązywania problemów złożonych i dotyczących przyszłości w kontekście podjęcia stosownych decyzji do zapobiegania określonym zagrożeniom lub konfliktom. Może być stosowana w sytuacjach kreowania rozwoju zdarzeń w określonym regionie świata, w przyszłym obszarze operacyjnym.

Metoda delficka jest atrakcyjnym, chociaż ciągle eksperymentalnym, sposobem pokonywania trudności występujących przy wykorzystaniu innych metod. Z obserwacji wynika, że na ogół stosowana jest po to, żeby ułatwić komunikowanie się wielu ekspertów (militarnych i cywilnych) i zapewnić możliwość uzyskania zbieżnych opinii specjalistów rozpoznania i wywiadu o możliwym przebiegu zjawisk w przyszłości. Dlatego metoda delficka stanowi próbę połączenia precyzji i jakości porozumiewania się w obrębie grupy specjalistów z zakresu operacji w złożonym środowisku wielonarodowym dzięki systematycznemu analizowaniu – w obiektywnych warunkach (w ramach odrębnych zespołów) – czynników istotnych dla danego zjawiska. Z opinii specjalistów wynika, że w praktyce okazuje się, iż największe korzyści, jakie daje metoda delficka, wynikają z możliwości anonimowego komunikowania się autorów poszczególnych projektów – wariantów rozwoju sytuacji polityczno-militarnej.

W przekonaniu oficerów rozpoznania to właśnie anonimowość sprawia, że metoda delficka pozwala przezwyciężyć liczne bariery organizacyjne i ograniczenia psychologiczne, takie jak: niechęć do zgłaszania niepopularnych wariantów rozwoju sytuacji (poglądów) czy do wyrażania odrębnego zdania niż zespół polityków

albo wojskowych, czy też do zmiany opinii sformułowanych wcześniej na podstawie innych danych. Ponadto anonimowość sprawia, że metoda delficka może być skutecznie stosowana w ocenie rozwoju sytuacji do zebrania różnych punktów widzenia na problemy kompleksowe zarówno polityczne, jak i militarne, czasem nawet gospodarcze – w celu sformułowania wspólnej oceny, uwzględniającej szereg czynników, które w przeciwnym razie mogłyby być pominięte.

Zaprezentowane najistotniejsze metody twórczego myślenia są możliwe do zastosowania podczas przygotowywania wariantów działania przeciwnika – scenariusza rozwoju sytuacji. To zaś, jaka metoda będzie zastosowana, zależy od wielu czynników, spośród których zasadniczą rolę – jak wskazuje praktyka – odgrywać będą: poziom dowodzenia i złożoność sytuacji operacyjno-taktycznej oraz możliwość skorzystania z zespołu specjalistów rozpoznania rodzajów wojsk i sił zbrojnych (ekspertów)²⁵.

2.4. Technika wzorców idealnych

Technika wzorców idealnych (metoda twórcza – metoda G. Nadlera) ma uniwersalne zastosowanie w projektowaniu systemów. Z tego punktu widzenia może być wykorzystana do opracowania prawdopodobnych wariantów działania postrzeganych jako system. Jest uważana za technikę, która spowodowała ogromne zmiany w dotychczasowym podejściu do usprawniania i projektowania systemów. W literaturze polskiej została opisana w wielu publikacjach²⁶, dając początek całej rodzinie technik prognostycznych. Na podstawie zgromadzonych, w wyniku analizy literatury, wniosków można stwierdzić, że praktycznie jest stosowana w usprawnianiu organizacji (w tym przypadku struktura elementów ugrupowania operacyjnego) i zarządzania (np. system dowodzenia i kierowania działaniami) oraz projektowaniu technicznym. Właśnie aspekt organizacyjny można wykorzystać w procesie oceny przeciwnika. Podstawowe założenia techniki wzorców idealnych wskazują, że:

- 1) system rozważa się z możliwie najszerszego punktu widzenia (w tym przypadku dotyczy to poziomu dowodzenia przeciwnika);
- 2) bada się system z punktu widzenia jego przyszłego rozwoju (jaki cel zamierza osiągnąć przeciwnik w wymiarze politycznym i militarnym?);
- 3) analizuje się stan idealny (położenie przeciwnika po wykonaniu zadania), który następnie sprowadza się do bazy realnej (aktualna sytuacja wyjściowa wojsk przeciwnika i jego możliwości, charakterystyka obszaru operacji);
- 4) racjonalne działanie wynika z analizy całościowej idealnej koncepcji (etapy realizacji celu przez wojska przeciwnika w aspekcie czasu, przestrzeni i sił).

²⁵ Por. Z. Ścibiorek, *Podjęcie decyzji*, wyd. cyt., s. 145.

²⁶ Zob. J. Kisielnicki, *Metody systemowe*, wyd. cyt., s. 231–235.

Wyniki uzyskane w rezultacie dokładnej analizy techniki wzorców idealnych umożliwiają opracowanie założeń szczegółowych do prawidłowego kreowania prawdopodobnych wariantów działania przeciwnika:

1) funkcjonowanie każdego zgrupowania operacyjnego (grupy zadaniowej) wymaga sprecyzowania trzech podstawowych elementów: celu działania, środków do jego realizacji (wojska przeciwnika) i sposobu użycia sił (zasobów organizacji);

2) elementy ugrupowania operacyjnego są powiązane z sobą funkcjonalnie i wzajemnie na siebie oddziałują (każdy element ugrupowania realizuje określone zadanie w planie operacji przeciwnika);

3) system działania (realizacji zadania) składa się z następujących podstawowych elementów;

- celu operacyjnego (funkcji),
- sił przeznaczonych do realizacji zadania (wejść/nakładów),
- sekwencji zdarzeń w czasie i przestrzeni operacyjnej (przebiegu),
- oddziaływania ze strony otoczenia (środowiska obszaru operacji),
- wyposażenia (środków walki ich możliwości techniczno-taktycznych),
- poziomu zaangażowania stanu osobowego, jego wyszkolenia oraz dyscypliny wykonawczej (czynności ludzkich);

4) system (ugrupowanie przeciwnika) jest usprawniany z następujących pozycji początkowych (określanych jako stany systemu): aktualny poziom realizowanego zadania (stadium rozwoju), stan prawidłowy, czyli zadowalający (zgodny z zamiarami), stan nieprawidłowy (zaburzenia w realizacji celu), czyli niezadowalający (np. zatrzymanie natarcia na jednym z kierunków). W zależności od pozycji początkowej oficerowie rozpoznania mają do czynienia z twórczym projektowaniem nowego systemu, doskonaleniem (np. poprawa położenia wojsk przeciwnika w styczności, wysadzenie taktycznych desantów śmigłowcowych dla zwiększenia dynamiki natarcia) oraz usuwaniem niedociągnięć (np. potrzeba osłony skrzydeł, możliwości wydzielenia oddziałów wydzielonych);

5) każdy z wymienionych w punkcie trzecim elementów rozpatruje się w trzech aspektach: stanu obecnego (aktualnego położenia wojsk przeciwnika), stanu możliwego do osiągnięcia (obiektów, do jakich zmierza przeciwnik), zmian, jakie należy wprowadzić w każdym z elementów w rozpatrywanym przedziale czasu (np. terminu wprowadzenia odwodu, osłony skrzydła, wsparcia śmigłowców);

6) punktem wyjścia do opracowywania systemu, a więc położenia docelowego dla sił przeciwnika, jest wyobrażenie co do stanu wzorcowego, który może być osiągnięty tylko teoretycznie (z pominięciem ograniczeń terenowych, pogodowych, strat bojowych i szeregu innych czynników).

Biorąc pod uwagę potrzeby zespołu rozpoznania oraz uwzględniając wskazane powyżej rezultaty przeprowadzonych analiz, można przyjąć, że procedura postępowania w procesie oceny przeciwnika omawianą techniką obejmuje następujące fazy:

Faza I – sprecyzowanie celu i zadania (zadań składowych) określonego zgrupowania wojsk przeciwnika (procesu lub kolejności zdarzeń – np. przemieszczenie

sił przeciwnika w obszar operacji). Istotne jest także, jak wskazują doświadczenia, ustalenie kryteriów oceny poziomu zdolności operacyjnych (np. tempo działania sił przeciwnika, straty bojowe). Jednocześnie należy określić czynniki ograniczające system (np. wojskowo-geograficzne aspekty terenu, prawdopodobny potencjał bojowy przeciwnika). Dla systemów złożonych (np. operacje połączone, użycie sił specjalnych) określa się podstawy organizacyjne i ustala odpowiednie funkcje cząstkowe (np. możliwości rodzajów wojsk lub sił zbrojnych w zakresie wsparcia działań, wydolność systemu logistycznego).

Faza II – zaprojektowanie idealnego rozwiązania systemu. W literaturze przedmiotu G. Nadler nazywa ten element twórczym²⁷ ustaleniem koncepcji systemu idealnego. W kontekście wariantowania sposobu działania przeciwnika istota postępowania sprowadza się do opracowania takiego rozwiązania, aby zakładane efekty uzyskać przy minimalnym zaangażowaniu sił. Jest to rozwiązanie idealne, pozbawione wszelkich ograniczeń operacyjnych, niemniej jednak umożliwia określenie ogólnych ram organizacyjnych dla realizacji celu działania przeciwnika.

Faza III – zbieranie danych potrzebnych do szczegółowego rozwiązania problemu. Są to struktura wojsk przeciwnika i wyniki dotychczasowych ćwiczeń z wojskami, a także rezultaty symulacji walki. Ponadto w tej fazie następuje określenie priorytetowych potrzeb informacyjnych na każdy etap operacji przeciwnika.

Faza IV – opracowanie wariantów działania i ustalenie różnych rozwiązań cząstkowych w poszczególnych etapach operacji przeciwnika uwzględniających cel działania.

Faza V – wybór rozwiązania z uwzględnieniem rozwiązania idealnego i wariantów działania składników tworzących system (prognozowany scenariusz działania stanowiący prognozę zagrożenia).

Faza VI – opracowanie rozwiązania w szczegółach (oleat zdarzeń, kalkulacje operacyjno-taktyczne), uwzględniającego czynniki operacyjne: czas, teren i przestrzeń oraz potrzeby informacyjne.

Faza VII – analiza elementów składowych systemu rozpoznania wojsk własnych i wprowadzenie zmian do planu zbierania informacji.

Faza VIII – kontrola opracowanego systemu poprzez porównanie położenia wojsk przeciwnika i elementów rozpoznania (wybór dla systemu rozpoznania punktów i rejonów szczególnego zainteresowania).

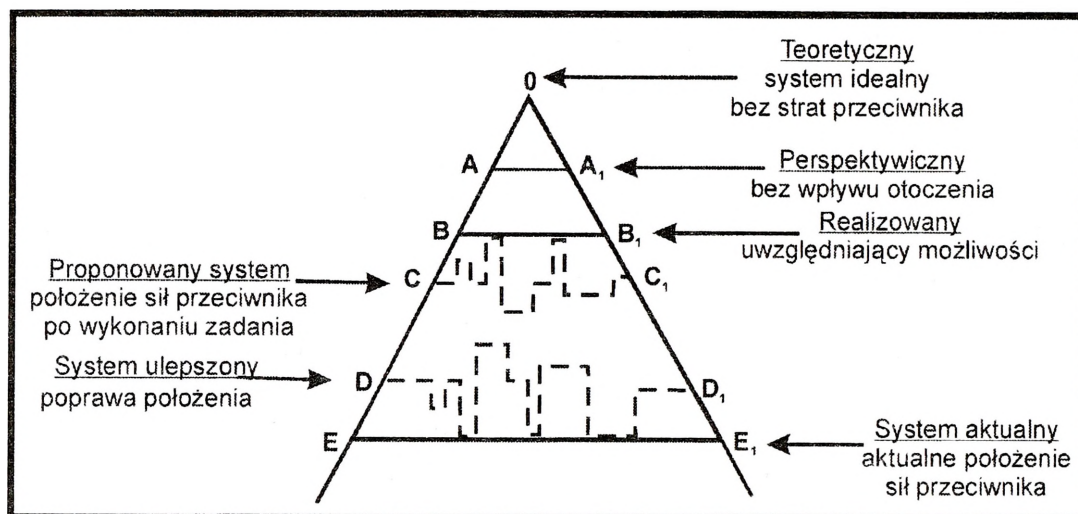
Faza IX – realizacja – wdrożenie planu rozpoznania w celu potwierdzenia lub zaprzeczenia przyjętego wariantu działania przeciwnika.

Faza X – ustalenie efektów, jakie przynosi system (działanie przeciwnika) i sprawdzenie jego funkcjonowania (poprzez wykorzystanie źródeł rozpoznawczych) w czasie i przestrzeni przy zaangażowaniu odpowiednich sił.

W polskiej i światowej literaturze często przedstawia się system idealny w formie tzw. trójkąta Nadlera (rys. 6). Podstawa trójkąta EE-1 obrazuje obecny stan realizacji zadania przez siły przeciwnika. Wierzchołek 0 obrazuje (zero kosztów –

²⁷ Tamże, s. 233.

działanie przeciwnika bez strat własnych), sytuację oczywiście nierealną. Linia AA-1 przedstawia stan idealny (możliwy do osiągnięcia bez uwzględnienia wpływu środowiska), teoretycznie możliwy do uzyskania. Linia BB-1 to stan idealny już możliwy do uzyskania posiadanymi środkami z uwzględnieniem poniesionych strat bojowych.

Rys. 6. Trójkąt Nadlera

Szczegółowa analiza stanu idealnego BB-1 stwarza możliwość zrealizowania systemu CC-1, w którym w poszczególnych elementach koszty, a więc obniżenie potencjału bojowego i możliwości opanowania założonych obiektów natarcia sił przeciwnika, kształtują się na różnym poziomie (stąd linia łamana). Linia łamana DD-1 obrazuje poziom rozwiązania, który jest możliwy do osiągnięcia za pomocą dotychczasowych metod (nie Nadlera), czyli jedynie przy zastosowaniu tradycyjnych metod oceny przeciwnika.

2.5. Formy oceny przeciwnika

Forma jest elementem określającym cechę zewnętrzną procesu oceny przeciwnika. Forma bowiem to zewnętrzny kształt, postać, wygląd, ale także *układ skoordynowanych elementów, struktura, ustrój, przejaw, odmiana, sposób ułożenia szczegółów w jakąś całość, kształt, postać, figura, wygląd, zarys, sposób*²⁸. Bazując na przedstawionej definicji oraz na wynikach analiz obserwowanych procesów w sztabach, można wyróżnić następujące formy przeprowadzania oceny przeciwnika:

a) indywidualna ocena dokonywana przez osoby funkcyjne dowódcę, szefa (kierownika) komórki rozpoznawczej i innych zainteresowanych (np. oficerowie

²⁸ Słownik języka polskiego, PWN, Warszawa 1997, s. 203.

rodzajów wojsk), która kończy się opracowaniem wniosków odnośnie wyników w postaci prognozy zagrożenia;

b) zespołowa ocena prowadzona przez powołany przez dowódcę zespół oficerów specjalistów rodzajów wojsk (sił zbrojnych)²⁹.

Na podstawie praktycznych doświadczeń można stwierdzić, że najbardziej rozpowszechnioną na poziomie taktycznym jest forma indywidualnej oceny przeciwnika, której istotę stanowi w zasadzie samodzielna praca analityczno-koncepcyjna, prowadzona indywidualnie przez poszczególnych oficerów sztabu. Do oceny wykorzystywane są zbiory informacyjne, dostępne każdemu z zainteresowanych oraz napływające ze źródeł rozpoznawczych, które po opracowaniu i uogólnieniu dają możliwość stworzenia względnie pełnego obrazu sytuacji operacyjno-taktycznej przeciwnika. Pozyskana w ten sposób wiedza umożliwia wnioskowanie co do dalszego sposobu działania przeciwnika. Wyniki obserwacji bezpośredniej pracy operacyjnej oficerów w zakresie oceny przeciwnika pozwalają na stwierdzenie, że wynik końcowy oceny zależy od indywidualnych cech każdego oceniającego. Bowiem percepcja informacji (zmysłowa i intuicyjna) jest uwarunkowana cechami osobowościowymi oficerów – analityków prowadzących działania na informacjach. Prawdziwą jest teza, że wiele cech można wykształcić w procesie edukacji. Jednak sposób i zakres wiedzy nabytej w okresie kształcenia zależy w dużej mierze od indywidualnych możliwości każdego człowieka. W odniesieniu do działalności rozpoznawczej, w tym do problematyki wykorzystania zbiorów informacyjnych w procesie oceny przeciwnika i prognozowania zagrożenia, należy wskazać dwie metody postępowania.

Metoda kalkulacyjna polega na ocenie przeciwnika i prognozowaniu zagrożenia w oparciu o znajomość potencjalnych zamiarów politycznych i militarnych przeciwnika. Podstawą zastosowania tej metody są zasoby informacyjne zespołu rozpoznania obejmujące strukturę sił zbrojnych, ich rozmieszczenie i znajomość stosowanych zasad walki. Z przeprowadzonych obserwacji wynika, że metoda jest stosowana w sytuacjach dysponowania stosunkowo dużą ilością czasu oraz zbiorami wiarygodnych informacji o przeciwniku.

Pierwszym etapem działania oficerów rozpoznania jest określenie przypuszczalnego celu działania. Następnie na podstawie posiadanych zbiorów informacyjnych następuje ustalenie globalnego potencjału bojowego sił zbrojnych przeciwnika, a w dalszej kolejności podzielenie sił i środków na poszczególne, wynikające z wojskowo-geograficznej oceny obszaru kierunki operacyjne, z uwzględnieniem zakładanych priorytetów przeciwnika. Na podstawie skalkulowanego potencjału, dysponując zbiorem informacyjnym obejmującym zasady bojowego wykorzystania (taktyki i sztuki operacyjnej) wojsk, określane są możliwości poszczególnych związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów. W efekcie zostaje określona liczba zadań pośrednich, jakie muszą zrealizować siły przeciwnika, dążąc do reali-

²⁹ Każda forma oceny przeciwnika może być prowadzona z wykorzystaniem symulacji komputerowej lub ze wspomaganiami komputerowym.

zacji celu głównego (końcowego). Drugim etapem jest opracowanie wzorca doktrynalnego i na tej podstawie określenie prawdopodobnego sposobu działania. Budowa wzorca doktrynalnego opiera się na zbiorach informacyjnych zawierających podstawowe normy taktyczne i zdolności rodzajów wojsk w zakresie realizacji zadań bojowych w aspekcie parametrów czasu, sił i przestrzeni. Podsumowując, metoda kalkulacyjna polega na ustaleniu poziomu militarnego zaangażowania przeciwnika do realizacji zadań na określonym kierunku.

Metoda heurystyczna opiera się głównie na intuicji i wyobraźni oraz dużej wiedzy i doświadczeniu oficerów rozpoznania prowadzących ocenę przeciwnika i prognozujących potencjalne zagrożenie. Zatem może być stosowana wyłącznie przez personel posiadający stosowne nawyki i umiejętności. Wiedzy rozpoznawczej nie można opanować inaczej jak tylko poprzez długoletnią praktyczną działalność w zespole analizy i oceny zagrożenia oraz w czasie wielu złożonych treningów specjalistycznych i ćwiczeń dowódczo-sztabowych. Wydaje się, że wykorzystanie technik heurystycznych należy dostrzegać w sytuacjach, gdy występują duże braki informacyjne a przeciwnik prowadzi intensywne działania dezinformacyjne. Eksperti z zakresu rozpoznania podkreślają, że największą wadą metody heurystycznej może być rutyna, bowiem wieloletnie doświadczenie może stać się przyczynkiem do szablonowej oceny przeciwnika, która będzie obarczona dużym błędem.

Końcowym etapem oceny przeciwnika prowadzonej w sztabie w tej formie jest konfrontacja wniosków wyciągniętych przez poszczególnych oceniających w zakresie kreowania potencjalnego sposobu działania przeciwnika, który stanowi podstawę szczegółowego planowania działań operacyjnych lub taktycznych.

Inny przebieg ma forma zespołowej oceny przeciwnika. Zespołowa ocena przeciwnika oznacza podejmowanie działań przez grupę składającą się z kierownika i jego podwładnych. Grupowe podejmowanie decyzji jest jednak także właściwe bardziej lub mniej formalnym grupom typu komitet, zespół zadaniowy (utworzony w celu oceny sytuacji kryzysowej), rada lub zarząd³⁰. Ich istnienie i zachodzące tam procesy grupowego podejmowania decyzji stały się dzisiaj integralną częścią codziennego życia w większości organizacji, w tym także organizacji wojskowych, a zwłaszcza wielonarodowych, skupiających w swych strukturach specjalistów różnych dziedzin. Do zalet zespołowej oceny przeciwnika należy to, że:

1. Zespół dysponuje szerszą wiedzą niż jeden specjalista rozpoznania, co chyba zresztą przesądza o tym, że grupy robocze są często wykorzystywane do przygotowania i prognozy rozwoju sytuacji w aspekcie możliwości potencjalnego przeciwnika (połączona wiedza z zakresu działań operacyjnych wojsk lądowych i specjalisty do spraw sił powietrznych, walki elektronicznej czy wsparcia ogniowego). W istocie grupa jest narzędziem, które pozwala skupić wiedzę i doświadczenie pewnej liczby osób na określonym problemie (np. powietrzno-lądowa operacja, desant morski, ochrona strefy tyłowej).

³⁰ Zob. J. Supernat, *Techniki decyzyjne i organizatorskie*, Wrocław 2000.

2. Zespół zapewnia różne perspektywy i podejścia do problemu oceny przeciwnika, a to dzięki zróżnicowaniu wiedzy (różne obszary tematyczne), doświadczenia (charakter służby), umiejętności jej członków. Interakcje między nimi pomagają przełamać niektóre bariery efektywnego decydowania (brak konkurencji, wspólny cel). Grupa stanowi nadto podporę sztabu i stymulator twórczej wyobraźni oficerów rozpoznania.

3. Decydowanie zespołowe zapewnia uczestnictwo w pracach sztabu i tym samym zwiększa akceptację opracowanego wariantu działania oraz poczucie odpowiedzialności za jego realizację (oficerowie zespołu analizy i oceny zagrożenia pełniej akceptują opracowany potencjalny scenariusz rozwoju sytuacji, niż wizje działania przeciwnika narzuconą przez dowódcę).

4. Decydowanie zespołowe zwiększa zrozumienie wybranego kierunku działania (wymiana opinii i uwag w trakcie budowy wariantu działania) i zmniejsza prawdopodobieństwo wystąpienia nieporozumień (czyli problemów z komunikacją interpersonalną) w trakcie jego realizacji.

Z zespołową oceną przeciwnika związane są także określone zagrożenia postrzegane jako wady. Na podstawie literatury przedmiotu do zasadniczych zaliczono:

1. Najbardziej oczywistą wadą zespołowej oceny przeciwnika jest czas niezbędny do wypracowania akceptowalnego przez zespół wariantu działania (podjęcia decyzji). Dyskusja, przedstawianie stanowisk i wyjaśnianie nieporozumień, poszukiwanie kompromisu i sam wybór kierunku działania często wymagają znacznej ilości czasu. W związku z tym w sposób zbiorowy można oceniać działanie przeciwnika w wymiarze długoterminowym. Należy więc unikać zespołowej oceny przeciwnika w sytuacji, gdy czas jest czynnikiem krytycznym.

2. Kolejną wadą jest możliwość zdominowania dyskusji zespołowej i procesu wyboru kierunku działania przez oficera lub oficerów dysponujących największą wiedzą lub obdarzonych autorytetem nieformalnym (np. autorytet wynikający z dużego doświadczenia). Dominacja jednego lub kilku oficerów (np. reprezentujących wojska lądowe) może spowodować brak zaangażowania pozostałych uczestników w proces oceny i tym samym pozbawić zespół korzyści wynikających z aktywnego uczestnictwa wszystkich specjalistów (a więc ich sumarycznego wykorzystania wiedzy).

3. Kolejną wadą jest zjawisko, gdy w trakcie opracowywania zostaje zaakceptowany pierwszy wariant działania, który wydaje się cieszyć silnym poparciem większości oficerów (lub, jak wynika z praktyki szkoleniowej, tylko jej krzykliwej mniejszości). Ewentualne kolejne, pełniejsze warianty działania przeciwnika (zgłoszone po zaakceptowaniu pierwszego) mają tylko niewielkie szanse na poważną analizę i akceptację, czasem nawet pomimo faktu, że wydają się bardziej racjonalne w praktycznym wykonaniu.

4. Pojawienie się kilku możliwych wariantów działania przeciwnika powoduje, że oficerowie zespołu rozpoznania wybierają ten, który im najbardziej odpowiada, z punktu widzenia realizowanych zadań przez wojska własne. Preferencje człon-

ków zespołu często biorą górę nad dążeniem do znalezienia najlepszego rozwiązania, uwzględniającego możliwości poszczególnych jednostek. Rezultatem takiego postępowania jest wariant kompromisowy o niskiej jakości merytorycznej, często mało spójny, co do celów i sposobów realizacji, ale uwzględniający konsensus wszystkich uczestników prac.

5. Zespół potrafi wywierać bardzo poważny nacisk na indywidualności (oficerów specjalistów rodzajów wojsk lub sił zbrojnych), aby dostosowały się do utrwalonych lub oczekiwanych wzorów zachowania. W związku z tym należy zakładać, że nacisk taki może być poważnym problemem w procesie zespołowej oceny przeciwnika. W rezultacie oficer-specjalista, mając uzasadnione wątpliwości, co do rozwiązania proponowanego w trakcie pracy zespołu przez innego specjalistę, nie ujawnia z powodu konieczności utrzymania dobrej atmosfery i grupowej solidarności. Tak więc nacisk na zachowanie się zgodne z oczekiwaniem zespołu może powstrzymać krytyczną ocenę zgłaszanych rozwiązań (wariantów działania). Ponadto, jak wskazuje praktyka intensywny nacisk grupy na jednomyślność i spójność z czasem może doprowadzić do zjawiska myślenia grupowego (ang. *groupthink*), a więc do obniżonej sprawności intelektualnej i w konsekwencji niepełnej oceny rzeczywistości i gorszego wariantu.

6. Z praktyki dydaktycznej wynika, że zespołowa ocena przeciwnika jest często bardziej skrajna (bardziej ryzykowna lub bardziej ostrożna) niż oceny, które byłyby podjęte przez jej poszczególnych członków. Tendencja ta, znana w literaturze przedmiotu jako polaryzacja grupowa, oznacza w istocie wyeksponowanie, poprzez dyskusję grupową, początkowych stanowisk, jakie poszczególni członkowie wnoszą do grupy. Na przykład, jeżeli członkowie zespołu są na początku skłonni do ryzyka jedynie w nieznacznym stopniu to rozproszenie odpowiedzialności za ocenę przeciwnika na wszystkich uczestników może prowadzić do opracowania ryzykownego wariantu działania. W związku z powyższym efekt polaryzacji występuje, albo w postaci przesunięcia ryzykownego (przesunięcia w stronę ryzyka – ocena zespołowa jest bardziej ryzykowna aniżeli ocena indywidualna), albo w postaci przesunięcia konserwatywnego (przesunięcia w stronę ostrożności – ocena zespołowa jest bardziej ostrożna niż ocena indywidualna). W ten sposób na skutek efektu polaryzacji zespołowa ocena przeciwnika może się zasadniczo różnić od ocen indywidualnych i to nawet wówczas, gdy obydwie oparte są na identycznych faktach i informacjach.

Przeprowadzone analizy wskazywałyby na to, że oceny zespołowe są bardziej konserwatywne (ostrożne), jednak z badań (obserwacja bezpośrednia zajęć grupowych ze studentami) wynika coś przeciwnego – zjawiskiem ogólnym i powszechnym w grupie jest przesunięcie w stronę ryzyka, a więc oceny zespołowe są bardziej ryzykowne. W literaturze przedmiotu istnieje kilka hipotez wyjaśniających przesunięcie wariantów działania przeciwnika w stronę ryzyka³¹:

³¹ Tamże.

a) hipoteza o dyfuzji (podziale) odpowiedzialności. Z każdą decyzją oficerów rozpoznania wiąże się określona odpowiedzialność, wywołująca często stres i stan lękowy. Zgodnie z tą hipotezą zespół oceny przeciwnika podejmuje bardziej ryzykowne decyzje, ponieważ odpowiedzialność za nie rozkłada się na wszystkich uczestników sesji. Fakt ten redukuje lęk przed niepowodzeniem i zwiększa poczucie osobistego bezpieczeństwa;

b) hipoteza o roli przywódcy. Zgodnie z tą hipotezą przywódca grupy, kierownicy preferują poziom ryzyka wyższy od przeciętnego. Dzięki dominacji w czasie dyskusji grupowej potrafią przekonać pozostałych oficerów, że podjęcie ryzyka jest opłacalne;

c) hipoteza o roli porównań społecznych (wewnątrzgrupowych). Ta hipoteza opiera się na założeniu, że ryzyko ma pozytywną wartość społeczną. Stąd oficerowie chcą być, co najmniej tak ryzykowni, jak inni członkowie zespołu i godzą się na wariant grupowy, który jest bardziej ryzykowny od wariantu, jaki akceptują prywatnie;

d) hipoteza o zmianie użyteczności. Zgodnie z nią wymiana informacji w czasie dyskusji zespołowej wpływa na zmianę użyteczności (cenneści), jaką uczestnicy przypisują wariantom działania i wynikom symulacji. Dzięki procesom grupowym zmienia się również użyteczność ryzyka, a dokładniej zachodzi zjawisko konwergencji, które polega na tym, że subiektywne wartości przypisywane ryzyku poszczególnych członków grupy stają się zbieżne.

Przedstawione uwarunkowania grupowej oceny przeciwnika nie umniejszają w żadnym stopniu jej zasadności. Należy bowiem zakładać, że każdy zespół, którego oficerowie reprezentują różne specjalności wojskowe osiągnie lepsze rezultaty działania ponieważ uwzględni złożone problemy operacyjne przez pryzmat odmiennych uwarunkowań. Uzyskane wyniki badań wskazują, że zespołowa ocena przeciwnika dominuje w sztabach na poziomie komponentu wojsk lądowych (korpus) oraz dowództwach operacji połączonych, natomiast na poziomie związku taktycznego i niżej realizowana jest indywidualnie w zintegrowanych zespołach rozpoznania.

3. OCENA PRZECIWNIKA W PROCESIE DOWODZENIA

Ocena przeciwnika nie jest przedsięwzięciem jednorazowym, związanym z aktualnym zadaniem lub położeniem określonej jednostki. Stanowi ciągły, zorganizowany proces wartościowania możliwości przeciwnika oraz kreowania potencjalnych sposobów jego dalszego działania. W tym kontekście należy stwierdzić, że po otrzymaniu zadania od przełożonego w etapie ustalenie położenia, a następnie podczas planowania następuje analiza i ocena możliwości działania przeciwnika w odniesieniu do otrzymanego zadania własnego w strefie odpowiedzialności. Nie budzi wątpliwości fakt, że precyzowanie oceny przeciwnika może być wynikiem decyzji dowódcy samodzielnie podejmującego planowanie działań, bez oczekiwania na decyzję swoich przełożonych. Wówczas oficer rozpoznania na podstawie posiadanej wiedzy oraz przeprowadzonych kalkulacji operacyjno-taktycznych samodzielnie kreuje prawdopodobny dalszy rozwój sytuacji.

Ustalenie położenia jest pierwszą z czterech faz cyklu decyzyjnego procesu dowodzenia. Jednocześnie stanowi ciągły proces realizowany we wszystkich komórkach organizacyjno-funkcjonalnych stanowiska dowodzenia. W odniesieniu do zespołu rozpoznania celem ustalenia położenia jest stworzenie dowódcy klarownego obrazu sytuacji po stronie przeciwnika, na podstawie którego, można dokonać oceny i prognozy jego dalszego działania i w stosunku do otrzymanych wyników, podjąć decyzję, postawić zadania i kierować działaniami. Oczywiście, że nie jest to sprawą prostą, ale bez ustalenia aktualnego a następnie przyszłego położenia sił przeciwnika nie wydaje się możliwe skuteczne przeciwdziałanie. W aspekcie działalności rozpoznawczej faza ta charakteryzuje się zbieraniem, przetwarzaniem i rozpowszechnianiem wszelkiego rodzaju informacji dotyczących przeciwnika, położenia elementów rozpoznawczych oraz warunków środowiska wpływających na prowadzenie działań. Warto w tym miejscu podkreślić fakt, że pomiędzy procesem szkolenia operacyjno-taktycznego a realną sytuacją operacyjno-taktyczną istnieje wiele różnic merytorycznych. Wśród najważniejszych należy wymienić trzy istotne dla zrozumienia złożonej problematyki. Po pierwsze w warunkach realnych działań jednostki wojskowe otrzymują na bieżąco informacje na temat działalności przeciwnika i jego aktywności zarówno poszczególnych strefach walki, jak i o stopniu realizacji zadań na poszczególnych kierunkach operacyjnych. Po drugie system informacyjny jest realny, a więc zarówno zasady przesyłania informacji rozpoznawczych, jak i sposób ich rozpowszechniania ujęte są w stałe procedury operacyjne. W tej sytuacji nie ma potrzeby aktualizacji danych, czy weryfikacji prawdziwości sytuacji na polu walki czy w strefie odpowiedzialności. Po trzecie – system rozpoznania jest aktywny, a więc zgodnie z dotychczas obowiązującym *Planem zbierania informacji* realizuje zadania rozpoznawcze. Tymczasem w czasie ćwiczeń dowód-

czo-sztabowych wiele elementów jest umownych, a wiele przedsięwzięć organizacyjnych, jak na przykład system informacyjny rozpoznania, jest w trakcie realizacji. Stąd też inne możliwości pozyskiwania danych rozpoznawczych, a co się z tym wiąże, inne zdolności do oceny potencjalnego przeciwnika, a w konsekwencji inny charakter kreowanych zagrożeń.

3.1. Identyfikacja sytuacji operacyjno-taktycznej

W trakcie ustalenia położenia, oprócz prowadzonych analiz i ocen rozpoznawczych bazujących na dotychczas zgromadzonych wiadomościach, analizowane są dokumenty dowodzenia otrzymane od przełożonego. W zakresie rozpoznania są to przede wszystkim załącznik *Rozpoznanie* i jego uzupełnienia, szczególnie *Przewidywany scenariusz rozwoju sytuacji* i *Wariant działania przeciwnika* oraz *Komunikat rozpoznawczy*. Kolejne zbiory informacyjne zawierają napływające meldunki rozpoznawcze (terminowe i doraźne) pozyskiwane od działającego systemu rozpoznania przełożonego i elementów rozpoznawczych sąsiadów i sił współdziałających. Jak wskazuje praktyka bardzo cenne są informacje bezpośrednio uzyskane od przełożonych jako odpowiedź na *Zapotrzebowanie na wiadomości*³². Ponadto istotnym zbiorem informacji w obszarze działalności przeciwnika jest wiedza oficerów łącznikowych przydzielonych do sztabu, a zwłaszcza realizujących zadania w zespole rozpoznania. Wiedza ta, jak wskazują rozwiązania praktyczne pozwala uzupełnić brakujące informacje na temat działalności przeciwnika w strefie zainteresowania rozpoznawczego. Obecność oficerów łącznikowych na stanowisku dowodzenia umożliwia bezpośrednią wymianę informacji rozpoznawczych oraz kształtowanie wielowariantowej prognozy rozwoju sytuacji. Praktyczne doświadczenia w czasie realizacji zadań w ramach operacji pokojowych wskazują, że w ocenie zagrożenia wykorzystywane są także informacje pochodzące ze środków masowego przekazu.

Zasadniczym zbiorem informacyjnym w ustalaniu położenia jest mapa sytuacyjna opracowywana we wszystkich komórkach rozpoznawczych. Należy podkreślić, że informacje umieszczone na mapie sytuacyjnej uznane za wiarygodne (potwierdzone) rysowane są linią ciągłą, natomiast informacje wynikające z oceny – prognozy dalszych działań – linią przerywaną. Praktyczne rozwiązania stosowane w działalności sztabowej wskazują, że celowe jest wykorzystanie w tym celu dwóch niezależnych nakładek (oleat) na mapę. Jedna z nich zawiera aktualne położenie sił przeciwnika, natomiast druga jest przewidywanym wariantem działania. W tej sytuacji oficer rozpoznania ma możliwość porównania istniejącej sytuacji operacyjno-taktycznej z dokonaną oceną i na tej podstawie może wносить do prawdopodobnego sposobu działania przeciwnika stosowne korekty. Jednocześnie, widząc aktualne rozmieszczenie systemu rozpoznania, może zmienić położenie ele-

³² Jak wskazuje praktyka, przesyłanie zapotrzebowań na informacje do przełożonych czy sąsiadów nie jest częstą praktyką w działalności zespołów rozpoznania.

mentów rozpoznawczych na kierunki lub w rejony, gdzie istnieje konieczność potwierdzenia obecności sił przeciwnika. Jak wynika z praktycznej działalności, w tym etapie pracy zespołu rozpoznania bardzo pomocny jest wzorzec doktrynalnych działań przeciwnika. Nie należy zapominać, że wojska przeciwnika z zasady będą działały tak jak były przygotowywane w czasie pokoju na poligonach i placach ćwiczeń. Dlatego mając do dyspozycji wzorzec doktrynalny, można na jego podstawie ustalić rozmieszczenie zasadniczych elementów ugrupowania operacyjnego (bojowego). Ponadto wzorzec zawiera zasadnicze możliwości w zakresie prowadzenia działań militarnych, a więc stanowi dodatkowe źródło wiedzy, umożliwiające pełniejszą ocenę przeciwnika.

Z poczynionych obserwacji bezpośrednich w czasie ćwiczeń i treningów sztabowych wynika, że najbardziej poszukiwanymi wiadomościami podczas ustalania położenia są informacje pozwalające udzielić odpowiedzi na zasadnicze pytania dotyczące charakteru działań przeciwnika.

Dlatego w trakcie ustalania położenia dokładnej analizie podlega realizowane przez przeciwnika zadanie oraz wszelkie czynniki wpływające na jego wykonanie. Stąd też zespół rozpoznania poszukuje odpowiedzi na pytanie, co i w jaki sposób realizuje przeciwnik, aby osiągnąć cel operacji. Aby rozwiązać zdefiniowany przez oficerów rozpoznania problem i wyciągnąć właściwe wnioski należy odpowiedzieć na szereg szczegółowych pytań, które powinny doprowadzić do określenia roli poszczególnych jednostek przeciwnika w działaniach operacyjnych. Znając miejsce i rolę analizowanych jednostek w ogólnym planie operacji przeciwnika można określić te, które mają największy wpływ na realizację zadań i w stosunku do nich zaplanować skuteczne przeciwdziałanie (np. obezwładnienie ogniowe i elektroniczne, opóźnienie podejścia w rejon bitwy, dezorganizację systemu walki). Punktem wyjścia do przyszłych analiz jest aktualne zadanie wojsk przeciwnika działających w strefie zainteresowania i w tym kontekście ustalenie, jaki jest jego ogólny zamiar prowadzenia operacji. Na podstawie ogólnego położenia wojsk przeciwnika można ustalić, jaka jest rola poszczególnych oddziałów i związków taktycznych w realizacji celu operacji.

Następnie oficerowie rozpoznania powinni ustalić, jakie działania podejmie przeciwnik, aby w obecnej sytuacji zrealizować przyjęty zamiar operacyjny. Takie ujęcie problemu wskazuje, że zespół rozpoznania powinien określić prawdopodobne działania wpływające na poprawę położenia jednostek sił przeciwnika, a więc stworzenie warunków do realizacji założonego celu operacji.

3.2. Wstępna ocena przeciwnika

Kolejnym elementem pracy kierownika sekcji rozpoznania jest przygotowanie wstępnej oceny przeciwnika. Z praktyki wynika, że bardzo często wymaga się od rozpoznania prognozowania zagrożenia już na etapie odprawy informacyjnej – jest to zasadnicze nieporozumienie. Nie jest możliwe z przyczyn czasowych i informa-

cyjnych przygotowanie wariantów działania w tak krótkim okresie pracy komórki rozpoznawczej. Na odprawie informacyjnej zasadne jest przedstawienie celu i ogólnego zamiaru działania przeciwnika. Stąd też w nazwie czynności realizowanej na odprawie eksponowany jest termin „wstępna ocena przeciwnika”. Wnikliwa analiza i obserwacja działalności sztabowej pozwalają na określenie następującego układu wystąpienia oficera rozpoznania na informowaniu operacyjnym dotyczącym działania przeciwnika:

1. Aktualne położenie i działanie przeciwnika (schemat graficzny lub mapa sytuacyjna):

- rozmieszczenie związków taktycznych przeciwnika,
- rozmieszczenie pododdziałów poszczególnych oddziałów,
- rozmieszczenie jednostek wsparcia ogniowego,
- rozmieszczenie jednostek dowodzenia i zabezpieczenia logistycznego,
- ugrupowanie i rozmieszczenie odwodów przeciwnika.

2. Przewidywany rozwój sytuacji (schemat graficzny):

- możliwości kontynuowania działań przez przeciwnika,
- informacje uzyskane od przełożonego na temat prawdopodobnego celu i sposobu wykonania zadania,
- ograniczenia czasowe działania przeciwnika.

Należy zaznaczyć, że zakres informacji w tym etapie pracy sztabu zależy od zasobów informacyjnych pozyskanych od przełożonego. Dlatego tak istotna jest rola nadrzędnej komórki rozpoznawczej. Chodzi o to, aby to przełożony przygotował podwładnego do zaprezentowania sytuacji w wojskach przeciwnika i prawdopodobnego scenariusza jego dalszego działania.

Analiza działania przeciwnika i przedstawienie wstępnej oceny przeciwnika musi stworzyć warunki do poznania przez dowódcę i sztab sytuacji operacyjno-taktycznej. Dlatego oficerowie rozpoznania powinni szczególnie dużo zaangażowania przejawiać w procesie poznania aktualnego położenia sił i potencjalnych możliwości strony przeciwnej. Drogą ku temu jest ustalenie na podstawie identyfikatora wojsk przeciwnika składu zgrupowania działających wojsk, a następnie identyfikacja poszczególnych związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów jako elementów ugrupowania bojowego. W tym szczególnie określenia położenia pierwszego rzutu, odwodów ogólnych i specjalnych oraz rozmieszczenia jednostek logistycznych.

Traktując ugrupowanie przeciwnika jako określony system można wyodrębnić w jego strukturze poszczególne podsystemy, a nawet elementy. W celu kompleksowego poznania wszystkich elementów ugrupowania bojowego należy ustalić rozmieszczenie tych, które zostały rozpoznane i określić prawdopodobne położenie pozostałych elementów. Dla realizacji powyższego celu można wykorzystać w działalności praktycznej sprawdzony w pracy sztabowej algorytm postępowania oficera analizującego działanie przeciwnika. Algorytm zawiera wiele pytań szczegółowych, które ułatwiają poznanie i zrozumienie charakteru działania przeciwnika. Warian-

towo można przyjąć za poprawny następujący układ pytań szczegółowych służących ustaleniu położenia i wstępnej ocenie przeciwnika:

1. Jaki rodzaj działań bojowych prowadzi przeciwnik?
2. Na którym kierunku jest skupiony główny wysiłek przeciwnika?
3. W jakim etapie realizacji ogólnego celu znajdują się wojska przeciwnika?
4. Jaki jest stopień zaangażowania w walkę poszczególnych jednostek?
5. W jakiej odległości i w jakim położeniu znajdują się odwody ogólne przeciwnika?
6. Jak jest rozmieszczony system dowodzenia, gdzie są główne i zapasowe stanowiska dowodzenia?
7. Gdzie są rozmieszczone jednostki artylerii wsparcia bezpośredniego i ogólnego?
8. Gdzie znajdują się stanowiska startowe raket taktycznych?
9. Gdzie rozmieszczone są pododdziały obrony przeciwlotniczej?
10. Gdzie rozmieszczone zostały jednostki logistyczne?

Przedstawiony powyżej układ pytań nie wyczerpuje zagadnienia, bowiem nie odnosi się do jednego rodzaju działań. Stanowi tylko wskazówkę jak należy rozwiązywać określony problem i jaki sposób podejścia do rozwiązania jest poprawny. Praktyka sztabowa dowodzi, że nie ma jedynie jednego słusznego sposobu postępowania, bowiem nie ma uniwersalnego przeciwnika i nie ma standardowego sposobu jego działania. W praktyce pojawiają się ograniczenia wynikające między innymi ze specyfiki środowiska, potencjału bojowego przeciwnika, czy warunków klimatycznych. Wykorzystanie w cenie przeciwnika wskazanych ograniczeń doprowadzi do poprawnego określenia wstępnej oceny przeciwnika³³.

3.3. Kreowanie wariantu działania przeciwnika

Przed przystąpieniem do opracowania wariantu działania przeciwnika należy dokonać analizy i weryfikacji danych dotyczących wzorca doktrynalnego jego działania. Nie należy zapominać, że dotychczasowa wstępna ocena przeciwnika prowadzona była w oparciu o wzorzec doktrynalny wynikający z charakteru dotychczasowego działania przeciwnika. Tymczasem w efekcie wstępnej oceny przeciwnika może się okazać, że jego możliwości nie pozwalają na prowadzenie dotychczasowego charakteru walki. Zatem konieczne może być przejście od wzorca operacji zaczepnej do wzorca operacji obronnej lub odwrotnie. Dlatego z wielką starannością należy przeprowadzić wstępną ocenę przeciwnika, która umożliwi określenie charakteru jego przyszłych działań. Nie jest wykluczone, że na podstawie wstępnej oceny przeciwnika ustalone zostaną dwa podstawowe warianty dalszego działania strony przeciwnej. Jeden wariant zakładający realizację dotychczasowego celu poprzez działania zaczepne, drugi wariant natomiast wykonanie zada-

³³ Wstępną ocenę przeciwnika na odprawę informacyjną przedstawiono w załącznikach.

nia po czasowym przejściu do obrony i stworzeniu warunków na przegrupowanie sił będących w tej chwili w odwodzie. Niemniej jednak zarówno w pierwszym, jak i w drugim wariantcie konieczne jest zwrócenie uwagi na następujące elementy odzwierciedlone we wzorcu:

- szerokość i głębokość ugrupowania,
- rozmieszczenie jednostek bojowych,
- rozmieszczenie jednostek wsparcia,
- rozmieszczenie systemu dowodzenia i zabezpieczenia,
- zasady prowadzenia działań, sposoby akcentowania punktu ciężkości.

Przyjęty do dalszego działania wzorzec doktrynalny jest porównywany z aktualną sytuacją bojową i na tej podstawie następuje generowanie wariantów działania przeciwnika.

Istotną rolę w ocenie przeciwnika odgrywa ocena terenu i dróg podejścia. Na podstawie szerokości dróg podejścia i korytarzy ruchu można określić jakie siły i gdzie może wprowadzić do walki przeciwnik. Ponadto właściwie przygotowana ocena terenu umożliwia rozwiązanie zasadniczych problemów z zakresu prawdopodobnego sposobu działania przeciwnika lądowego i powietrznego np. w operacji zaczepnej:

1. W jaki sposób i gdzie przeciwnik może przygotować punkt ciężkości działań zaczepnych?

2. Które kierunki i rejony mają największą pojemność operacyjną i będą dogodnie do rozwinięcia zasadniczych i pomocniczych sił zgrupowania uderzeniowego?

3. Gdzie w analizowanym terenie przeciwnik może zmienić – przenieść punkt ciężkości, gdzie istnieją dogodne korytarze manewru?

4. Gdzie prawdopodobnie rozmieszczone będą odwody przeciwnika?

5. W których rejonach liczyć się należy z rozmieszczeniem jednostek zabezpieczenia logistycznego?

6. W jaki sposób i w których etapach walki przeciwnik będzie wykorzystywał siły powietrzne i lotnictwo wojsk lądowych?

7. Jakie obiekty terenowe mogą być przedmiotem oddziaływania sił aeromobilnych?

Na podstawie sumarycznych wniosków z przeprowadzonych analiz kreowana jest wielowariantowa wizja działania przeciwnika. Dla zachowania pełnego obiektywizmu w ocenie przeciwnika celowe jest, aby rodzaje wojsk uczestniczyły w opracowaniu koncepcji jego działania, eksponując sposób wsparcia i zabezpieczenia przygotowanych wariantów zagrożenia. Opracowane sposoby działania są prezentowane na odprawie koordynacyjnej i weryfikowane pod względem możliwości wsparcia i zabezpieczenia w dalszej pracy analitycznej komórki rozpoznania przy udziale oficerów-specjalistów rodzajów wojsk.

Podczas **odprawy koordynacyjnej** prezentowane są wyniki pracy zespołu rozpoznania dotyczące oceny terenu i wariantów działania przeciwnika. W zakresie działania przeciwnika komórka rozpoznania powinna przygotować ogólne założe-

nia realizacji celu, eksponując obiekty i prawdopodobny sposób wykonania zadania. Istotą wystąpienia kierownika komórki rozpoznania jest zaprezentowanie sposobu wykonania zadania. Stąd prezentacja wariantu powinna być krótka i zrozumiała bez nadmiernej argumentacji i uzasadniania o ile nie nakaże tego szef sztabu lub dowódca. Wnioski z praktyki dowódczo-sztabowej wskazują, że do prezentacji można wykorzystać rzutniki i uprzednio przygotowane schematy graficzne ilustrujące sposób działania. Aby wystąpienie na odprawie koordynacyjnej miało syntetyczny i wartościowy informacyjny charakter można wykorzystać następujący układ:

1. Cel działania.
2. Ogólny zamiar i przewidywany sposób wykonania zadania – (czas, siły, przestrzeń).
3. Punkt ciężkości działań.
4. Ugrupowanie bojowe.

Na zapotrzebowanie oficerów sztabu kierownik komórki rozpoznania udziela wyjaśnień i uzasadnia przedstawione warianty oraz wskazuje fakty będące podstawą opracowanych rozwiązań³⁴.

3.4. Wykorzystanie oceny przeciwnika w czasie rozważenia wariantów

Na bazie zebranych informacji i otrzymanych podczas rozważenia wariantów działania komórka rozpoznawcza przedstawia prawdopodobny sposób działania przeciwnika z uwzględnieniem jego potencjału bojowego i warunków środowiska.

Rozważenie wariantów działania jako czynność postrzegana jest jako symulacja przyszłego działania, która pozwala przygotować zasadnicze elementy planu synchronizacji. Wyznaczony oficer komórki rozpoznania w rozważeniu wariantów „podgrywa działanie przeciwnika” zgodnie z opracowanymi wariantami. Zgromadzone doświadczenia wskazują, że do rozważenia wariantów konieczne są określone zbiory informacyjne dotyczące:

1. Wpływu terenu na przebieg operacji przeciwnika, na podstawie przejeźdźności terenu określa się tempo działania i możliwości manewrowe wojsk przeciwnika.
2. Zmian potencjału wojsk przeciwnika w czasie i przestrzeni, umożliwiających określenie stopni ograniczenia możliwości bojowych.
3. Zmian w ugrupowaniu operacyjnym przeciwnika w trakcie prowadzonych działań i na tej podstawie wskazanie rozmieszczenia elementów ugrupowania operacyjnego, w tym również czasu i miejsca odtwarzania odwodów oraz wprowadzania do walki nowych jednostek.
4. Prawdopodobnych możliwości wzmocnienia i wsparcia, które wynikają z etapu prowadzonej operacji i poziomu zaangażowania wojsk przeciwnika.

³⁴ Wariantowe rozwiązanie przedstawiono w załącznikach.

5. Decydujących wydarzeń oraz przewidywanego czasu ich zaistnienia wynikających z przyjętego scenariusza rozwoju sytuacji (np. wprowadzenie do walki odwodu, wysadzenie desantu).

Zakładając, że symulacja walki przebiega w układzie standardowym „akcja – reakcja”. Komórka rozpoznania przygotowuje do każdego opracowanego wariantu przewidywany scenariusz działania w aspekcie czynników operacyjnych – czas, siły i przestrzeń. Poprawnym rozwiązaniem w trakcie symulacji działań techniką etapów jest następujący układ postępowania:

- określenie czasu operacyjnego,
- ustalenie położenia jednostek przeciwnika – linii styczności,
- określenie przewidywanego potencjału bojowego,
- przedstawienie prawdopodobnego sposobu działania przeciwnika.

Na podstawie obserwacji i wniosków z ćwiczeń można przyjąć za poprawne poniżej zaprezentowane rozwiązanie omawianego problemu. Ogólny scenariusz wystąpienia oficera rozpoznania w czasie rozważenia wariantów może być następujący.

1. *Czas operacyjny: 12 listopada godz. 19.00.*

2. *Dotychczasowe działanie i aktualne położenie sił przeciwnika:*

21 DZ przeciwnika prowadzi działania zaczepne, mając w pierwszym rzucie 213 BPanc i 211 BZ, w odwodzie znajduje się 212 BZ. Aktualnie przeciwnik opanował linię TOPOLA i utrzymuje zajęty teren siłami 213 BPanc i 211 BZ. W styczności przeciwnik ma zaangażowane w walce: 1 i 2 batalion zmechanizowany oraz 3 batalion czołgów ze składu 213 BPanc, brygada nie posiada odwodu. Na lewym skrzydle pasa natarcia 21 DZ, prowadzi walkę 211 BZ, która dwoma batalionami kontynuuje natarcie w kierunku STAWY–TORY. Aktualnie brygada posiada w pierwszym rzucie 1 i 2 batalion zmechanizowany, w odwodzie prawdopodobnie w rejonie miejscowości KOTY POLSKIE znajduje się wycofany z walki 3 batalion czołgów.

Oceniam, że walkę pierwszorzutowych brygad wspiera artyleria organiczna ze stanowisk ogniowych w rejonie miejscowości KOWARY i BUTY oraz 21 dar ze stanowisk ogniowych wschód miejscowość ZMORY. W tym etapie walki prawdopodobnie system dowodzenia przeciwnika rozwinięty będzie w oparciu o miejscowości BURZANY 213 SD BPanc oraz ROWY – SD 211 BZ.

Odwód dywizji 212 BZ za linią rzeki NURZEC w marszu na drogach do rejonu walki w odległości około 35 km.

3. *Przewidywany sposób działania przeciwnika:*

Oceniam, że w ciągu nocy pierwszorzutowe pododdziały przeciwnika poprawią położenie, dokonają przegrupowania i rozbudują inżynieryjnie opanowany rejon, tworząc warunki do wznowienia w dniu następnym natarcia siłami odwodowej brygady. Maszerująca 212 BZ, zajmie za około 1,5 do 2 godzin prawdopodobnie rejon ześrodkowania BORY, MOSTY KOLSKIE, PAZDRY, gdzie odtworzy zdolność bojową.

O świcie 13 listopada do natarcia z marszu przejdą pierwszorzutowe pododdziały 212 BZ, wykonując natarcie z linii styczności wojsk, w kierunku: LEŚNIKI–

ANTONINA, prawdopodobnie z zadaniem rozbicia sił w pasie natarcia i opanowania do południa obiektu TOPOLA. 212 BZ może posiadać w pierwszym rzucie dwa bataliony zmechanizowane, w odwodzie batalion czołgów.

Nie należy wykluczać uderzenia pomocniczego siłami w styczności. Ocenia się, że dowodowy batalion czołgów ze składu 213 BPanc, po odtworzeniu zdolności bojowej w godzinach nocnych, uderzy we współdziałaniu z siłami głównymi 212 BZ w kierunku LIW-WYGŁĘDÓWEK w celu opanowania obiektu GRAB.

4. Przewidywana ilość sił i środków przeciwnika zaangażowanych do walki:

Przewiduję, że w chwili przejścia do natarcia przeciwnik będzie posiadał w pierwszym rzucie do trzech batalionów zmechanizowanych i jeden batalion czołgów, wsparcie zapewnią trzy dywizjony artylerii lufowej oraz dywizjon artylerii raketowej, w etapie wprowadzenia do walki odwodowej 212 BZ możliwe jest uderzenie do klucza śmigłowców bojowych.

Zaprezentowane rozwiązanie jest jedynie przykładem. Nie może zatem stanowić gotowego rozwiązania, ponieważ jest tylko ogólnym schematem postępowania w czasie rozważenia wariantów działania. Nie należy zapominać, że organizatorem pracy na stanowisku dowodzenia jest szef sztabu i jego ustalenia obowiązują dla wszystkich oficerów, w tym także dla oficera rozpoznania. Stąd możliwe są inne rozwiązania szczegółowe wynikające z potrzeb pracy sztabowej lub będące rezultatem przyjętej do rozważenia wariantów działania techniki postępowania.

3.5. Generowanie prognozy zagrożenia

W ocenie potencjalnego przeciwnika należy zakładać, że jego operacje militarne będą planowane z uwzględnieniem warunków otoczenia, a w szczególności środowiska. Dlatego oficerowie rozpoznania muszą myśleć i działać kompleksowo, ogarniać wyobraźnią wiele wzajemnie powiązanych czynników, rozwiązywać we właściwy sposób problemy operacyjno-taktyczne. Muszą wiedzieć nie tylko, w jaki sposób i przy użyciu, jakich sił potencjalny przeciwnik może osiągnąć cel operacji w odpowiednim terminie, uzyskując najlepszą efektywność prowadzonych działań, ale także jak prawdopodobnie będzie realizował poszczególne zadania pośrednie. W tym celu jak wskazują doświadczenia konieczna jest stała i wszechstronna analiza możliwych sposobów działania, aby przygotować wojska własne do skutecznego przeciwdziałania w przyszłości. Gdy oficerowie rozpoznania oceniają opracowane warianty działania przeciwnika nie mogą tego czynić w oderwaniu od środowiska operacji i zdolności bojowych sąsiadów, bowiem jak wynika z działalności praktycznej, te czynniki w sposób zasadniczy wpływają na ocenę wariantu. Aby przewidzieć działanie przeciwnika, zespół rozpoznania musi przyjmować określone założenia dotyczące rozwoju sytuacji, a więc zaistnienie określonych zdarzeń w toku operacji. W odróżnieniu jednak od starodawnych wróżbitów, analitycy rozpoznania nie mogą po prostu patrzeć w szklaną kulę. Muszą opracować prognozy prawdopodobnych przyszłych warunków działania przeciwnika. Można

tu poczynić określoną analogię, że prognozowanie działania przeciwnika to mechanizm zbliżony do przewidywania przebiegu choroby, jej zakończenia i skutków, jakie będą efektem przebytego schorzenia.

Czym jest zatem prognoza zagrożenia? – *Prognoza* – według „Słownika języka polskiego” – to przewidywanie przyszłych faktów i zdarzeń oparte na uzasadnionych przesłankach i obliczeniach³⁵. Powszechnie wiadomo, że prognozy są konieczne do planowania. To, że wiele prognoz sporządzanych przez meteorologów, ekonomistów, polityków czy kierowników nie sprawdza się dokładnie (w 100%) powoduje, że często zapomina się o tym, jak są one ważne i dlatego organizacje zadowalają się jedynie krótkoterminową oceną rozwoju sytuacji.

Pojęcie prognozy jest w nauce różnie definiowane. Słowo: prognoza (francuski – *prognose*, łacina – *prognosis*, z greckiego – *prognosis* – przewidywanie) oznacza przewidywanie przyszłych zdarzeń, zjawisk, dalszego przebiegu choroby itp. oparte na konkretnych obliczeniach, obserwacjach, faktach. Prognoza to także element futurologii. Teza dotycząca przyszłości, zaistnienia danego rodzaju faktu, zdarzenia czy zjawiska. W tym kontekście demograficzna prognoza oznacza próbę przewidzenia wzrostu liczby ludności w określonym przedziale czasu. W matematyce prognozowanie jest terminem używanym często jako synonim predykcji, a więc oznacza przewidywanie przyszłych wartości pewnej wielkości.

Na podstawie literatury można stwierdzić, że prognoza zagrożenia to oparty na naukowych przewidywaniach najbardziej prawdopodobny przebieg działań przeciwnika (zachodzących zjawisk i procesów zmian) uwzględniający warunki terenowe i klimatyczne oraz możliwości bojowe jego jednostek w określonym przedziale czasu. Prognozowanie zagrożenia jest więc złożonym procesem opracowywania założeń lub przesłanek dotyczących przyszłości prowadzonych działań, które mogą być wykorzystywane przez dowódcę w podejmowaniu decyzji.

Zatem opracowywanie prognoz na podstawie naukowych metod przewidywania przebiegu różnych zjawisk w przyszłości nazywa się prognozowaniem. W tej sytuacji celem prognozowania (ang. *forecasting*) jest przewidywanie prawdopodobnego przebiegu zjawisk na polu walki i procesów zmian w ugrupowaniu operacyjno-taktycznym, zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym. Ponadto poprzez prognozowanie określane są podstawy do podejmowania decyzji uwzględniających pożądane zmiany zapobiegające działaniom przeciwnika.

W prognozowaniu wykorzystuje się wiele technik³⁶ dla szerszego opisanie możliwej przyszłości (etapy realizacji zadań) i przewidywania odchyłeń od dotychczasowego przebiegu wydarzeń (zmian w sposobie działania). Reasumując, celem prognozowania zagrożenia jest wykreowanie ogólnego zamiaru użycia potencjału sił przeciwnika, a więc kreowanie przyszłego obrazu pola walki na podstawie złożonych kalkulacji operacyjno-taktycznych. Na podstawie wyników ob-

³⁵ Zob. *Mały słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 1997, s. 707.

³⁶ Zob. P. Dittmann, *Prognozowanie w przedsiębiorstwie*, Kraków 2004.

serwacji przebiegu ćwiczeń dowódczo-sztabowych i grupowych, przyjęto następujący układ opracowania prognozy zagrożenia:

- a) cel działania przeciwnika;
- b) ogólny zamiar działania (główny punkt ciężkości, przewidywane obiekty (rejony) do utrzymania – siły i środki przewidziane do realizacji zadań;
- c) scenariusz – harmonogram realizacji zadania – czasy i terminy, przewidywane tempo działań);
- d) ugrupowanie bojowe/operacyjne;
- e) silne i słabe strony przedstawianego wariantu;
- f) obiekty stanowiące największe zagrożenie dla wojsk własnych (cele wysokowartościowe);
- g) obiekty decydujące o wykonaniu zadania przez przeciwnika (cele wysoko opłacalne);
- h) przewidywany potencjał bojowy:
 - ilość sił i środków jaką przeciwnik może zaangażować do realizacji zadania (pododdziały zmechanizowane i pancerne – wyszczególnienie pododdziałów uwzględnianych do kalkulacji),
 - ilość jednostek wsparcia bojowego wydzielona do realizacji zadań (wyszczególnienie jednostek artylerii lufowej, raketowej, przeciwpancernej),
 - ilość potencjału lotniczego realizującego zadania wsparcia lotniczego (w jakich etapach walki, jakie siły i środki lotnictwa mogą być użyte);
- i) prawdopodobne działanie przeciwnika wykraczające poza reguły działania (poza model doktrynalny).

Efektem końcowym pracy nad prognozą zagrożenia³⁷ jest opracowanie oleatu zdarzeń. Dokument zawiera graficzne odzwierciedlenie prawdopodobnego zamiaru działania przeciwnika. Scenariusz – etapy działania – przeciwnika wyrażone są liniami czasowymi w przestrzeni operacyjnej. Zawarte na oleacie rejony i punkty zainteresowania, w których spodziewane jest potwierdzenie lub zaprzeczenie przyjętego przez przeciwnika scenariusza walki służą przygotowaniu koncepcji rozpoznania i koordynacji działań rozpoznawczych.

Przedstawiony ogólny sposób prezentowania dotychczasowej oceny przeciwnika stanowi podsumowanie pracy komórki rozpoznawczej i jest prezentowany dowódcy na odprawie decyzyjnej³⁸.

Odprawa decyzyjna jest podsumowaniem etapu planowania. Celem odprawy jest stworzenie dowódcy warunków do podjęcia decyzji poprzez przygotowanie szeregu argumentów popartych kalkulacjami operacyjno-taktycznymi oraz wynikami symulacji działań. Wybór przez dowódcę jednego z wariantów działania jest personalnym aktem woli dowódcy, ale warunki do jego realizacji tworzą oficerowie sztabu pod kierunkiem szefa sztabu. Rolą komórki rozpoznania jest przygotowanie szczegółowej prognozy zagrożenia (zintegrowanie ocen: teren, pogoda, prze-

³⁷ Ten etap określany jest także jako integracja ocen. Zob. *Rozpoznanie wojskowe*, Sztab Gen. 1531/2001, Warszawa 2001.

³⁸ Wariant prognozy zagrożenia przedstawiono w załącznikach.

ciwnik). Można dostrzec w tym miejscu pewną analogię w zakresie pracy sekcji operacyjnej – odpowiedzialnej za opracowanie wariantów działania wojsk własnych i przygotowanie stosownych kalkulacji oraz komórki rozpoznania realizującej podobny zakres obowiązków jednakże w odniesieniu do strony przeciwnej. Nie ulega dyskusji fakt, że ze względu na stosunkowo mniejszy zbiór informacyjny komórka rozpoznania opracowuje swoje prognozy na szeregu założeniach i przypuszczeniach. Oparte są one na pozyskiwanych w toku pracy sztabowej faktach zawartych w meldunkach rozpoznawczych, komunikatach i wiadomościach szczegółowych uzyskiwanych od nadrzędnych systemów rozpoznania.

Jeżeli dowódca tego wymaga, sekcja rozpoznania może przygotować inne informacje konieczne do podjęcia decyzji lub przedstawić wnioski z zakresu oceny terenu i prognozy zagrożenia w innym układzie strukturalnym³⁹.

3.6. Ocena przeciwnika w terenie

Rekonesans jest elementem pracy dowódcy w terenie. Zasadność jego prowadzenia wynika z faktu, że decyzję do przyszłego działania dowódca podejmuje na podstawie szeregu informacji z mapy. Stąd też konieczne jest zwłaszcza na szczeblu taktycznym zweryfikowanie dotychczas poczynionych ustaleń. Celem rekonesansu jest skonfrontowanie wniosków, sprecyzowanych w wyniku pracy sztabu (dokonanych na podstawie mapy), z konkretnymi warunkami terenowymi i aktualnym, rzeczywistym położeniem wojsk własnych i przeciwnika. Dowódca może prowadzić rekonesans samodzielnie lub, zależnie od potrzeb, z udziałem dowódców podległych mu pododdziałów⁴⁰.

Zakładając, że planowane są działania obronne, w trakcie rekonesansu kierownik komórki rozpoznania po stronie przeciwnika może wskazać:

- kierunki i drogi podejścia zgrupowań uderzeniowych, możliwe rubieże rozwijania i ataku,
- przewidywane siły jakie wykorzysta przeciwnik w pierwszym rzucie,
- prawdopodobne siły i kierunki potęgowania uderzenia,
- przewidywane obiekty natarcia,
- prawdopodobne rejony rozmieszczeń zgrupowań artylerii,
- przewidywane rejony rozmieszczenia SD,
- możliwe kierunki działania elementów rozpoznawczych przeciwnika,
- rubieże dogodne do uderzeń śmigłowców bojowych,
- dogodne kierunki do uderzeń skrzydłowych.

Wszystkie czynione rozważania muszą być poparte wnikliwą analizą terenu i charakteru działania przeciwnika oraz osadzone w realiach czasowych. Przebieg pracy na punkcie rekonesansowym jest limitowany czasem. Stąd może się zdarzyć,

³⁹ W czasie odprawy decyzyjnej dowódca może zrezygnować z elementu oceny terenu lub ograniczyć się do jednego wariantu działania przeciwnika.

⁴⁰ *Mała encyklopedia wojskowa*, Warszawa 1971, t. 3, s. 42.

że konieczne będzie jedynie przedstawienie ogólnych wniosków dotyczących prawdopodobnego wariantu działania przeciwnika, które powinny obejmować:

- przewidywany cel działania przeciwnika,
- zakładany kierunek natarcia,
- przypuszczalne obiekty do opanowania.

Znając ogólny cel i układ pracy komórki rozpoznania podczas rekonesansu, można w ich działalności stosować inne niż przedstawione sposoby rozwiązywania problemów taktyczno-operacyjnych. Ważne jest, aby na potrzeby dowódcy i oficerów sztabu przygotować i przedstawić w stosownej formie wymagane informacje o przeciwniku.

ZAKOŃCZENIE

W zaprezentowanym materiale uporządkowano teoretyczne podstawy oceny przeciwnika, skupiając się głównie na wojskach lądowych, a w tym:

- wskazano przydatność metody diagnostycznej do oceny przeciwnika w procesie planowania i prowadzenia działań wojsk lądowych;
- opracowano techniki generowania scenariuszy wykorzystywane w procesie informacyjnego przygotowania pola walki;
- udowodniono możliwość wykorzystania w procesie oceny przeciwnika technik twórczego myślenia i techniki wzorców idealnych, wskazując na ich uniwersalność w wykorzystaniu podczas oceny przeciwnika w sytuacjach złożonych (np. wysoka dynamika działań z częstą zmianą sytuacji operacyjno-taktycznych) i niejasnych (brak wyraźnie zdefiniowanego – określonego przeciwnika) oraz przy niskim poziomie informacyjnym.

Ponadto określono elementy strukturalne procesu oceny przeciwnika, eksponując etap diagnostyczny jako zasadniczy, warunkujący efektywność prac analitycznych podejmowanych w dalszej kolejności.

Przeanalizowano pracę zespołów rozpoznania w poszczególnych fazach procesu decyzyjnego i w tym kontekście zobrazowano rolę oceny przeciwnika w pracy sztabu. Określono szczegółowo przebieg kolejnych czynności, stanowiących o sprawności oceny przeciwnika i prognozowania zagrożenia.

Ustalono uwarunkowania informacyjne (wewnętrzne i zewnętrzne) determinujące proces oceny przeciwnika, szczególnie w problematyce prognozowania zagrożenia, podczas realizacji zadań o charakterze stabilizacyjnym. Wykazano, że trzyetapowy proces oceny przeciwnika pozostanie stałym elementem pracy zespołu rozpoznania bez względu na rodzaj zadania, środowisko oraz strukturę organizacyjną sztabu. Stwierdzono, że istotą stosowania standardowej procedury oceny przeciwnika w operacjach stabilizacyjnych jest ich odpowiednia modyfikacja w stosunku do specyficznych sytuacji. Pamiętać należy, że każdy rodzaj operacji (pokojowej czy stabilizacyjnej) wymaga analizy i uwzględnienia wielu czynników. W wielu sytuacjach, jak wskazują doświadczenia, przeciwnik w rejonie operacji może być nieokreślony, a więc jego potencjał bojowy trudny do ustalenia.

Zastosowanie przedstawionych metod i sposobów oceny przeciwnika oraz odpowiednie przygotowanie oficerów do realizacji zadań na stanowiskach funkcyjnych, pozwoli nie tylko na efektywne wykorzystanie wyników pracy analitycznej, ale zapewni także właściwe warunki do podjęcia decyzji przez dowódcę. Uzyskanie dominacji informacyjnej nad potencjalnym przeciwnikiem poprzez pełniejszą znajomość uwarunkowań zasad jego działania zmusi go do zaangażowania większych sił, wymagać będzie dodatkowego wysiłku organizacyjnego i logistycznego,

co będzie skutkowało zniweczeniem jego planów i stworzeniem warunków do realizacji zadań przez wojska własne przy niskim poziomie zaangażowania potencjału.

Zebrany materiał zdaniem autora, w zaprezentowanej postaci, może być traktowany jako źródło wiedzy o zagadnieniach związanych z problematyką oceny przeciwnika i prognozowania zagrożenia. Prezentowany materiał powstał na potrzeby kształcenia oficerów w Akademii Obrony Narodowej, w celu wypełnienia luki informacyjnej, w zakresie szeroko rozumianej procedury pracy sztabowej zespołu rozpoznania. Proponowane wnioski oraz propozycje rozwiązań poszczególnych problemów mogą być przydatne w procesie kształcenia kadry wojsk lądowych nie tylko na potrzeby rozpoznania. Zebrana wiedza w opinii autora może być także wykorzystana w praktycznej działalności szkoleniowej wojsk (sztaby i dowództwa). Podkreślić należy jednak, że w wymiarze jednostek wojskowych konieczne jest przełożenie teoretycznych rozważań na rozwiązania praktyczne poparte empiryczną weryfikacją.

LITERATURA:

1. Antczak S. (red.), *Informacja w dowodzeniu siłami powietrznymi*, Warszawa 2002.
2. Antoszkiewicz J., *Metody heurystyczne*, Warszawa 1986.
3. Balcerowicz B. (red.), *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 1996.
4. Balcerowicz B., *Obrona państwa średniego*, Warszawa, Bellona 1996.
5. Balcerowicz B., *Wojny współczesne. Wojny przyszłe*, „Myśl Wojskowa”, nr 5/2003.
6. Balcerowicz B., *Wybrane problemy obronności państwa*, Warszawa 1997.
7. Banasik M., *Ocena przeciwnika powietrznego dla potrzeb obrony przeciwlotniczej*, „Przegląd Wojsk Lądowych”, nr 8/01.
8. Banasik M., *Rozpoznawcze przygotowanie pola walki*, „Przegląd Wojsk Lądowych”, nr 3/01.
9. Bańka W., *Wstęp do metodologii badań spotecznych w wojsku*, Warszawa 1986.
10. Ciborowski L., *Walka informacyjna*, Toruń 1999.
11. Dittmann P., *Prognozowanie w przedsiębiorstwie*, Kraków 2004.
12. Groszek Z., *Metodyka oceny przeciwnika powietrznego na szczeblu taktycznym i operacyjno-taktycznym wojsk systemu OP RP*, Warszawa 1993.
13. Groszek Z., *Metodyka oceny zagrożenia wojsk lądowych uderzeniami środków napadu powietrznego*, Warszawa 1994.
14. Hałama J., *Metody oceny przeciwnika powietrznego – ekspertowy model oceny działania środków napadu powietrznego*, II etap badań, Warszawa 1998.
15. Kamiński S., *Nauka i metoda*, Lublin 1992.
16. Kees van der Haijden, *Planowanie scenariuszowe w zarządzaniu strategicznym*, Kraków 2000.
17. Kisielnicki J., *Metody systemowe*, PWE, Warszawa 1986.
18. Koziol J., *Decyzje w dowodzeniu*, Warszawa 1998.
19. Kunal J., *Zarys teorii organizacji i zarządzania*, PWE, Warszawa 1970.
20. Nowacki G., *Rozpoznawcze przygotowanie pola walki*, PWL, nr 2/02.
21. Nowak A. (red.), *Planowanie, organizowanie i prowadzenie działań rozpoznawczych*, AON, Warszawa 2003.
22. Nowak A., *Działalność rozpoznawcza na szczeblach taktycznych*, Warszawa 2002.
23. Penc J., *Decyzje w zarządzaniu*, Kraków 1999.
24. *Rozpoznanie wojskowe*, MON, Warszawa 2001.
25. Sienkiewicz P., *Inżynieria systemów*, MON, Warszawa 1983.
26. Sołoma L., *Metody i techniki badań socjologicznych, wybrane zagadnienia*, WSP, Olsztyn 1995.
27. Supernat J., *Techniki decyzyjne i organizatorskie*, Wrocław 2000.
28. Ścibiorek Z., *Podejmowanie decyzji*, Warszawa 2003.
29. Weslander M., *Multi-INT collaboration*, ISR Jurnal, nr 5/2004.
30. Wiatr M., *Między strategią a taktyką*, Toruń 1999.
31. Wrzosek M. (red.), *Ocena warunków środowiska i przeciwnika*, Warszawa 2003.
32. Wrzosek M., *Ocena przeciwnika a prognoza zagrożenia*, PWL, nr 9/03.
33. Wrzosek M., *Organizacja pracy taktycznej komórki rozpoznania*, AON, Warszawa 2003.
34. Wrzosek M., *Praca taktycznej komórki rozpoznawczej G-2*, dodatek do „Przeglądu Wojsk Lądowych”, nr 9/1997.

35. Wrzosek M., *Przykłady bojowych dokumentów rozpoznawczych wybranych państw NATO*, AON, Warszawa 1997.
36. Wrzosek M. (red.), *Rozpoznawcze przygotowanie pola walki*, Warszawa 2004.
37. Wrzosek M., *Struktura strumienia informacyjnego w taktycznym systemie rozpoznania wojsk lądowych*, Warszawa, ZN AON, nr 2/2002 (cz. I), 3–4/02 (cz. II).
38. Wrzosek M., *Zespół rozpoznania w procesie planowania działań taktycznych*, „Przegląd Wojsk Lądowych”, nr 12/2002.
39. Zdrodowski B. (red.), *Metodyka oceny zagrożenia wojsk lądowych uderzeniami środków napadu powietrznego*, AON, Warszawa 1994.

SPIS RYSUNKÓW

1. Struktura procesu oceny przeciwnika	11
2. Relacje celu i etapu działania przeciwnika	20
3. Czynniki determinujące działanie wojsk przeciwnika	24
4. Identyfikacja sytuacji problemowej	27
5. Analiza diagnostyczna struktury przeciwnika	28
6. Trójkąt Nadlera	40

ZAŁĄCZNIKI

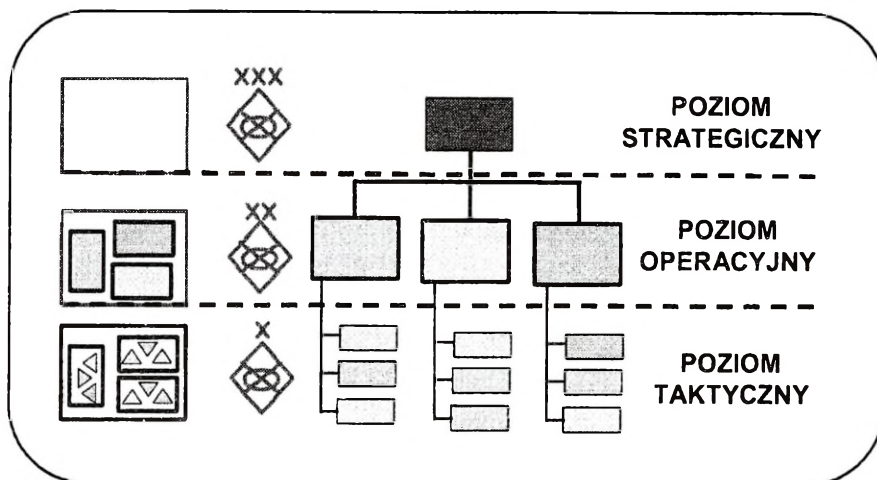
1. Typologia scenariuszy
2. Uwarunkowania oceny sił lądowych potencjalnego przeciwnika
3. Wstępna ocena przeciwnika (wariant) – odprawa informacyjna
4. Warianty działania przeciwnika – odprawa koordynacyjna
5. Prognoza zagrożenia 1 DZ (najbardziej prawdopodobny wariant działania przeciwnika) – odprawa decyzyjna

TYPOLOGIA SCENARIUSZY

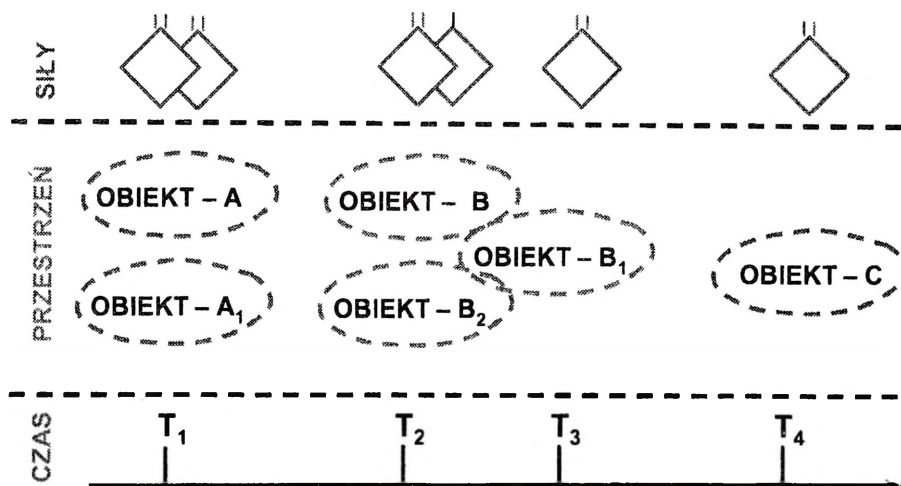
Podjęcie	Rodzaje scenariuszy	Cele budowy	Założenia wiodące	Cechy Procedury
Prospektywne – pisanie scenariusza „do przodu”	Scenariusz projekcyjny	Określenie najbardziej prawdopodobnej przyszłości	Dominacja dotychczasowych tendencji rozwojowych	Analiza trendów i mechanizmów je generujących
	Scenariusz alternatywnych dopuszczalnych wariantów przyszłości	Określenie ograniczeń w przestrzeni możliwych rozwiązań		Wprowadzenie krajowych hipotez o kształtowaniu się parametrów trendów
Retrospektywne – pisanie scenariusza „do tyłu”	Scenariusz normatywny	Określenie pożądaney i możliwej przyszłości oraz dróg realizacji	W momencie wyjściowym można określić już osiągnane cele	
	Scenariusz kontrapunktowy	Określenie cech przyszłości w punktach granicznych	W momencie wyjściowym można określić relacje celów pożądanych do możliwych	Synteza celów i identyfikacja relacji między teraźniejszością a pożądaną (zakładaną) przyszłością

Źródło: J. Kisielnicki, *Metody systemowe*, PWE, Warszawa 1986, s. 159.

**UWARUNKOWANIA OCENY
SIŁ LĄDOWYCH
POTENCJALNEGO PRZECIWNIKA**

Rys. 1. Poziomy oceny sił lądowych przeciwnika

Rys. 2. Korelacja czynników operacyjnych w ocenie sił lądowych przeciwnika

WSTĘPNA OCENA PRZECIWNIKA (WARIANT) – ODPRAWA INFORMACYJNA**1. Aktualne położenie sił przeciwnika (zob., rys. Położenie wojsk lądowych Dragoland).**

DRAGOLAND nasila politykę roszczeń terytorialnych w stosunku do POLANDII. Na arenie międzynarodowej i w środkach masowego przekazu kontynuowana jest agresywna kampania propagandowa przeciwko POLANDII i jej sojusznikom. W ostrej formie przedstawiane są żądania udostępnienia portów morskich w strefie przygranicznej. Wzrastają dążenia i deklaracje rewindykacyjne, głoszone bezpośrednio przez liderów ugrupowań nacjonalistycznych DRAGOLANDU.

Wojska lądowe DRAGOLANDU w składzie 5 KA, 3K i GO WARTA prowadzą mobilizacyjne i operacyjne rozwinięcie.

5 KA w składzie 11,12,13,14 BZ i 15 Panc oraz 12 bdsz, ześrodkowany w rejonie CZARNOGRÓG, KOLNO, KALISKO. Prawdopodobnie osiągnie gotowość do działań wojennych w obszarze operacyjnego rozwinięcia nie wcześniej niż w godzinach wieczornych 9 maja.

GO WARTA w składzie 21, 22 DZ oraz 23 DPanc, 6 BDSz i 8 BPM oraz 10 bdsz ześrodkowana w obszarze ZAMBRÓW, OPOCZNO, HAJNÓWKA GRUZOWO czołowymi oddziałami wychodzi na drogi marszu z zajmowanych dotychczas rejonów, część sił przegrupowuje w rejon operacji transportem kolejowym i lotniczym. Przewiduje się, że GO osiągnie gotowość do działań zbrojnych w obszarze operacyjnego rozwinięcia nie wcześniej niż w dniu 11 maja.

W głębi kraju 250 km na północ od granicy 3 Korpus (1,2 DZ, 3 BPanc, 12 BZ, 34 bdsz) zakończył operacyjne rozwijanie wojsk i przystąpił do zgrywania bojowego. Nie należy wykluczyć, że związki taktyczne 3 K zostaną przegrupowane w nowy obszar, prawdopodobnie: DARECKO, OPLEWO, AGATOWO gdzie osiągną zdolność bojową nie wcześniej niż do 12 maja.

Oddziały i pododdziały rozpoznania i WE DRAGO LAND rozwinięte w pasie nadgranicznym prowadzą intensywne rozpoznanie.

W rejonach przygranicznych stwierdzono aktywność Grup Działań Psychologicznych. Z terytorium DARGOLAND nadawane są audycje radiowe nawołujące do strajku generalnego i przeprowadzenia na spornych terenach plebiscytu. W wielu miastach przygranicznych rozprowadzane są ulotki i plakaty informujące o powstaniu Partii Narodowej, której celem jest powstanie niepodległej Republiki Dragolandu Wschodniego.

Jednostki Gwardii Narodowej DRAGOLANDU, po mobilizacyjnym rozwinięciu są w gotowości do zabezpieczenia działania wojsk operacyjnych i osłony tyłowego obszaru operacji.

Siły powietrzne DRAGOLAND, w składzie 1 KL i 2 KOP, są w trakcie przebazowania na lotniska tymczasowe, częścią sił, zapewniając osłonę operacyjnego i mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk lądowych. Ponadto z otrzymanych informacji wynika, że zakończyły się ćwiczenia zgrywające z zakresu wsparcia związków operacyjnych wojsk lądowych w czasie działań zaczepnych. Lotnictwo rozpoznawcze wykonuje loty wzdłuż granicy państwowej. Notowane są naruszenia granicy powietrznej POLANDII przez cywilne statki powietrzne i bezałogowe aparaty latające.

W południowej części BAŁTYKU prowadzone są manewry marynarki wojennej z udziałem lotnictwa. W wydanym oświadczeniu kierownictwo ćwiczenia podkreśliło, że doskonalone są procedury ratownictwa morskiego oraz kontrola morskich szlaków handlowych w poszukiwaniu i zwalczaniu przemytu. Morski Oddział Straży Granicznej we Władysławowie poinformował, że zatrzymano dwa kutry rybackie na pokładzie, których stwierdzono materiały wybuchowe oraz broń strzelecką.

W głębi POLANDII nasiliły się akty sabotażu i dywersji. Stwierdzono przypadki nielegalnego przenikania przez granicę lądową. Straż Graniczna udaremniła próby przemytu broni i amunicji na przejściu granicznym w KOMOROWIE.

2. Przewidywane działanie przeciwnika (zob. rys. Przewidywany wariant operacji zaczepnej Dragoland):

Ocenia się, że celem działania przeciwnika w wymiarze politycznym będzie zajęcie spornego obszaru, utworzenia samodzielnej republiki pod patronatem DRAGOLANDU, po czym na drodze dyplomatycznej doprowadzenia do zaakceptowania nowej sytuacji politycznej.

Prawdopodobnym celem militarnym operacji połączonej będzie rozbicie sił broniących obszaru KOŁO, ŁOWICZ, MAKÓW zajęcie spornego terytorium i niedopuszczenie do powstania zorganizowanego ruchu oporu.

Przewiduje się, że dla realizacji powyższego celu przeciwnik przeprowadzi operację zaczepną, która może przebiegać w następujący sposób:

Faza I – mobilizacyjne i operacyjne rozwinięcie sił zbrojnych;

Faza II – powietrzna operacja zaczepna;

Faza III – powietrzno-lądowa operacja zaczepna;

Faza IV – morska operacja desantowa;

Faza V – działania stabilizacyjne na opanowanym obszarze.

W związku z powyższym przewiduje się następujący scenariusz rozwoju sytuacji (zob. rys. Przewidywany scenariusz rozwoju sytuacji):

SIŁY POWIETRZNE

Rozpoczną działania prawdopodobnie 11 maja, wykonując w ciągu pierwszych dwóch-trzech dni operacji powietrznej, zmasowane uderzenie lotniczo-rakietowe, pod silną osłoną zakłóceń elektro-nicznych. Celem pierwszych uderzeń z powietrza będzie prawdopodobnie wywalczenie przewagi w powietrzu oraz sparaliżowanie systemu kierowania państwem, w tym systemu dowodzenia siłami zbrojnymi. Przewiduje się, że głównymi obiektami uderzeń będą prawdopodobnie elementy obrony powietrznej – stanowiska kierowania i dowodzenia, samoloty i śmigłowce bojowe w powietrzu i na lotniskach oraz same lotniska (bazy lotnicze), naziemne środki OP – środki rakietowe i artyleryjskie, radiotechniczne i elektroniczne systemy wykrywania i naprowadzania.

Kolejne uderzenia wykonywane mogą być w celu wsparcia działań wojsk lądowych i sił morskich – izolacji pola bitwy (walki), utrzymania przewagi w powietrzu oraz dezorganizacji ekonomiki państwa.

Lotnictwo rozpoznawcze przeciwnika może prowadzić rozpoznanie bezpośrednie i elektroniczne na głównych kierunkach działań w strefie taktyczno-operacyjnej, celu uzyskania informacji o rozmieszczeniu wojsk lądowych, ich ugrupowaniu, wykonywanych manewrach oraz obiektach stałych i ruchomych przewidzianych do uderzeń ogniowych.

WOJSKA LĄDOWE

Po wywalczeniu przewagi w powietrzu przez SP, prawdopodobnie w dniu 13 maja, wojska lądowe przejdą do powietrzno-lądowej operacji zaczepnej, związkami taktycznymi 5 KA w kierunku KOWALEWO–TOMASZÓW, dążąc do rozbicia sił osłonowych, sforsowania rzeki LIWIEC i opanowania przyczółków, tworząc w ten sposób warunki do rozwinięcia operacji zaczepnej poprzez wprowadzenie do bitwy kolejnego zawiązku operacyjnego.

Przewiduje się, że zasadnicze zgrupowanie uderzeniowe GO WARTA zostanie wprowadzona do bitwy nie wcześniej niż w dniu 16 maja w kierunku TOMASZÓW–ŁOWICZ, z zadaniem rozbicia

zasadniczego zgrupowania obronnego POLANDII i we współdziałaniu z siłami desantowymi opanowania wybrzeża morskiego. Nie należy wykluczać, że w tym etapie operacji w dniu 18 maja siłami 8 BPM oraz 6 BDSz zostanie wysadzony powietrzno-morski desant na wybrzeżu w rejonie DARŁOWO, KORONOWO, KARTUZY. Połączenie nacierających związków taktycznych i sił desantowych może nastąpić nie wcześniej niż 19 maja.

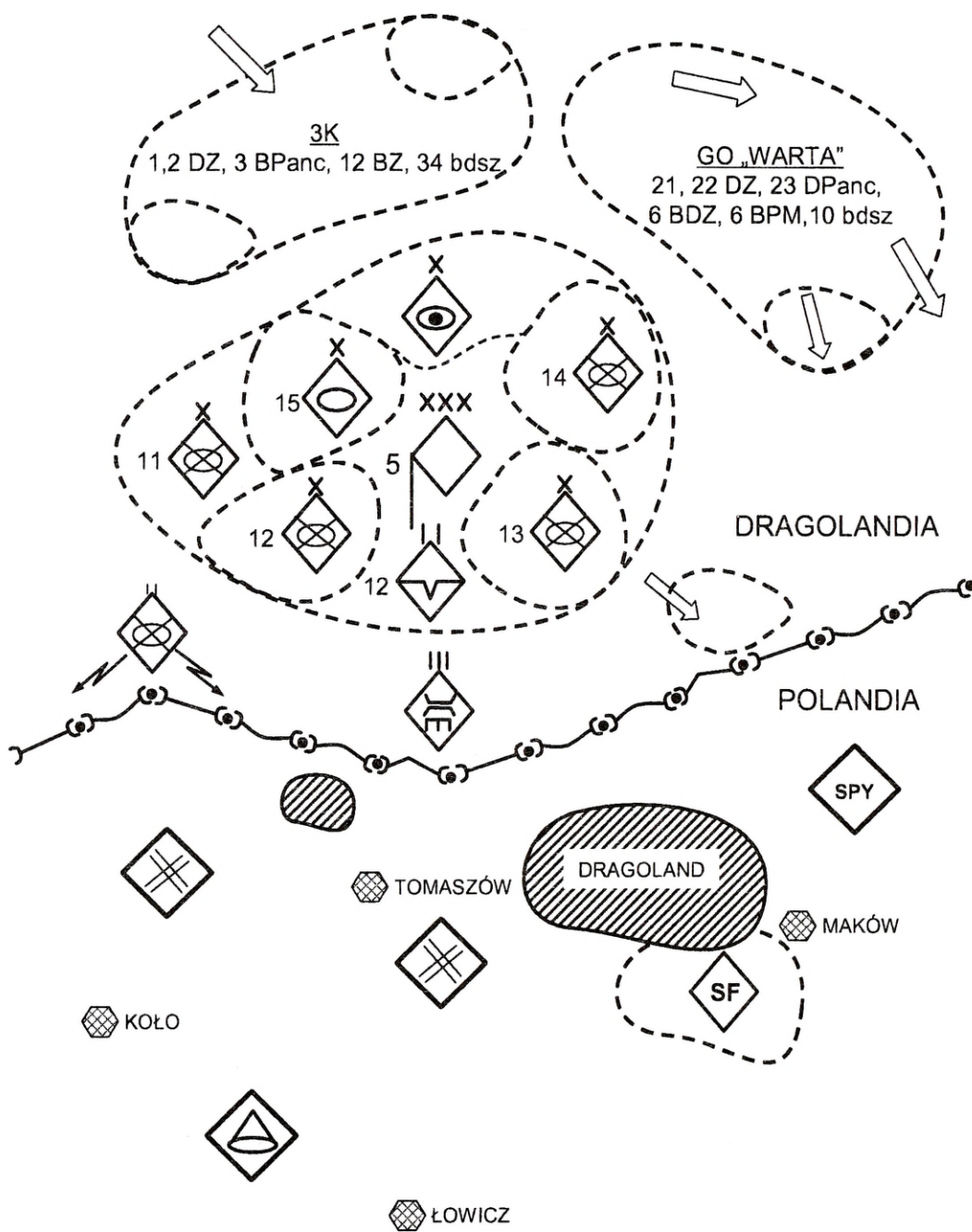
3 K prawdopodobnie część sił wydzieli do osłony granicy, ocenia się, że może to być 12 BZ, natomiast zasadnicze siły stanowią mogą odwód strategiczny dowódcy DRAGOLANDU.

Lotnictwo wojsk lądowych przeciwnika może realizować zadania z zakresu transportu wojsk do rejonów przewidywanych działań operacyjnych, zwalczania wybranych elementów ugrupowania operacyjnego, w tym obiektów OP i OPL oraz stanowisk dowodzenia szczebla taktycznego, minowania narzutowego na skrzydłach i w lukach działających jednostek lądowych. Śmigłowce bojowe realizować będą prawdopodobnie bezpośrednie wsparcie walczących oddziałów oraz zabezpieczać działanie TDP.

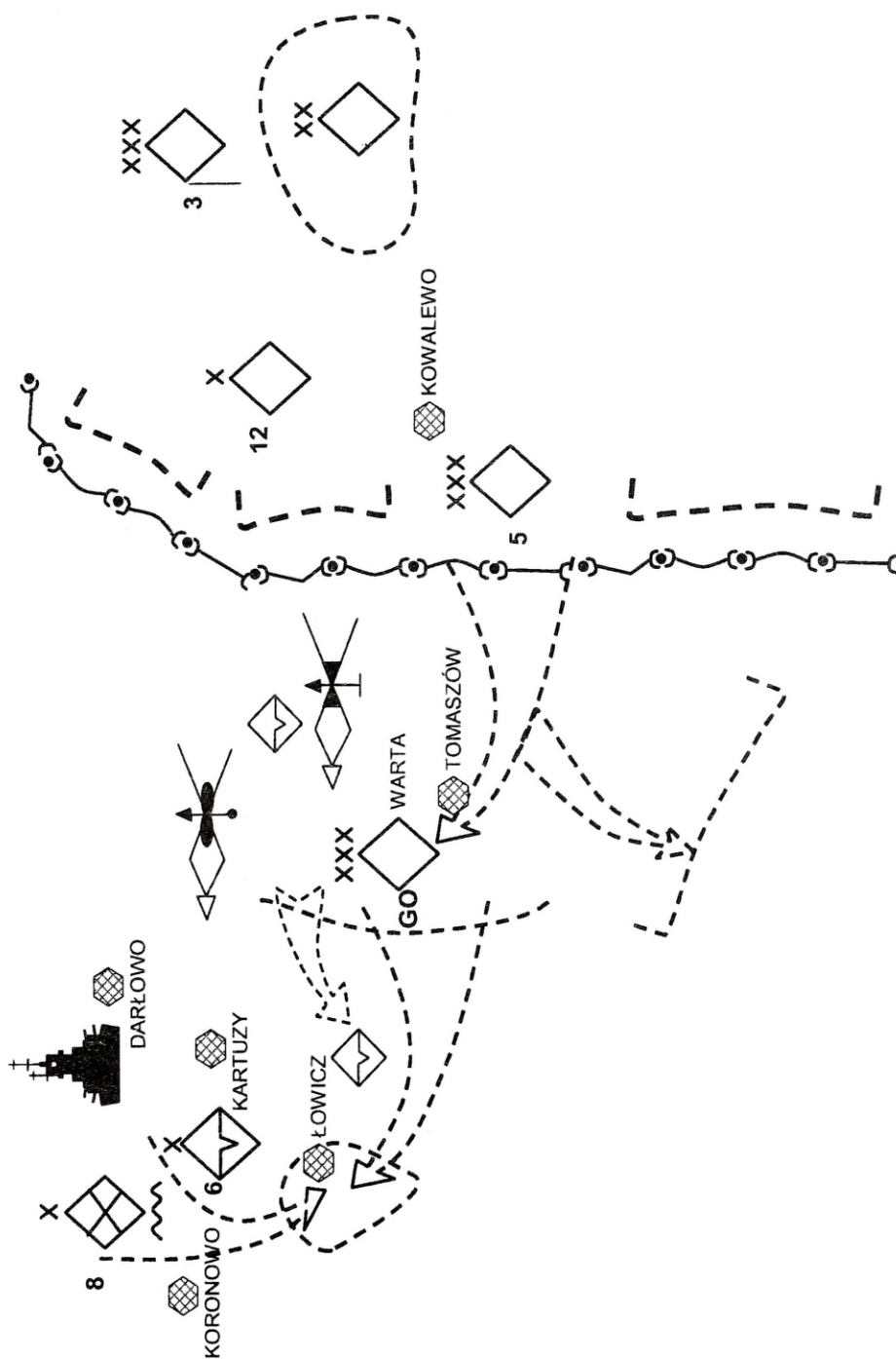
MARYNARKA WOJENNA

Prawdopodobnie zabezpieczy morski przerzut sił desantowych 8 BPM i wesprze ogniowo i elektronicznie działania sił desantowych. Nie należy wykluczyć, że po uchwyceniu przyczółków zapewni transport morski i ustanowi stałą linię komunikacyjną z siłami desantu.

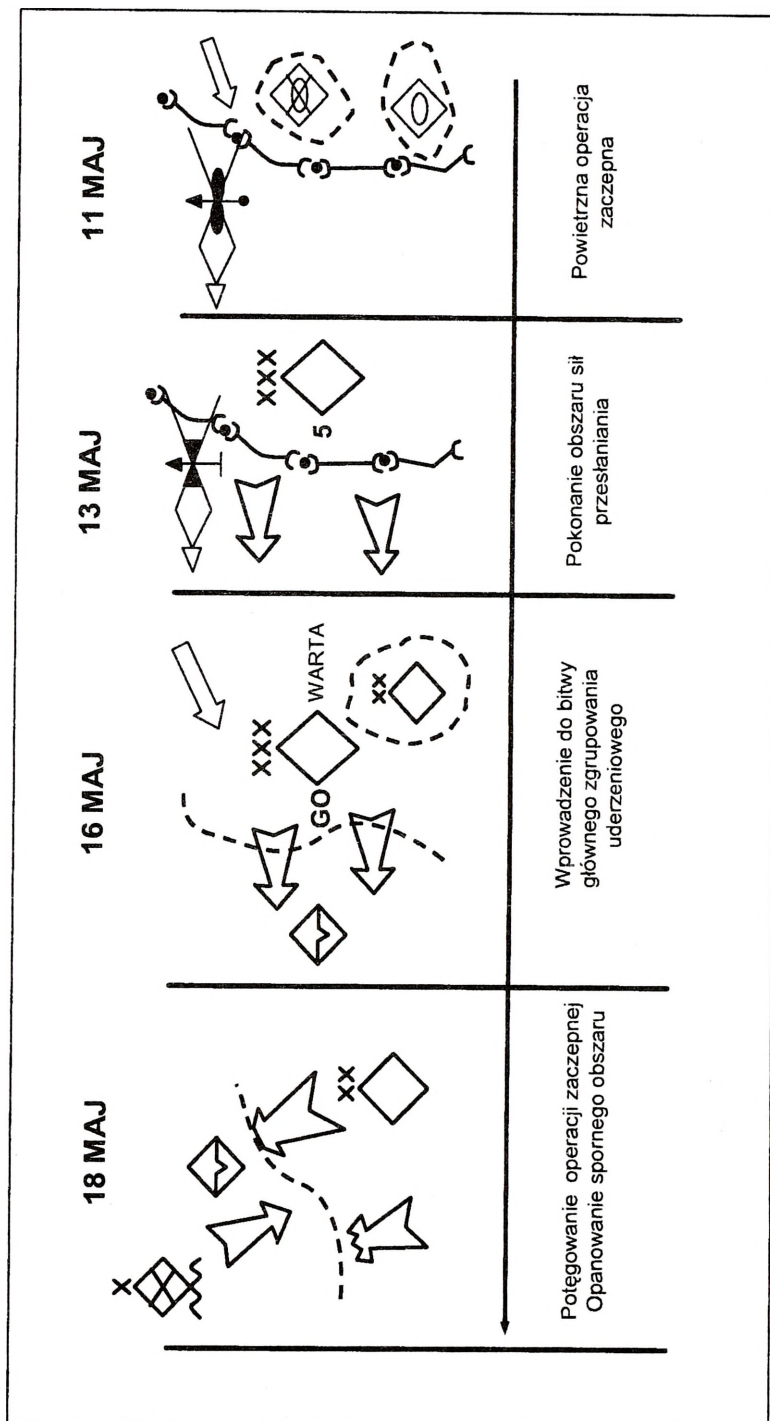
POŁOŻENIE WOJSK LĄDOWYCH DRAGOLAND

PRZEWIDYWANY WARIANT OPERACJI ZACZEPNEJ DRAGOLAND

PRZEWIDYWANY SCENARIUSZ ROZWOJU SYTUACJI

WARIANTY DZIAŁANIA PRZECIWNIKA – ODPRAWA KOORDYNACYJNA

Wariant 1

1. Cel działania przeciwnika

Przewiduję, że celem działania GO WARTA będzie rozbięcie ugrupowania obronnego 1 DZ i opanowanie obszaru na południe od rzeki LIWIEC.

2. Ogólny zamiar i przewidywany sposób wykonania zadania (zob. rys. Wariant działania nr 1 GO WARTA).

Oceniam, że GO WARTA po przegrupowaniu w rejon bitwy rozpocznie działania zaczepne w godzinach rannych 16 maja. Wykorzystując działania związków taktycznych 5 K będących w styczności, prawdopodobnie siłami dwóch związków taktycznych w pierwszym rzucie, wykona uderzenie z linii styczności wojsk, w kierunku TOMASZÓW–ŁOWICZ w celu rozbięcia zasadniczych sił obrony i uchwycenia przyczółków na rzece LIWIEC, przez co w dniu 18 maja stworzone zostaną warunki do wprowadzenia odwodowego związku taktycznego prawdopodobnie z linii KOMORÓW–PUŁAWY, w kierunku KRAJEWO–SOLNIKI, z zadaniem potęgowanie operacji zaczepnej, ostatecznego rozbięcia sił obrońcy i opanowania do 20 maja obszaru KOŁO, ŁOWICZ, MAKÓW.

Liczę się, że w godzinach popołudniowych 15 maja nacierające związki taktyczne 5 K podejną pod przednią linię obrony dywizji, zapewniając w ten sposób warunki do wprowadzenia do bitwy, w kolejnym dniu operacji 16 maja, sił głównych GO WARTA.

Pierwszorzutowe związki taktyczne GO WARTA prawdopodobnie 21 i 22 DZ po podejściu z zajmowanych rejonów przejdą do operacji zaczepnej w dniu 16 maja, wykonując natarcie z linii styczności wojsk w kierunku 21 DZ OPATOWA–DOROSZÓW z zadaniem rozbięcia sił obrońcy w pasie natarcia, sforsowania rzeki LIWIEC i do końca dnia opanowania obiektu POLESIE. W tym czasie 22 DZ prawdopodobnie przejdzie do działań zaczepnych w kierunku TOMASZÓW–KRAJEWO z zadaniem rozbięcia sił obrońcy w pasie natarcia oraz osłony prawego skrzydła nacierających wojsk i do końca dnia opanowania obiektu TOPOLA.

Przewiduję, że odwodowy związek taktyczny 23 DPanc zostanie wprowadzona do walki w dniu 18 maja, prawdopodobnie z linii KOCK–ORAWA, w kierunku DOROSZÓW–SOLNIKI z zadaniem ostatecznego rozbięcia broniących się wojsk i opanowania do 20 maja we współdziałaniu z desantem powietrznym obiektu RAMZES.

W toku natarcia przeciwnik będzie prawdopodobnie wykorzystywał działanie 10 bdsz, wysadzając taktyczne desanty powietrzne w sile do kompanii w celu opanowania i utrzymania przepraw na rzece LIWIEC oraz obiektów komunikacyjnych w rejonie miejscowości KRAJEWO i DOROSZÓW.

W czasie natarcia nie należy wykluczać wykorzystania oddziałów rajdowych i wydzielonych oraz grup desantowo-szturmowych, których prawdopodobnym zadaniem będzie tworzenie nowych ognisk walki, niszczenie elementów systemu dowodzenia i wiązania sił obrońcy. Ponadto liczę się z działaniem w pasie obrony dywizji, grup zbrojnego podziemia zorganizowanych przez siły specjalne przeciwnika na bazie mniejszości narodowej, szczególnie w rejonie miejscowości SOLNIKI i MAKÓW. Dodatkowo przewiduję, że grupy zbrojnego podziemia mogą prowadzić działania nieregularne, dokonując zniszczeń w obiektach przemysłowych oraz infrastrukturze terenowej.

Zagrożenie powietrzne – oceniam, że w czasie operacji zaczepnej działania lądowych zgrupowań uderzeniowych przeciwnika będzie wspierało lotnictwo wojsk lądowych, wykonując uderzenia siłami do klucza śmigłowców w czasie wprowadzania do walki sił głównych, odpierania kontrataków oraz zabezpieczenia wejścia do walki odwodów. Szczególnego natężenia działań śmigłowców należy

oczekiwać w okresie forsowania rzeki LIWIEC. Liczyć się także należy z prowadzeniem rajdów przez śmigłowce bojowe, obiektami działania grup rajdowych będą prawdopodobnie stanowiska dowodzenia, artyleria na stanowiskach ogniowych oraz przemieszczające się w rejon walki kolumny wojsk zmechanizowanych i pancernych.

Siły powietrzne przeciwnika będą realizowały prawdopodobnie zadania z zakresu wsparcia działań, wykonując uderzenia samolotami szturmowymi (2–4 samoloty), na podchodzące kolumny wojsk, elementy systemu dowodzenia, logistycznego i wsparcia bojowego.

3. Prawdopodobny punkt ciężkości działań przeciwnika: TOMASZÓW–ŁOWICZ.

4. Prawdopodobne ugrupowanie GO WARTA w jeden rzut z odwodem. W pierwszym etapie walki pierwszy rzut stanowić może 21 i 22 DZ, odwód 23 DPanc, w drugim etapie walki pierwszy rzut: 23 DPanc, odwód: 21 i 22 DZ.

Wariant 2

1. Cel działania przeciwnika

Przewiduję, że celem działania GO WARTA będzie rozcięcie ugrupowania obronnego 1 DZ i opanowanie obszaru na południe od rzeki LIWIEC.

2. Ogólny zamiar i sposób realizacji zadania (zob. rys. Wariant działania nr 2 GO WARTA).

Oceniam, że GO WARTA po przegrupowaniu w rejon bitwy rozpocznie działania zaczepne w godzinach rannych 16 maja. Wykorzystując działanie związków taktycznych 5 K będących w styczności, uderzeniem związku taktycznego w pierwszym rzucie przejdzie do natarcia z linii styczności wojsk, w kierunku OPATOWA–KRAJEWO w celu rozcięcia obrony i stworzenia w dniu 18 maja dogodnych warunków dla kolejnego związku taktycznego do forsowania i uchwycenia przyczółków na rzece LIWIEC, w ten sposób 19 maja stworzone zostaną warunki do wprowadzenia następnego prawdopodobnie pancernego związku taktycznego z linii KOMORÓW–PUŁAWY, w kierunku KRAJEWO–BEREZKA, z zadaniem ostatecznego rozcięcia pasa obrony i opanowania do 20 maja obszaru KOŁO, ŁOWICZ, MAKÓW.

Liczę się, że w godzinach popołudniowych 15 maja nacierające związki taktyczne 5 K podejną pod przednią linię obrony dywizji, zapewniając warunki do wprowadzenia do bitwy, w kolejnym dniu operacji 16 maja, sił głównych GO WARTA.

Pierwszorzutowy związek taktyczny GO WARTA prawdopodobnie 21 DZ po podejściu z głębi przejdzie do operacji zaczepnej w dniu 16 maja, z linii styczności wojsk w kierunku OPATOWA–KRAJEWO z zadaniem rozcięcia sił obrońcy w pasie natarcia i stworzenia w dniu 17 maja warunków do sforsowania rzeki LIWIEC przez 22 DZ, nacierając w kierunku KRAJEWO–BEREZKA.

W tym etapie walki nie należy wykluczać działań zaczepnych odwodu 5K, prawdopodobnie 14 BZ, która może przejść do działań zaczepnych, wykonując natarcie pomocnicze w kierunku TOMASZÓW–MAKÓW, osłaniając w ten sposób lewe skrzydło zgrupowania uderzeniowego GO WARTA.

22 DZ po wprowadzeniu do walki sił głównych, prawdopodobnie do końca dnia 18 maja sforsuje rzekę i stworzy warunki do wprowadzenia odwodowego związku taktycznego 23 DPanc. Przewiduję, że odwodowy związek taktyczny 23 DPanc zostanie wprowadzona do walki w dniu 19 maja, prawdopodobnie z obiektu ERA, w kierunku BEREZKA ŁOWICZ z zadaniem ostatecznego rozbicia broniących się wojsk i we współdziałaniu z wydzielonymi siłami 22 DZ oraz desantu powietrznego opanowanie do 20 maja obiektu RAMZES.

W toku natarcia przeciwnik będzie prawdopodobnie wykorzystywał działanie 10 bdsz, wysadzając taktyczne desanty powietrzne w sile do kompanii na zasadniczych kierunkach działań zaczepnych,

szczególnie zaś w celu opanowania i utrzymania przepraw na rzece LIWIEC oraz obiektów komunikacyjnych w rejonie miejscowości BEREZKA i MAKÓW.

W czasie natarcia nie należy wykluczać wykorzystania oddziałów rajdowych i wydzielonych oraz grup desantowo-szturmowych, których zadaniem będzie prawdopodobnie tworzenie nowych ognisk walki, niszczenie elementów systemu dowodzenia i wiązania sił obrońcy. Liczę się ponadto z działaniem w pasie obrony dywizji, grup zbrojnego podziemia zorganizowanych przez siły specjalne przeciwnika na bazie mniejszości narodowej. Grupy zbrojne mogą prowadzić działania nieregularne, szczególnie w rejonie miejscowości MAKÓW, atakując wybrane elementy ugrupowania bojowego oraz dokonując prawdopodobnie zniszczeń w obiektach przemysłowych i infrastrukturze terenowej.

Zagrożenie powietrzne – oceniam, że w czasie operacji zaczepnej działanie lądowych zgrupowań uderzeniowych przeciwnika będzie wspierało lotnictwo wojsk lądowych, wykonując uderzenia siłami do klucza śmigłowców w czasie wprowadzania do walki sił głównych, odpierania kontrataków oraz zabezpieczenia wejścia do walki odwodów. Szczęólnego natężenia działań śmigłowców należy oczekiwać w czasie wprowadzania do walki sił 21 DZ i forsowania rzeki LIWIEC.

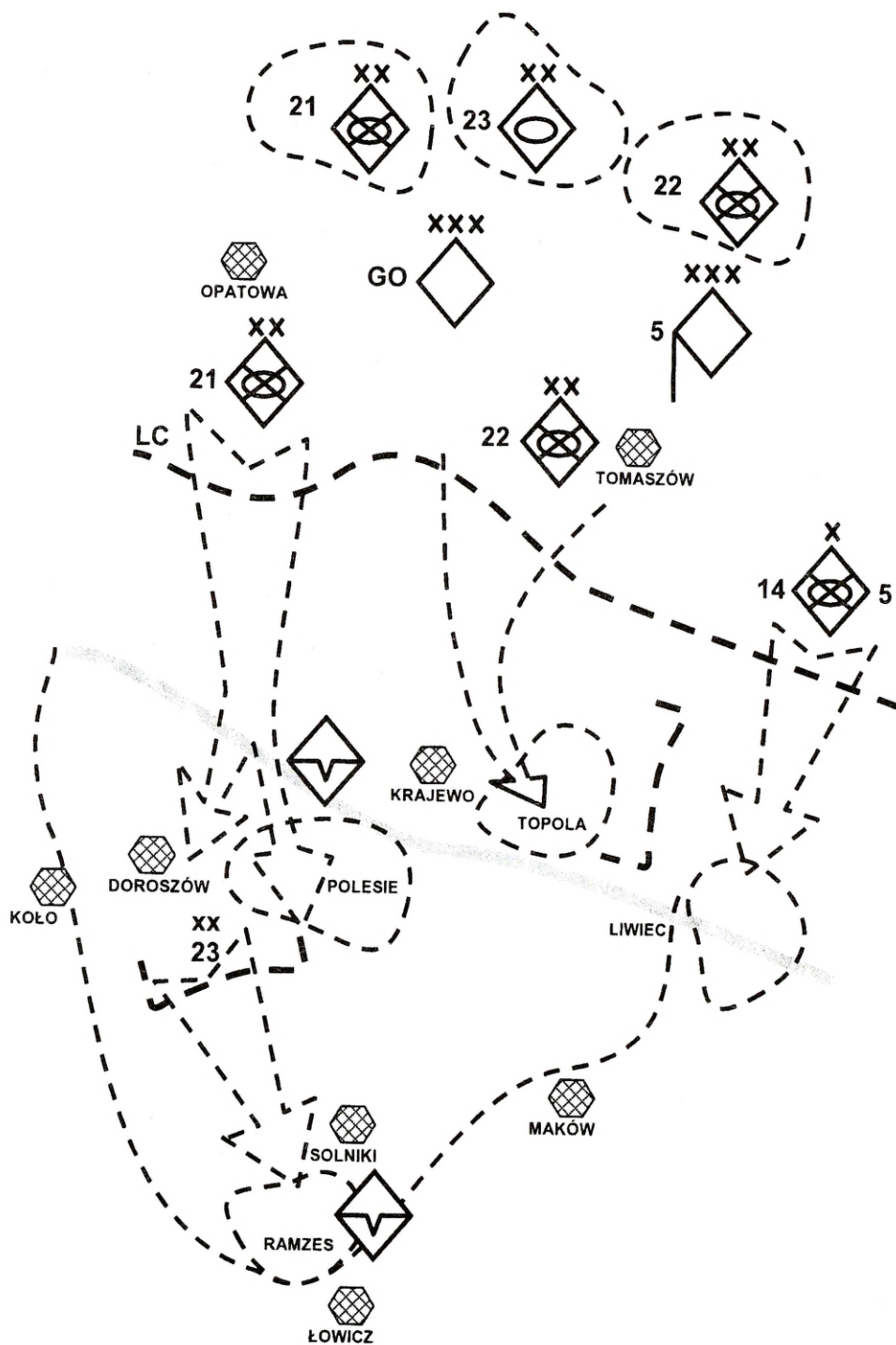
Liczyć się także należy z prowadzeniem rajdów przez śmigłowce bojowe, obiektami działania grup rajdowych będą prawdopodobnie stanowiska dowodzenia, artyleria na stanowiskach ogniowych, elementy logistyczne. Nie należy wykluczać, że celem rajdów śmigłowców będzie izolacja pola walki realizowana przez niszczenie na drogach podejścia w rejon walki odwodów.

Siły powietrzne przeciwnika będą realizowały prawdopodobnie zadania z zakresu wsparcia działań, wykonując uderzenia samolotami szturmowymi (2–4 samoloty), na podchodzące kolumny wojsk, elementy systemu dowodzenia, logistycznego i wsparcia bojowego.

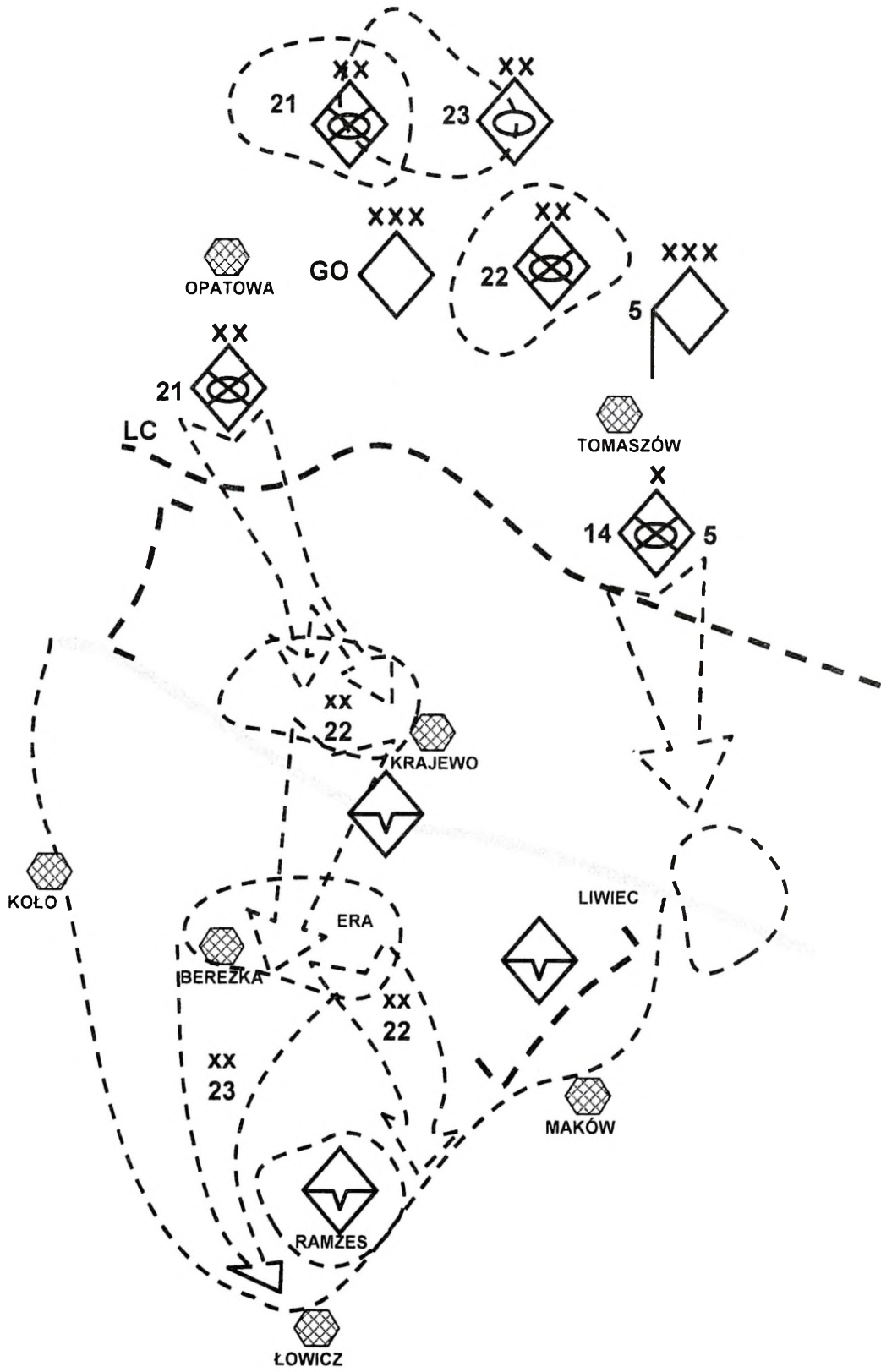
3. Prawdopodobny punkt ciężkości działań przeciwnika: TOMASZÓW-ŁOWICZ.

4. Prawdopodobne ugrupowanie GO WARTA w jeden rzut z dwoma odwodami odwodem. W pierwszym etapie walki pierwszy rzut stanowić może: 21 DZ, odwód: 22 DZ i 23 DPanc, w drugim etapie walki pierwszy rzut: 22 DZ, odwód: 21 i 23 DPanc. W trzecim etapie walki pierwszy rzut: 23 DPanc i 22 DZ, odwód: 21 DZ.

WARIANT DZIAŁANIA nr 1 GO WARTA

WARIANT DZIAŁANIA nr 2 GO WARTA

PROGNOZA ZAGROŻENIA 1 DZ (NAJBARDZIEJ PRAWDOPODOBNY WARIANT DZIAŁANIA PRZECIWNIKA) – ODPRAWA DECYZYJNA

1. Cel działania przeciwnika

Przewiduję, że celem działania 3K będzie rozbitcie ugrupowania obronnego 1 DZ i opanowanie obszaru na południe od rzeki LIWIEC.

2. Ogólny zamiar i przewidywany sposób wykonania zadania (zob. rys. Prognoza zagrożenia 1 DZ).

Oceniam, że 3 K po przegrupowaniu w rejon bitwy sił głównych, rozpocznie działania zaczepne w godzinach rannych 13 kwietnia. Wykorzystując działanie jednostek 1 K będących w styczności, prawdopodobnie siłami dwóch związków taktycznych w pierwszym rzucie wykona uderzenie z linii styczności wojsk, w kierunku ZAMBRÓW–OLESZNO w celu rozbitcia zasadniczych sił obrony. Liczę się, że w dniu 15 kwietnia 3 K stworzy warunki do wprowadzenia odwodowego związku taktycznego prawdopodobnie z linii KOMORÓW–PUŁAWY, w kierunku GRAJEWO–SIERADZ, z zadaniem rozcięcia ugrupowania operacyjnego i rozbitcia sił i opanowania do 20 maja obszaru KOŁCZ, OLESZNO, SANOK.

Przewidywany sposób działania

Liczę się, że w godzinach popołudniowych 12 kwietnia nacierające związki taktyczne 1 K opną linię ZALESIE–ROMANOWO, podejną pod przednią linię obrony dywizji, zapewniając w ten sposób warunki do wprowadzenia do bitwy, w kolejnym dniu operacji 16 maja, sił głównych 3 K.

Pierwszorzutowe związki taktyczne 3 K prawdopodobnie 1 i 2 DZ po podejściu z zajmowanych rejonów przejdą do natarcia w dniu 13 kwietnia, wykonując natarcie z linii styczności wojsk. 1 DZ z rubieży WESOŁA–ZALESIE, w kierunku WESOŁA–REMBERTÓW z zadaniem rozbitcia sił obroncy w pasie natarcia i do końca dnia opanowania obiektu AGAT. W tym czasie 2 DZ przejdzie prawdopodobnie do natarcia z rubieży DOKI–LOKI w kierunku ZAMBRÓW–GRAJEWO z zadaniem rozbitcia sił obroncy w pasie natarcia oraz osłony prawego skrzydła nacierających wojsk i do końca dnia opanowania obiektu TOPAZ.

Przewiduję, że w wyniku realizacji zadań przez pierwszorzutowe związki taktyczne 18 maja zostanie wprowadzona do walki 3 DPanc, prawdopodobnie z linii KORA–BORA, w kierunku REMBERTÓW–SIERADZ z zadaniem ostatecznego rozbitcia broniących się wojsk i opanowania do 17 kwietnia obiektu RUBIN.

W toku natarcia przeciwnik ma możliwość wykorzystania 10 bdsz, w związku z tym prawdopodobnie będzie wysadzał taktyczne desanty śmigłowcowe w sile do kompanii w celu opanowania i utrzymania obiektów komunikacyjnych w pasie natarcia dywizji, szczególnie w rejonie miejscowości GRAJEWO i SIERADZ.

Ponadto nie należy wykluczać wykorzystania oddziałów rajdowych i wydzielonych organizowanych na bazie pododdziałów czołgów oraz grup desantowo-szturmowych, których zadaniem będzie prawdopodobnie tworzenie nowych ognisk walki, niszczenie elementów systemu dowodzenia i wiązania sił obroncy. Liczę się ponadto z działaniem w pasie obrony dywizji, grup zbrojnego podziemia zorganizowanych na bazie mniejszości narodowej. Grupy zbrojne mogą prowadzić działania nieregularne w rejonie wsch. REMBERTÓW.

Zagrożenie powietrzne – oceniam, że w czasie operacji zaczepnej działanie lądowych zgrupowań uderzeniowych przeciwnika może wspierać lotnictwo wojsk lądowych, wykonując uderzenia siłami do klucza śmigłowców w czasie wprowadzania do walki sił głównych, odpierania kontrataków oraz zabezpieczenia wejścia do walki odwodów.

Liczyć się także należy z prowadzeniem rajdów przez śmigłowce bojowe, obiektami działania grup rajdowych będą prawdopodobnie stanowiska dowodzenia, artyleria na stanowiskach ogniowych oraz przemieszczające się w rejon walki kolumny wojsk zmechanizowanych i pancernych.

Siły powietrzne przeciwnika będą realizowały prawdopodobnie zadania z zakresu wsparcia działań, wykonując uderzenia samolotami szturmowymi (2–4 samoloty), na podchodzące kolumny wojsk, elementy systemu dowodzenia, logistycznego i wsparcia bojowego.

W zakresie WE przewiduję, że główny wysiłek przeciwnika prawdopodobnie skoncentrowany będzie na dezorganizowaniu systemów dowodzenia dywizji na kierunku głównego uderzenia oraz obronie elektronicznej nacierających pododdziałów. Na wyposażeniu sił przeciwnika znajdują się NZJU, które mogą być wykorzystane prawdopodobnie w etapie walki o pierwszą pozycję obrony. Ponadto w toku całej operacji ugrupowanie bojowe dywizji znajduje się w zasięgu oddziaływania stacji zakłócających przeciwnika.

Nie należy wykluczać, że lotnictwo przeciwnika wykorzysta w trakcie uderzeń rakiety przeciw-radiolokacyjne celem obezwładnienia stacji radiolokacyjnych systemu OPL dywizji.

3. Prawdopodobny punkt ciężkości działań przeciwnika WESOŁA–OLESZNO.

4. Prawdopodobne ugrupowanie 3 K w jeden rzut z odwodem. W pierwszym etapie walki pierwszy rzut stanowić może: 1 i 2 DZ, odwód: 3 DPanc, w drugim etapie walki pierwszy rzut: 3 DPanc i 2DZ, odwód: 1 DZ.

5. Przewidywana ilość sił przeciwnika na pierwszej linii obrony 1 DZ:

jednostki wyszczególnione		bnz	bcz	das	dar	bppanc	uwagi	
1 K	1 BZ	2	1	1	1	1	Wojska w styczności	
	2 BZ	2	0	1	1	1		
	3 BZ	2	1	1	1	1		
	5 BZ	0	0	1	1	0		
3 K	1 DZ	11 BZ	2	1	1	0	Zgrupowanie uderzeniowe	
		12 BZ	2	1	1	0		1
		1 pa	0	0	2	2		0
	2 DZ	21 BZ	2	1	1	0		1
		23 BPanc	1	1	1	2		0
		2 pa	0	0	2	2		0
		3 BA	0	0	3	2		0
Razem		13	5	15	12	6		

6. Silne i słabe strony działania przeciwnika:

(1). Silne strony wariantu działania przeciwnika:

- ciągle wsparcie lotnicze,
- możliwość wyboru czasu i kierunku uderzenia,
- sprzyjająca działaniom zaczepnym lokalizacja dróg dowozu zaopatrzenia i ewakuacji,
- przyjęte ugrupowanie pozwala na jednoczesne wykorzystanie możliwości ogniowych nacierających wojsk, przez co wiąże siły obrońcy i zmusza do rozdzielenia wysiłku; maskuje punkt ciężkości natarcia, ułatwia znalezienie luk w ugrupowaniu.

(2). Słabe strony:

- niska odporność systemów łączności przeciwnika na zakłócenia pracy środków radiowych,
- konieczność pokonywania licznych przeszkód terenowych i przesmyków międzyjeziornych w pasie obrony dywizji,
- przyjęte ugrupowanie bojowe powoduje zagrożenie zasadniczych sił nacierającego już w pierwszym etapie walki, zwiększa jego zagrożenie na skrzydłach nacierających wojsk.

7. Na podstawie przeprowadzonej analizy oceniam, że do obiektów decydujących o wykonaniu zadania przez przeciwnika należy zaliczyć:

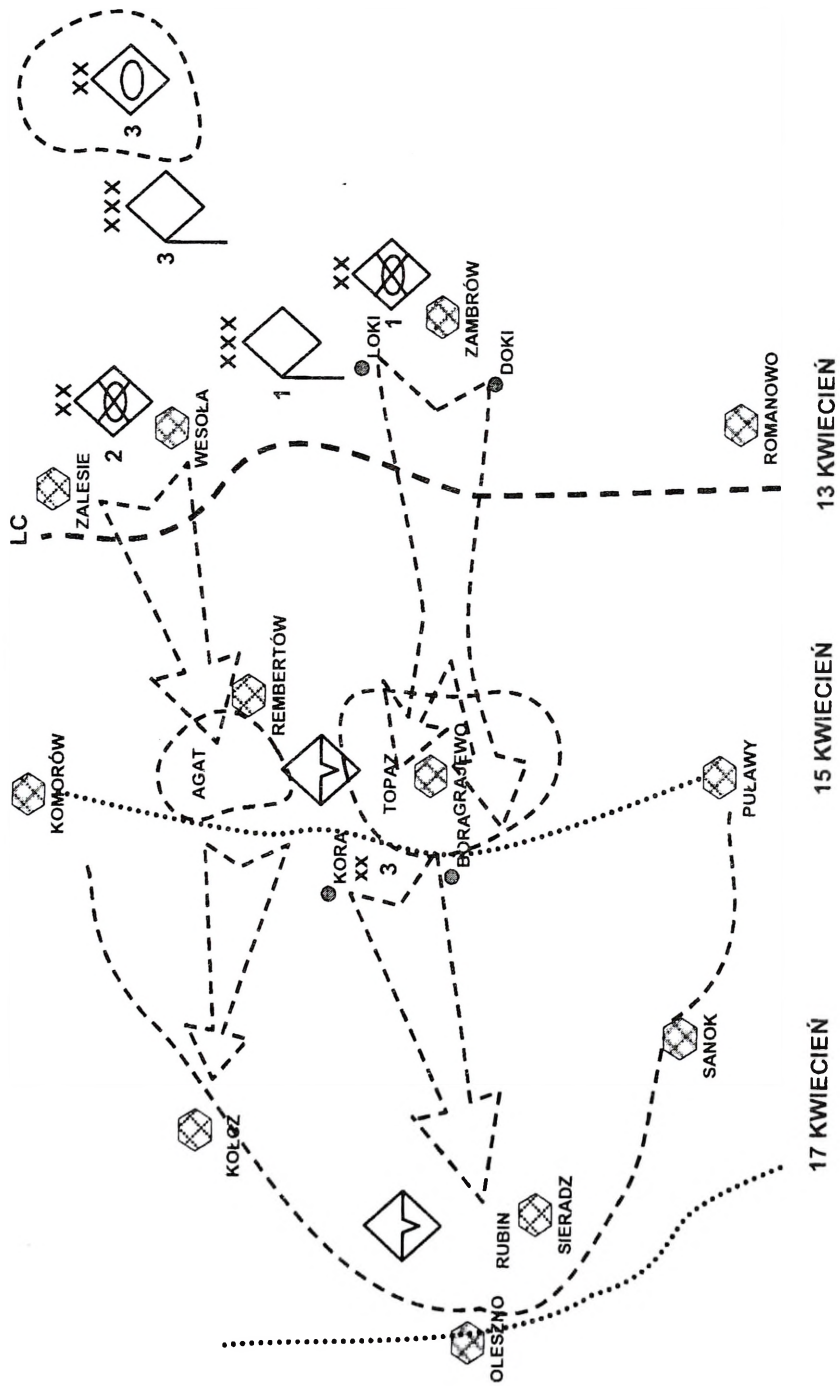
- stanowiska dowodzenia oddziałów 1 DZ i 2 DZ,
- stanowiska dowodzenia pododdziałów pierwszego rzutu nacierających brygad,
- jednostki artylerii lufowej i raketowej,
- pododdziały wojsk inżynieryjnych,
- odwody ogólne przeciwnika.

8. Prawdopodobne działanie przeciwnika wykraczające poza reguły (poza model doktrynalny):

Należy się liczyć, że przeciwnik posiada możliwości do podjęcia działań zmierzających do zaskoczenia i przejścia inicjatywy, w związku z tym przewiduję:

- wykonanie wieczorem 15 maja ze składu 1 K siłami OW uderzenia wyprzedzającego natarcie sił głównych 3 K, w celu związania walką batalionów pierwszego rzutu i odkrycia systemu ognia dywizji;
- użycie batalionu desantowo-szturmowego do związania walką odwodowej brygady i w ten sposób pozbawienie dywizji możliwości przeciwdziałania nacierającym siłom przeciwnika;
- aktywizację zbrojnego podziemia przy wsparciu formacji desantowych 1 K w czasie organizacji obrony dywizji, dezorganizację systemu dowodzenia, niszczenie elementów infrastruktury terenowej i obiektów logistycznych.

PROGNOZA ZAGROŻENIA 1 DZ

**Zamówienia
na publikacje Akademii Obrony Narodowej
można składać telefonicznie lub pisemnie na adres:**

**Księgarnia AON
al. gen. A. Chruściela 103, bl. 40
00-910 Warszawa
tel./fax 022 681 46 08
e-mail: ksiegarnia.akademicka@aon.edu.pl**

**Wykaz publikacji znajduje się na stronie internetowej
księgarni akademickiej**

www.biblioteka.aon.edu.pl